జూలై 1934 — ఆంధ్రభూమి.

1. సత్యవ్రతా! — ~~83~~ 73
2. పరమపవిత్రీకృతులు - మున్నంగి శర్మ — 74-77
3. విశ్వదర్శనము - పిడుపర్తి వెంకటనరసయ్య — 78-80
4. గురుకులబృందావనము - గో. సత్యనారాయణ — 81-82
5. జీవనధ్వని - పుల్లాది వెంకటకృష్ణశర్మ — 83-84
6. శిథిలక్షేత్ర పద్యపాదాలు — 84
7. వైద్యము చేసేవారు - సంగం బంగారయ్య — 85-87
8. పారిజాతము - డి. వెంకటరామమూర్తి — 88-91
9. సుప్రసిద్ధకవులు - వజ్ఝల వెంకట చెన్నకవి — 92
10. జాతీయరాజ్య పరిపాలనా దినములు - వి. జగన్నాథశాస్త్రులు — 93-95
11. గ్రంథాలయోద్యమము — 96-98
12. తెన్నేటి సూర్యప్రకాశరావు - వాఙ్మయకృతజ్ఞుడు — 98.
13. తెలుగు కవుల చరిత్రలు — 99-103
14. పుష్పపరిమళము — మాధవరావు — 104-108
15. సుభాషిత - లంకా - మంజరి - కవితారంగ వెంకటరావు — 109-110
16. ఫ్రాంక్ విన్ఫీల్డ్ షాల్ పద్యం — 111-117

17. ఓ కవీ! – [illegible] వెంకట[illegible] ——— 117
18. జిజ్ఞాస – [illegible] ——— 118
19. [illegible] – [illegible] ——— 119
20. [illegible] ——— 120-121
21. [illegible] – [illegible] వెంకట[illegible] ——— 122
22. [illegible] – ——— 123-125
23. [illegible] – [illegible] ——— 125-127
24. [illegible] – [illegible]! [illegible] వెంకట[illegible] ——— 127
25. పల్లెవాసన [illegible] – పి.ఎస్. [illegible] ——— 128-130
26. [illegible] ——— 131-133
27. [illegible] పత్రికలు ——— 133
28. సంపాదకీ[illegible] ——— 134-135
29. [illegible] ——— 136-141
30. [illegible] ——— 142
31. [illegible] ——— 143
32. [illegible] ——— 144

జూలై 1934

సర్వేశ్వరా!

మ. వెలి వీక్షించిన నీస్వరూపమె మహా
విస్పష్టమై యాత్మలో
వల భావించిన నీస్వరూపమె మహా
ప్రవ్యక్తమై దృష్టాలం
దలఁపం జేకొనియున్న నీయచలిత
ధ్యానంబునం జేసి తాఁ
గలనైన న్నివయోగి తన్ను జగముం
గానండు సర్వేశ్వరా!

మ. భవదాకారమె కాంచు నీస్తవకదం
బశ్రేష్ఠసద్వాక్యముల్
చెవులార న్విను విన్నచెప్పు మది దు
శ్శీలేంద్రియాంటోప దు
ర్వ్యవసాయాత్ములఁ గాంచుచో వినెడిచో
వర్ణించుచోఁ జీకునుం
జెవుడు న్మూఁగయునై చరించు మహి నీ
శీలుండు సర్వేశ్వరా!

మ. సతివేడ్కం దనప్రాణవల్లభునితో
సంయోగ మర్థించుఁగా
కతనిం బ్రార్థనసేసి సొమ్ముగొనిపో
వఱ్ఱాడునే భక్తుఁ డీ
క్షితి సిద్ధక్రియ వేడుఁగాక మఱి నీ
శ్రీపాదముల్గొల్చి కు
త్సితకామ్యార్థము నొందు వేడుకొనునే
చింతింప సర్వేశ్వరా!

౧

కుందవరపు చౌడప్పకవి

ఈ చౌడప్ప రమారమి రెండువందలయేండ్లకు ముందటివాడు.

శాఖ: నందవరీక* యనియు, ములికినాఁడనియు రెండు అభిప్రాయములుగలవు. 'కుందవరము' ఇంటిపేరుగా ములికినాటికుటుంబ మొకటి నేఁటికిని కడపజిల్లా రాజంపేట తాలూకాలో నొకగ్రామమున నున్నది. ఈ కుటుంబము చౌడప్పకవి పరంపరలోనిదని, ఇది యాఱవ తరమని చెప్పికొనుటగలదు. ఈ ములికినాఁటి 'కుందవరము' వారిది శ్రీవత్సగోత్రము; పంచార్షేయము: భార్గవ చ్యవన ఆప్నువాను ఔర్వ జామదగ్న్యులు.

చౌడప్పశాఖ యేదయినను కులమున బ్రాహ్మణుడు. ఈతని వర్తమానము కడపమండలమనుటకుఁ గల దృష్టాంతములు కొన్ని:

కవిచౌడప్ప తన శతకమున 'శ్రీపతి పుల్లరిపట్టన గోపాలుఁడు' అని ఇష్టదేవతాస్తుతి చేసినాడు. ఈ పుల్లూరు కడపతాలూకాలోనిది. ఇందు గోపాలస్వామి గుడియు నున్నది. ఇప్పటి విభాగముప్రకారము, కడపమండలము రాచవీడుతాలూకాలో 'మట్లి' అని తెలుఁగురాచవారి యేల్బడిక్రిందిసంస్థాన మొకటుండెడిది. ఇది పూర్వము ఐతిహాసికప్రసిద్ధిఁగన్నది. నేఁడు 'మట్లి' గ్రామము నామమాత్రముగానున్నది. తత్సంస్థానపాలకుల పరంపరలోని రాచకుటుంబములు అటఁ గొన్నియున్నవి. ఈ రాచవారి రాచరికమునకు లోఁబడియుండిన 'మట్లి' సంస్థానముగల ప్రాంతమును 'రాచవారిసీమ' అందురు. ఈ రాచవారిసీమ కడపమండలములోని రాచవీడు పుల్లంపేటతాలూకాలదాఁటి తిరుపతివఱకు వ్యాపించినది—'నగిరిసీమ' పొలిమేరవఱకు అన్నమాట.

ప్రస్తావనమందలి 'మట్లి' సంస్థానాధీశుఁడగు అనంతభూపాలుఁనకు ఈ మనచౌడప్ప ఆశ్రితుఁడని, మిత్రుఁడని తెలుపుటకుఁ దత్కృతికృతముల నుద్ధరింతును:

"లేరా రాజులు భూమిని!
వారల నెవఁడెఱుఁగు? సకలవైభవముల నీ
వే రాజవు; నీతికి, విను
మా, రాజను కవిని నేన! మట్లియనంతా!"

"అన్నిట నుంచివారు, విమలాత్ములు,
హాస్యకళాధురంధరుల్,
సన్నుతనీతిపారగులు, జాణలు,
సాధులు నెవ్వరంటివా:
పన్నగ మాయనంతనరపాలునిఁ
గొల్చి మహానుభావులై

* నందవరీక శాఖలో 'కుందవరము' ఇంటిపేరుగాఁ గలవారగపడరు. అట్లుండినచో వారిగోత్ర—సూత్రాదులును పరంపరయు మొదలుగా వివరములందించినఁ గృతజ్ఞుఁడను.

బ్రాహ్మణశాఖ లన్నిటిలో చౌడేశ్వరినిఁ గులదేవతగాఁ గొల్చువారు నందవరీకులేయని, వైశ్యాది—శూద్రులలో—సాలె వడ్రంగి లోనగాఁగొన్ని కార్మికజాతులలో—చౌడేశ్వరి కొలువుగలదనియు, చౌడేశ్వరి కులదేవతగాఁగల సంఘములు కడపమండలమున నెక్కుడనియు తెలియుగునది చౌడప్ప చౌడమ్మపేర్లు నందవరీకబ్రాహ్మణులలోఁగాక బలిగవాడు కాసలనాడు వార్లలోను గాన్పించుచున్నవి. ఇఁక సాలె వడ్రంగి వగయరా సంఘములలోని వారిలో నీపేర్లుగలవారున్నారు.

కడపమండలములో నట నట ఏడాదికొకమాఱు చౌడేశ్వరి కొలువు జరుపుటయు, శక్తినిగూర్చిన వీరరసానిష్టములగు దండకములు (ఖడ్గములు) చదువుచు కొలువుగాండ్రు తమ రొమ్ముల్నను సలాకలతో, పిడిబాకులతో రక్తము గార్చుటయు, ఆనెత్తురుగలిపినకూడు దేవతకు నివేదించుటయుఁ బరిపాటిగ సాగుచున్నది.

వన్నెకు నెక్కు కుందవరవంశ్యులె
నుమ్మర చౌడసత్కవీ!"

"మల్లి కుమారానంతుని
పట్లను వినయంబు లేని ప్రభువులు మహి నే
పట్లను జెడిపోదురు చే
కట్లంబడి కుందవరపు కవిచౌడప్పా!"

"మీరిన పగతుర మల్లికు
మారానంతుండు విక్రమార్క విరీతిన్
మారుకొనినఁ బోనీయఁడు
గా రణమునఁ! గుందవరపుకవిచౌడప్పా!"

ఇతని కవిత :

కందమున నితని నడపని నడక లేదు.

"ముందుగఁ జనుదినములలోఁ
గందమునకు సోమయాజి ఘనుఁడందురు నేఁ
డందఱు నిను ఘనుఁ డందురు
గందములకు : కుందవరపు............."

అనుట అతిశయోక్తి కాదు. ఈతని శతకమున, అచ్చున నున్నదాన, నెన్నియో పద్యములు ప్రక్షిప్తము లయినవి; ఈ శతకమునఁ గందముల వెంట గీతములు వృత్తములు దొరలినవి. వేమన తన్నుఁదాన సంబోధించుకొనినట్లు ఈ చౌడప్పయుఁ దన్నే సంబోధించుకొన్నాఁడు. పెద్దగాఁ జదివికొనినవాఁడు గాకున్నను, వ్యాకరణమర్యాదలకుఁ గట్టువడనివాఁ డయినను తన తలంపును చక్కని తెలుఁగున నాటిగఁ జెప్పినాఁడు. జాణతనమున్నది. నుడికార మితని కవితకు జీవాతువు. నుడికారము సొగసున్నది. నడకలో ఒయారమున్నది. ధారలో ఉండేలివిసరున్నది. సంఘమునను వ్యక్తుల లోను గల వక్రగతులను వేళాకోళముచేసి వెక్కిరించుటయు ఇతని ప్రయోజనము. బూతులలో నీతులను బాడినాఁడు. వంకర చేతలకు ఇతనినోఁట వాతవంటిది. తెలుఁగునందలి మేలుఁ కవుల శతకములలో నొకఁడుగా ఈ చౌడప్పశతకము ఉగ్గడింపఁదగినది.

ఇతఁడు మల్లెసంస్థానచరిత్రము పద్యగ్రంథరూపమున రచించెనని, అది మల్లెదొరల చుట్టాలయింట నెచటనో కలదని నారాచపీడుపర్యటనమున వింటిని. అచుట్టపువారెవరో ఆయన ఊరేదియో తెలియమి, నాకును తత్సేకరణార్థము ఎక్కుడుకాలము వినియోగింపవను వ్రవడమి ఆజతిసము విరమించితిని. మాండలికకవుల యెడఁ గనికరముగలవా రెవరేని అట్టిగ్రంథముం గని పట్టఁ గడంగుదురుగాక !

౨

బెడుదూరు

కందాళ రామాచార్యుఁడు

ఈ కందాళ రామాచార్యుఁడు గండికోట శ్రీవైష్ణవ శాఖీయుఁడు. తల్లి లక్ష్మమ్మ; తండ్రి శేషాచార్యుఁడు. వాధూలసగోత్రుఁడు. కడపమండలమందలి జమ్మలమడుగుతాలూకా బెడుదూరుగ్రామము వాసము. తన అఱువదియవయేట కాలగతి చెందినాఁడు; సుమారు 20 సంవత్సరము లయినది.

ఈయనకుఁ దనమామ శ్రీరంగము కృష్ణమాచార్యుఁడు విద్యాగురుఁడు. ఈ రామాచార్యుఁడు పెద్దగాఁ జదివినట్లు తోఁపదు. పూర్వపద్ధతి ననుసరించి సంస్కృతాంధ్రములలో నించుక ప్రవేశ మబ్బినట్లున్నది. తన పూర్వవయసునన్నే కవనధోరణిలోఁ బడినాఁడు. ఈయన రచించినవానిలో మొదటిది 'ద్రౌపదీవస్త్రాపహరణము'. వరుసగా 'హరిశ్చంద్ర,' 'కళాపూర్ణోదయము' పూర్వభాగము, 'విరాటపర్వము' రచించెనని తెలియుచున్నది. ఇవన్నియు నాటకములు. కడపటిదగు 'విరాటపర్వము' తక్క తక్కినవన్నియు, 'ద్రౌపదీవస్త్రాపహరణము' మొదలుగా నచ్చుపడినవి. ఇవన్నియు నాటకములే యివి.

ఈ నాటకములు యక్షగానములకును, నేటి నాగరకనాటకము లనఁబడువానికిని నడిమిదారి నున్నవి. పద్య - గద్యములతో, పాటలతో గూడినవి. చాల వఱకు వీథినాటకములం బోలినవి. సంవిధానచాతుర్యము లేదు. సంభాషణాకౌశలము లేదు. పాత్రపోషణము లేదు. పరప్రయోజనాదికము లేదు. రసానుగుణమగు భావము

గాని, భావమున కనుకూలమగు పదముల పద్దెముల కూర్పుగాని కనుపడదు. ధార నిరర్గళనిర్ఝరిణీ వేగము గలది. రాజును సేవకుఁడు పలుకరించునపుడు, రాణి చెలులతో మాటాడునపుడును ఒకటే ఎత్తుగడ! ఒకటే ధోరణి! మరియాదలేదు! మార్పులేదు! దుశ్శాసనుఁడు ద్రోవదివలువలు సభనొల్చునపుడు, పాంచాలి తనగతికి విలపించునపుడు, కరువలిపట్టి నలిరేగి కౌరవుల నధిక్షేపించునపుడు, ధార్తరాష్ట్రులు కౌంతేయులు పాలికలవిం దలపడునపుడును—రౌద్రమే తలకొనుచుండునుగాని రసభేదములు చూపడవు.

ఈయన ద్రౌపదీవస్త్రాపహరణనాటకము ఆడని యూరు కడపమండలమునఁ గడమపడియుండదు. కడపమండలమున నంతట పట్నములు మొదలుగా పల్లెపట్టుల వఱకుఁ బాతికసంవత్సరముల క్రితము చెన్నూరు రామాచార్యులపేరు, ఆయన నాటకములు విస్తారముగఁ బ్రశస్తిగాంచినవి. కర్నూలు అనంతపురము బళ్లారి నెల్లూరు మండలములలోఁగూడ ఈయన నాటకములు ప్రయోగింపఁబడిన గ్రామములు కొన్నియేనిగలవు. ఆకాలమున పడమటిసీమయందు పెద్దగాఁ జెప్పికోఁబడు పౌరాణికులలో ఈ రామాచార్యుఁ డొకఁడుగా గణింపఁబడినాఁడు.

ఈయనరచనకు మచ్చు: ద్రౌపదీవస్త్రాపహరణము నుండి :

కృష్ణుఁడు నాట్యముతో రంగమునఁ బ్రవేశించి, ద్వారపాలకుని తెలుఁగ నడుగుట—

"ఓరీ, అదభ్రశుభ్రశారదభ్రవిభ్రమ భ్రమణివిభ్రాజమానధ్వజపటాంచితబంధుర ద్వారసన్నదగంధసింధురమ్ము చందమ్మున కంధరంబెత్తి దంధణవాక్యసందోహంబు లుచ్చరించెడి మందమనుజా, నీవెవ్వఁడవు?"

ద్వారపాలకుని ప్రశ్నమునకు కృష్ణుఁడు తనపేరు పెంపులఁ దెలుపుట—

"ఓరీ, మదీయనామాంకితాక్షరంబు లెఱుంగవా? వినుఁ, అక్షీణబలపరాక్రమ విక్షేపిత రాజ్యసాధ్యక్షశిక్షావిచక్షణదక్షుండనై, ముదితలక్ష్మీవక్షస్థలకౌస్తుభమణిఘృణి జాలవిరాజితుండనై, పదునాల్గు భువనములు ఉదరమున కదలనీయక పదిలముగ గుదురుపఱచుకొని, మత్స్యః కూర్మ వరాహ నారసింహ వామన రామ రామాద్యవతారంబులం బ్రఖ్యాతింగాంచి, జగద్భూతి స్థితిలయకారణహేతుభూతుండనై, ... కపటనాటకసూత్రధారుండనై జన్మించిన బాలకృష్ణుని నెఱుంగవా సుగుణపుంగవా?"

పద్దెములలో గద్దెములలో పాటలలో ఆయన అవలంబించిన నడక యిది.

3
కైప శేషశాస్త్రి

ఈ శేషశాస్త్రి ములికినాటి వైదికుండు. కౌండిన్య సగోత్రుఁడు. తల్లి శేషమ్మ; తండ్రి నారాయణయ్య. కడపమండలమందలి కమలాపురము పుట్టినయూరు. 48 సంవత్సరములు ఇహలోకరంగమున నటించినాఁడు. 1931 ఫిబ్రవరి నెలలో కడప ఆసుపత్రిలో కాయమును వదలినాఁడు.

చిన్నటినుండియు విద్యాభ్యాసకళలు చూపుచుండెడివి. మెట్రిక్యులేషన్ తరగతివఱకు చదువు సాగించినాఁడు. వ్యవసాయదీక్షకన్న వ్యర్థకాలక్షేపమే ఎక్కువ. ఒడలివాలేని పటిమ నుడులఁ జొప్పడినది. కర్మశీలతయందు లేని చులుకదనము గ్రహణశక్తియందు గన్పడినది. ప్రతిభావిశేషము పాండిత్యముం దరికేరనీయదు. భౌతికశరీరమున కబ్బని సౌష్ఠవము భావప్రపంచమునఁ బొందినాఁడు. వర్తనమువలెనే వాక్కును పెంకెనడకల నడచెడిది. తలఁపు లేనెపాకము; పలుకు పాషాణపాకము. సిగరెటు పొగకెరటములలో చిదానందము ననుభవించువాఁడు. ప్రాకృతికలంపటత్వమునఁ బరమార్థపథము దాఁచువాఁడు. రక్తిభావములన్నియు

వీరభక్తికి సోపానములని నమ్మినవాఁడు. అనుభూతి యందు అల్లెదాటుటయే ఆత్మశాంతి యనుకొన్నాఁడు. విషయవిలాసప్రకరణము కడముట్టింపక విశ్వరహస్యము బోధకాదను మతమువాఁడు. శుచిత్వము మనసునకే కాని తనువునఁ బాటింపఁడు. పరపుహాన మనుష్ఠానమునకు లోబడదు. నియతికి నిలుకడ కుదురలేదు. సమభావము సాధనకు రాలేదు. వాక్పారుష్య మొకచోట స్థాయిపడనీయలేదు. వాక్పారుష్య మొకచోట స్థాయి పడనీయలేదు. అతఁడు దాసుఁడయినాఁడు! కడప హైస్కూలు పండితుఁడై కొన్ని నెలలు గడపినాఁడు. కర్నూలు "కోల్సు మెమోరియల్ హైస్కూలు" పండితపదవిలో కొన్ని నెలలు జరిగినవి. కమలాపురము మిడిల్ స్కూలు ఉపాధ్యాయత్వము కొలఁదికాలము సాగినది.

కడపమండలములో నటనట రెడ్డియువకులను శైష్యలను అనుయాయిత్వమునకు సంపాదించినాఁడు. తన ఉచ్చులఁ దగులుకొన్నవాఁడు తన్నినను తన్నువదలఁడు! సారస్వతము మొదలుగా శాస్త్రాదివిచారములవఱకు తనవాదమే నెగ్గించుకొన్నాఁడు. వక్తృత్వము వాదచతురతను వలగొని మెలఁగినది. కమలాపురము కడ "బ్రహ్మానందాశ్రమము" నొకదానిని నెలకొల్పించినాఁడు. సాగించినాఁడు కొన్నాళ్ళు!

తెలుఁగు వలచికొలిచినది. సంస్కృతము మెలిచి పొలిచినది. ఆంగ్లము తెలిసీతెలసినది. మాసములతరబడి చదివి సాధింపవలయు విషయము దినములలో సంగ్రహింపఁగల తీవ్రమగుబుద్ధి. కష్టించిగడించిన విద్యకన్న కావ్యమాత్రమున ఊహించినదే ఈతనియందెక్కుడు. పద్యము నొకదానిని జదివి ప్రబంధరసము దెలిసికొనఁగల సునిశితమయినమాపు. పడమటిసీమకేకాదు— తెలుఁగుసీమకు మొత్తముగా విద్యుత్తారవలె నెలుఁగవలసినబ్రదుకు మొలిచినచోటనే మకమకలాడి మలిగిపోయినది!

పేడకుప్పమీఁది మణివలె, మురుగుగుంటయందలి రాజహంసివలె అతని కృశీభూతమలినకల్యపంజరమున అతని యప్రతిమానమగుబుద్ధి పెడదారిఁబట్టి పేరయిన శోక కాలప్రవాహమునఁ గలసినది!

అతని రచించినగ్రంథములు : ముద్రితములు :

'శ్రీ వేంకటేశశతకము', 'ధనలక్ష్మీస్తవము';

అముద్రితములు : "కవిత్వతత్త్వనిరూపణము," "శ్రీనివాసభాగవతము" - 2 ఆశ్వాసములు - అసంపూర్తి.

ముద్రితములనుండి మచ్చులు :

"ఆకీటబ్రహ్మము నీ
యేకాకృతిఁబోల్పు నన్యమేదియు లే: దే
లోకమునం దెవఁడయినను
నీకృపకుం దప్పనొప్పనే ధనలక్ష్మీ!"

—(ధనలక్ష్మీస్తవము.)

"తల్లిఁ జాగొట్టు దుస్తనుజాధముండెల్లఁ
దండ్రిసేవకు జామదగ్న్యుఁడౌను!
తండ్రితో వికటించు తనుజాధముండెల్ల
హరిదాస్యమునకుఁ బ్రహ్లాదుఁడగును!
గురుపై విజృంభించు క్రూరాధముండెల్ల
వీరవ్రతమునఁల్ప విజయుఁడగును!
నిన్ను విద్వేషించు నీచాధముండెల్ల
వ్యతిరిక్తభక్తివ్యవస్థ గనును!
వాతలిడుకొన్నవఱడెల్ల వ్యాఘ్రమగును!
పాపచేష్టుఁడు నీధర్మపథ మెఱుఁగును!
కలిహరానంద, ఘనచిదేకప్రకాశ,
విశ్వలక్ష్మీశ, శ్రీపద వేంకటేశ."

—(శ్రీ వేంకటేశ్వరశతకము.)

ఈ మచ్చులంబట్టి ఈకర్త ఒకవిధముగా కవియని చెప్పఁదగినాఁడు. కవితాకళ సాక్షాత్కరింపలేదనరాదు గాని స్వాధీనము పూర్తిగ నయినదనరాదు. కవితాకళకు జీవమయిన ఆవేశము, రసము ఈయన వ్రాతలయందుఁ జాలినంతలేదు.

—మున్నంగి శర్మ.

నిర్వేదగర్జనము

[స్థూలదృష్టిలో ఈ వ్యాసమును రెండుభాగములుగా విభజింపవచ్చును. ప్రథమభాగమున కవితాప్రస్తావన; ద్వితీయభాగమున కవులప్రస్తావన. కవితాప్రస్తావనమండి విషయమును కవులప్రస్తావనలోనికి జారుపట్టున కవి తన్నుఁగూర్చి చెప్పికొన్నాడు. కావ్యశ్రీకి నిత్యము పాదువాదమిడుచు ఆకనినీలకేలు జీవనమ్ము రసపంపన్నము గావించును. అతడు పవలును రేలును కావ్యరసమాధుర్యము సేవించుచు తృటిపాటిగా గడుపును. గొప్పకవీశ్వరు గ్రంథమన్న గుండెలుగ్రుక్కురించు ఈకవి ఈకావ్యమున తిక్కన, శ్రీనాథ, పెద్దన, కృష్ణదేవరాయలను ప్రస్తావించుచున్నాడు. తిక్కన అడిదముగొన్నవాడో! కలమందినవాడో?—శ్రీనాథునకు సానుభూతినమస్కారము—పెద్దనఅదృష్టము పుట్టినదట! గుర్నాథుకు గీకినాడట! ('పోవగనిమ్ము నీకలము పోయినమట్టుకు' అనవలెగదా!). కృష్ణరాయలనుగూర్చిన తుదిరెండుపద్యములును మనోజ్ఞములు. పృథుచక్రవర్తి భూమిని గోవుగాచేసి ఓషధులు పిండినాడట. పృథువదాన్యుడు, కవితాప్రావీణ్యఫణీశుడు అగు కృష్ణరాయలు పితికినయావు భారతి. కృష్ణరాయలను స్తుతించు ఈ తుదిపద్యములను పఠించిన గ్రుక్కతోడనే మొదటిపద్యమునందలి 'ఎత్తునకెత్తు పద్దెమున కింతసుమారగు పైడిముద్ద మేఁ, విత్తుమటన్న స్వర్ణయుగ మేమయిపోయెనొ కానరాదురా' అను రెండుపాదములను పఠింపవలసియుండును.

—సంపాదకుడు.]

౧

ఎత్తునకెత్తు పద్దెమున కింతసుమారగు పైడిముద్ద మేఁ
విత్తుమటన్న స్వర్ణయుగ మేమయిపోయెనొ కానరాదురా?
చిత్తముగద్దుగాని విరచింపగ మాటకు నొక్కకావ్యముల్
బత్తెములేదికే మొనగుపంగలనయ్య రసప్రబంధముల్.

౨

నెత్తురుబొట్టులో ఉబికి నీరయి చిందెడి భావవేదనా
వృత్తము లాలకించి పలవించెడు నానిరుపేదగుండె రే
కెత్తక నిద్రపోవునొ యికెన్నటికేనియు మేలుకాంచునో
కుత్తుకనుత్తరించి తలకుంగడచన్నవి జీవితాశలుల్.

౩

ఒక్కొకనాడిమండలమునుండి స్రవించెడు రక్తబిందువుల్
పుక్కిటజిందివచ్చు వలపుల్విరజిమ్మెడు భావవాసనల్
చెక్కటదాండవించు దవసృష్టికి గన్నులమోడ్చి ఒంటిగా
జిక్కనిపద్యముల్లగల సత్కవి కార్ద్రితగల్గెనేనియున్,

౪

మురియుటెఁగాదురా? కవిత మోహనరూపము దాల్చినిల్చినన్
గరుగనివాడు లేడు గుణగౌరవ మారసి ముద్దుపోకడల్
గలువనివాడు లేడు కృతికర్తకు వేనకువేలు గాళ్ళపై
గురువనివాడు లేడు రసగుంఫనమై చెవి సోకెనేనియున్.

౫

జిలుగుంగూరుపు టాణెము త్రైపురుల్ చిక్కార్చి శయ్యోపరిన్
అలరుంబువ్వడి పల్కు కప్పురము విన్నాణించి భావాదులన్
వలపెక్కించుచు జీవనమ్ము రససంపన్నంబుగావించి
నావల కేల్నిత్యము సాధువాదమిడు గావ్యశ్రీకి నభ్యర్థినై.

౬

ప్రసవదంతర్మధునిర్ఝరాంబువుల ద్రాక్షామంజరీగర్భశే
ఘువులందాగిన సూక్ష్మజీవి పరమాణుప్రాయమై జీవతం
తువుసాగించినభంగి గావ్యరసమాధుర్యంబు సేవించుచున్
బవలున్ రేల్ త్రుటిపాటిగా గడపి దివ్యత్వంబు శాసింపనా ?

౭

భావము జోడుగుఱ్ఱములపైన సవారియొనర్ప భావయా
దేవకురంగిపై గొలువుదీర్చి రసంబన చూతఖర్జుర
ప్రావమరందబిందువుల స్నానమొనర్చును, సిద్ధహస్తమా !
పోవగనిమ్ము నీకలము పోయినమట్టుకు మాకు లేదికన్.

౮

గుండెలు గ్రుమ్మరించితిని గొప్పకవీశ్వరుగ్రంథమన్న బ్ర
హ్మాండమునా బఠించి విజయధ్వజమెత్తుదు పచ్చిరక్తమున్
బిండుదు జీవరేణువులు బిక్కటిలన్ బ్రతిపద్యమందు ది
క్కుండలి మోసులెత్త నసమానరసప్లుతి ముంచి తేల్చెదన్.

౯

కాలముపక్వమై భరతఖండము కైతకు దోసిలొగ్గగా
వ్రాలినదాక్ష దివ్యవిభవప్రసవంబు తదీయవాసనా
మూలకమై విదగ్ధజనమోహకమై రససంవిపాకమై
పాలొలికించెరా : తెలుఁగుభారత మంత్రధరాతలంబునన్.

౧౦

కడివెడుకంటి కశ్రువులు కండకు నొక్కొకకత్తివేటు పై
నెడదకు జిచ్చుపాటు తనువెల్లను బుల్కలుగా రచించెరా
అడిదముగొన్నవాఁడొ, కలమందినవాఁడొ మహామహుండు త్రెం
పుడువడె రక్తవాహినులు పొంగె రసాంబుధి నింగిముట్టగన్.

౧౧

గడెకుం డెబ్బదిగంటముల్ విరుగ నీకంజాలు గుర్నాధుడున్
మెండ్రదిప్పన్ గనకంబు గుప్పగలవాఁడా మన్నసిద్ధీశుడున్

తడ వాక్కింతయు లేక నిల్చినగదా తాతా! ఝుమాయించుచున్
మధుమంద్రధ్వనికై తలల్లితివి సుమ్మా! భాగ్య మిప్పాటిదే.

౧౨

గిరిగర్భం బొక వెన్నముద్దయి కరంగెన్ బచ్చిబాలెంతనా
ధర పల్లారులు పుల్కరించినది నిద్రాముద్రయందైన బొ
బ్బరవెట్టెన్ బులికూన ముత్తెపుజడిన్ వర్షించె బల్లబ్బ నీ
చెలికుంభాలొలికించు నైజకవితాసృష్టిం ద్రవీభూతమై.

౧౩

కరుగదు వెన్నముద్దవలె గండలుచెండు ఫిరంగిగుండుకున్
వెలువనిగుండెగాన పురవీధిని ఆ యెదురెండ పత్కవీ
శ్వరు నొకబండకొయ్యనిడి సంతసమందిన కాలమెంత దు
ర్భరదురితోగ్రదుస్తరదురంతదురాగ్రహదుఃఖపాత్రమో?

౧౪

విడువక మ్రదపాన్నములు విస్సనపంక్తిని హేమపాత్రలో
గుడిచినభోగి, డిండిముని గుండెలువ్రీలగ గంచుఢక్క బో
నడచిన వాగ్మి, బంగరుటుయ్యాలల దూగుచు గొండవీటిలో
గడపిన భాగ్యశాలి. తుది గష్టముపాలయి బందకొయ్యతో
మడసిన జోగిరా ఒకనమస్కృతి సల్పుము సానుభూతికై.

౧౫

ఎదురగుచోట దా మదకరీంద్రము డిగ్గి కరంబు సాచుచో
బదుగుగు చూచిరా కృతికి బల్లకి మూపున నెత్తిపట్టుచో
మదిమది నిల్పెనా భువనమాన్యుడు పెండెరముం దగుల్చుచో
హృదయము పొంగెనా భవదదృష్టము కుళ్ళెనదోయి? పెద్దనా!

౧౬

పితుకంబూనిన యావు భారతి సదాప్రేమించి సేవించు శ్రీ
మతి యాంధ్రావని. గేహమా? భరతభూభాగంబు వల్లింప భా
రతమా? ముద్దుల బాలశిక్ష పరివారా? రాజరాజాదు లే
గతి దీవింతురు కృష్ణరాయధరణీకాంతుల్ క్షమావంతుగాన్.
తెలుగున జీవకావ్యకళ దిద్దిన నీరతనాల చేతిలో
మొలచిన పద్దెముల్ జిలుగు ముత్తెపుగూర్పుల ముద్దులొల్కు నీ
పలుకులు చంద్రఖండముల భావము లచ్చపుదేనె తేటలన్
మలచినయట్టులున్న వసమానకళావిభవాభిరామమై.

—ఉభయభాషాప్రవీణ, ఏటుకూరి వేంకటనరసయ్య.

గురుకులబృందావనము

(ఆర్యసమాజికులు నిర్వహించుచున్న గొప్పజాతీయవిద్యాలయము.)

బృందావనము భారతవర్షమునందు విశేషముగ ప్రసిద్ధిగాంచిన స్థానములలో నొకటి. ప్రతి సంవత్సరమును లక్షలకొలది యాత్రికులు, ముఖ్యముగ శ్రద్ధాళువులగు బంగాళీలు, ఈపుణ్యక్షేత్రమును దర్శించి స్నానాదికములు నిర్వర్తించుకొనుటకయి యేతెంతురు. ఈ గ్రామము యమునానదీతీరమునందుగల యొక్క సాధారణపు టూరేయయినను పురాతనకాలమునుండియు హైందవమతపురాణాదులలో నెక్కుడు మహత్త్వముగల పవిత్రస్థలముగ పరిగణింపబడుచుండెను. ఈ గ్రామమునందు పదునాల్గువేలకు మించిన జనసంఖ్య యుండదు: కాని గ్రామమంతయు చక్కని మందిరములతో శోభిల్లుచుండును. ఆ కట్టడములన్నియు కళాకౌశల్యమునుబట్టి విచారించినయెడల దర్శనీయములేయని వేఱె చెప్పనక్కఱలేదు. వాని యన్నిటిలో రెండు విద్యాసంస్థలు మిక్కిలి ప్రశంసనీయములని వచింపదగును. ఈ రెండు సంస్థలును ఆదర్శప్రాయములై దేశసేవాపరాయణములై యున్నవి. వీనిలో మొదటిది 'ప్రేమమహావిద్యాలయము': రెండవది, 'గురుకులబృందావనము.' ఇచ్చట 'గురుకులబృందావనము'ను గుఱించిమాత్రమే సంక్షేపముగ వివరింపబడును.

"గురుకులబృందావనము" విఖ్యాతివడసిన యార్యసామాజికుల విద్యాసంస్థ. దాని కార్యనిర్వహణము సంయుక్తప్రాంతములోని "ఆర్యప్రతినిధి"సభాయాజమాన్యమున జరుగుచున్నది. ఈ విద్యాలయము బృందావనమునందు 1911 సంవత్సరము డిసంబరు నెల 16 తేదిని స్థాపింపబడెను. కాని యంతకుపూర్వమే యీ విద్యాసంస్థ 'ఫరూఖాబాదు' 'సికింద్రాబాదు' పురములలో నార్యసామాజికులే నడుపుచుండిరి. సికింద్రాబాదులో నుండు సమయమునం దీసంస్థయొక్క ఆర్థికదశ మిగుల శోచనీయముగనుండెను. విద్యార్థులే బదియేడుగురుండినను, కోశమునందు పైసయైనను నిలువలేదు. పైగా ఋణములు హెచ్చెను. ఇది 1904 లో నుండినస్థితి.

ఇంతలో సంయుక్తప్రాంతములందు 'ఆర్యప్రతినిధి' సభవా రొకగురుకులమును స్థాపించుటకు నిశ్చయించి యిరువదివేల రూపాయిలను మూలధనముగ గూర్చిరి. ఎంతయో శ్రమపడి యీనిధిని ప్రోగుచేసిన పుణ్యపురుషుడు శ్రీనారాయణస్వామి. ఈధనము ప్రోగుపడిన పిదప, సికంద్రాబాదు గురుకులసమితివారు తమ గురుకులము నీవిధముగు వరకులు కోరకుండగనే ఆర్యప్రతినిధిసభవారి కొసంగెదమని నివేదించిరి. ఆ నివేదనమును గైకొని సంయుక్తప్రాంతముల సభానిర్వాహకులు వాదప్రతివాదములయినపిదప 1904-వ సం॥ నందే సికింద్రాబాదుగురుకులమును స్వాధీనపఱచుకొనిరి. ఇదే బృందావనగురుకులమునకు ప్రారంభరూపము.

అంతట దేశభక్తుడగు మహేంద్రప్రతాపుడు బృందావనములో 'ప్రేమవిద్యాలయమును' ప్రతిష్ఠించెను. ఆరాజానకు యమునానదీతీరమున రైలుస్టేషనుకు సుమారొకఅరమైలు దూరమునం దొకరమణీయమగుపూదోటవనముగలదు. ఆస్థానమే గురుకులభవనమునకు శ్రేష్ఠమని సభాకార్యనిర్వాహకులు నిర్ణయించి రాజాసాహెబునకు తమ సంకల్పమును దెలియజేసిరి. ఆర్యసమాజికాదర్శములందు రాజాగారి కభిమానము లేశమైన లేకపోయినను ఉదారభావముతో నతడు సుమారు పదునారువేల రూప్యముల విలువగల తన తోటను భూమినికూడ నీశుభకృత్యమునకై వారికుచితముగ నిచ్చివేసెను. ఆ వనమునందే 1911-వ సం॥ నందు స్థాపింపబడి 'గురుకులము' నేటి కనేకవందలయకరములను క్రమముగ సంపాదించి నిలిచియున్నది. లక్షరూపాయలు ఖరీదుచేయు భవనము లాస్థలమునందు నిర్మింపబడియున్నవి.

'ఫరూఖా' బాదునుండి గురుకులము 'బృందావనము'నకు మార్చబడునప్పటి కాసంస్థకు ముఖ్యాధిష్ఠాతపదవి యందు 'శ్రీపండిత భగవాందీను' నియుక్తుడై తన ధర్మ

ము చక్కగ నెరవేర్చుచుండెను. కాని దురదృష్టవశమున బృందావనమునకు వచ్చిన ఆరునెలలో నతడు స్వర్గస్థుడాయెను. అతని తరువాత గురుకులకార్యభారమును వహించి సమస్తవ్యవహారములను జక్కబెట్టుటకు యోగ్యతగల పురుషు డొక డగత్యమయ్యెను. అప్పటికి మునిశ్రీ నారాయణప్రసాదింకను సర్కారు నౌకరిలో నుండెను. పింఛనుతీసికొనుట కొక సంవత్సరము వ్యవధానముగలదు. అయినను గురుకులము పయిగల యభిమానముచే నతడు ప్రధానాధిష్ఠాపకుని పదవినిగైకొని తన యుద్యోగమునకు శలవుదీసికొని గురుకుల వ్యవహారములను సవరింపసాగెను. శలవు పూర్తియయిన పిదప నతడింకను శలవుగోరెను. కాని సర్కారు నిరాకరించిరి. అందుచే నొకవిషమసమస్య యుదయించెను. ఒకవైపున గురుకులక్షేమవిషయము రెండవవైపున చిరకాలార్జితమగు పింఛను విషయము. సామాన్యు డెవ్వడైనను పింఛను ద్రవ్యమును గోల్పోవుట కిష్టపడకుండును. కాని నారాయణప్రసాదు ఉన్నతాశయుడగుటచే తన కర్తవ్యధర్మమును నిర్వర్తించుటకు దృఢనిశ్చయుడై వెంటనే యుద్యోగమునకు రాజీనామా నొసంగెను. అటుల ప్రభుత్వసేవాబంధనమును త్రెంచివైచుకొని యతడు మనోవాక్కాయకర్మములచే గురుకులమునకై శ్రమపడదొడంగెను. రేయుంబవలు సంస్థవిషయమై యతడు తనయావచ్ఛక్తిని ధారపోసి దాని యౌన్నత్యమునకు గారకుడయ్యెను.

నారాయణప్రసాదున కేబదవ సంవత్సరమునందు ధర్మపత్ని వియోగము దటస్థించెను. ఇక లౌకికబంధనములను త్యజించి యాత్మోపలబ్ధికయి యేకాంతవాసమున కాలముగడపుట కనువగు సన్యాసాశ్రమస్వీకారము గావించుటే యుక్తమని యతనికి దోచెను. అతని సంకల్పమునకు గురుకులముపయిగల మమకారము నైతము ప్రతిబంధకముగ నిలువకపోయెను. 1920-వ సంవత్సరమునందు జరిగిన విద్యాలయవార్షికోత్సవమే యతని యాజమాన్యమునందలి తుదిసారి యుత్సవము. ఆ వీడుకోలు సమయమునందు స్నాతకులందఱును భక్తివిధేయతలతో నతనికి సన్మానపత్రము సమర్పించిరి.

అతని తరువాత గురుకులవిషయమై శ్రద్ధవహించి పనిచేసినవారిలో పండిత గంగాప్రసాదుగారు ముఖ్యులు. ఈయన పెత్తనముగాని కార్యము నిర్వహించిన కాలమల్పమే యయినను ఆ విద్యాసంస్థయొక్క యితిహాసమునం దీయన ప్రధానపాత్రమని చెప్పదగును. ఆయన విరమింపబోవునపు డావిద్యాలయమును శివనారాయణశుక్లగారికి అప్పగించిరి. శుక్లగారు మహాప్రతిభాశాలురగు మేధావులు: ఆయన మూడుసంవత్సరములు 'గురుకుల' కార్యములను నిర్వహించెను. అనంతరము 1925 సంవత్సరమున మహాత్మా శ్రీరాములు బృందావన విద్యాసంస్థకు ముఖ్యాధిష్ఠాతలుగ నియమింపబడిరి.

ఆ గురుకులమునుండి శిక్షను సమగ్రముగబడసి యివతలికివచ్చిన విద్యార్థు లధికసంఖ్యాకులు గాకపోయినను సాంఘికక్షేత్రమునకై పాటుబడువారై శ్లాఘనీయవర్తనము గలిగియున్నారు. వారిలో గొందఱు వేర్వేరు విద్యాలయములందు భిన్నభిన్నవిషయములను బోధించెడి యుపాధ్యాయులుగను, మహోపాధ్యాయులుగను పనిచేయుచున్నారు. మఱికొందఱు ధర్మప్రచారకులయి ఆర్యసమాజసేవకులుగ కాలముగడపుచున్నారు. ఇంకను గొందఱు సాహిత్యసేవాపరాయణులై దేశభాషలందు గ్రంథములను రచించుచున్నారు. కొందఱు గురుకులమునం దాయుర్వేదము నభ్యసించి వారివైద్యమును ప్రజల రోగాపహరణమునకయి వినియోగించుచు సద్వైద్యజీవనమున కాలముబుచ్చుచున్నారు.

గురుకులములో చరిత్రనిర్మాణమే ప్రధానలక్ష్యముగ గణింపబడుచున్నది. బ్రహ్మచర్యమే యాసంస్థకు జీవనము: వైదికాదర్శములే దానికి దేహము: జాతీయత దాని కాయువుపట్టు. ఈ గురుకులమునందు సంస్కృతభాషయందేగాక ఆంగ్లేయభాషలో నైతము బి. ఏ. వఱకుకూడ విద్య గఱపబడుచున్నది. దానికి సాంవత్సరికవ్యయము రమారమి అరువదివేల రూపాయిలు: విద్యార్థుల కుచితముగనే శిక్షయొసంగబడును. అయినప్పటికిని ప్రభుత్వసహాయమును గురుకుల నిర్వాహకు లేమియు పొందుటలేదు: ఈసంస్థకు 1930 సంవత్సరమునందు రజతజయంతి బహుజయప్రదముగ జరుపబడినది.

—గో. సత్యనారాయణ, బి.ఏ.

జీవనధ్వని

గీ. "అకట! యీమందిరంబు శూన్యంబుచేసి అక్కటిక మేది దీపంబు నార్పివైచి
భవనముననుండునట్టి యాపరమహంస యేదెనకుఁబోయెనో కనరా దిదేమి?"

—వేంకట పార్వతీశ్వర కవులు.

సాయంత్రం ఆరుగంటలకు ఆరంభించి ఊళ్లోఉన్న ప్రతిడాక్టరిల్లూ తిరిగితిరిగి పదుకొండుగంటలకు స్వగృహం చేరుకున్నాడు.

సింహాచలం సహజంగా కృశశరీరుడైనా తగిన పోషణలేక ఎండలుకదలిన శరీరముతో లోతుబోయిన కళ్ళతో లోత్తుపడిన దవడలతో చిందరవందరైన క్రాపింగుతో చిరిగిపేలికలై మలినములైన గుడ్డలతో వెఱ్ఱివానివలె కనబడతాడు.

ఏడాక్టరునడిగినా పదిరూపాయిలమందులు కొనమనడమే. అతనివద్ద పదిరూపాయిలుకాదు పదిదమ్మిడీలుకూడా లేవు.

తిరిగితిరిగి యింటికివచ్చి గోనెకట్టిన వాలుకుర్చీలో కూలబడ్డాడు. కుర్చీకి ఎదురుగా నులకమంచంమీద చింపిలాంతలో ఇరవైఅయిదేండ్ల వయస్సుగల స్త్రీ స్పృహతప్పి పండుకున్నది.

ఆమె శ్వాస కఠినమై, సన్నని విపరీతస్వరంతో, గురుకుతో గుండెకాయను తుళ్ళిస్తూ పైకివస్తోంది. కళ్ళు అరవిచ్చిఉన్నాయి, మొగము పాలిపోయి కళావిహీనమైపోయింది. ఆమెప్రక్క మూడుదినములు వయస్సుగల చంటిపాపఉంది. దిగువ చింకిచాపమీద పదకొండు, ఎనిమిది, మూడుసంవత్సరముల వయస్సుగల పిల్లలు గాఢనిద్రలో ఉన్నారు.

ఎనిమిదేళ్ళ వయస్సుకలది ఆడపిల్ల.

ఎదురుగా ఒక విరిగిపోయిన చేవదారుడెస్కుమీద పొగలుకక్కుతూ ఒక దీపంబుడ్డీ రెపరెపగా వెలుగుతూంది. ఇల్లంతా చిరచిమ్మబడిన గుడ్డపేలికలతోనూ, విరిగినపెట్టెలతోనూ, ఎండినఆకులతోనూ, బూజుతోనూ నిండిపోయింది.

సింహాచలం నుదుటిమీద చెయ్యిపెట్టుకొని కళ్ళు మూసుకొని కుర్చీలో అలాగే ఉండి ఉండి లేచి మెల్లిగా మంచందగ్గిరకివచ్చి "పిల్లా, పిల్లా" అని మెల్లిగాపిలిచేడు. ఆస్త్రీ పలకలేదు—చూడలేదు. ఆమె ప్రక్కనున్న చంటిపాపను అటూఇటూ కదిలించి చూచేడు. పిల్ల కళ్ళుకట్టిపోయింది. సింహాచలందూరంగా ఒక చింకిగుడ్డపరిచి ఆపిల్ల నక్కడపడవేసి, మళ్లా మంచందగ్గిరికివచ్చి "పిల్లా, పిల్లా" అని మెల్లిగాపిలిచి "చంటిపిల్ల చచ్చిపోయిందిలే, ఏడువు" అన్నాడు. ఆమె కదలలేదు—చూడలేదు. శ్వాసమాత్రం సముద్రపుహోరులాగ వినబడుతూంది. గుండె పెద్దకెరటంలాగ కొట్టుకుంటూంది. సింహాచలం అటూఇటూచూచేడు.

దీపం కాంతివిహీనమై ఆరిపోవడానికి సిద్ధంగా ఉంది. గభీమనిలేచి మూడేళ్ళబాలునికోసం జాగ్రత పెట్టిన పాలగళాసు తొందరలో తన్నివేసినాడు. ఆ పాలు తుళ్ళి నిద్దరపోతూన్న ఎనిమిదేండ్లపిల్లపై బడినవి. ఆపిల్లలేచి ఏడుస్తూ కడమపిల్లల్ని లేపినది. ఇంతలో దీపం ఆరిపోయింది. ఇల్లంతాచీకటి, ఒక్కపెట్టున పిల్లలంతా గొల్లుమని లేచారు. సింహాచలం గుడ్డివానివలె అటూఇటూ తిరుగుతూ జేబులోవున్న అగ్గిపెట్టెతీసి దీపం వెలిగించేడు. కిరసనూనెకోసం ఇల్లంతా వెతికేడు. సీసాలో నూనెలేదు. మూడేళ్ళపిల్లడు గుక్కతిప్పకుండా ఏడుస్తున్నాడు. సింహాచలంబాలుణ్ణి ఊరుకోపెట్టడానికి ప్రయత్నించేడు. ఆకలిబాధచేత పిల్లడు ఏడుపుమానడు. రమారమి ఒంటిగంటకావచ్చింది. బాలుడు మరిఏడవలేక పండుకున్నాడు.

సింహాచలం మళ్ళా మంచందగ్గిరకివచ్చి "పిల్లా, పిల్లా పలకవూ, ఇటుచూడు" అన్నాడు. అతని ఎఱ్ఱ

నిబిశాలనేత్రాలనుండి మూడు బాష్పబిందువులు రాలినవి. ఆమె పలకలేదు—చూడలేదు. శ్వాస మునుపటికన్న ఎక్కువగా తోచింది.

సింహాచలం మళ్ళా కుర్చీలో కూలబడి డాక్టర్ల జవాబులు తలంచుకుంటున్నాడు. ఆర్తులపట్ల వాళ్ళ ప్రవర్తన పాపభూయిష్టమైన దనుకున్నాడు. ఆతురతతో వచ్చిన నిరుపేదపట్ల వారు చూపించే అనాదరం దౌర్జన్యంగా భావించేడు. తనభార్య బ్రతుకదని నిరాశ చేసుకున్నాడు. పిల్లల్ని తలచుకొని కొంతసేపు ఏడిచాడు. —అనేకవిధాల వితారిస్తూ కళ్ళుమూసేడు.

తెల్లవారింది. అయిదుగంటలు కావచ్చింది, పిల్లలంతా లేచి తల్లిమంచంచుట్టూ చేరి "అమ్మా, అమ్మా" అని పిలిచేరు

ఆమె తెలివితెచ్చుకొని నీళ్ళిమ్మనిఅడిగింది. మంచం కింద గ్లాసులో నీళ్ళుతీసి నేనంటే నేనని పిల్లలందరూ పోటుంట్టి ఆసేరు కొంత ఆమెనోటిలోనూ కొంత ఆమె మొగంమీద పోసేరు.

ఆస్త్రీ హీనస్వరంతో కుర్చీలోపడివున్న సింహాచలాన్ని అస్థిమితములైన దృష్టులతో చూస్తూ "ఏమండీ! పక్కలో చంటిపిల్ల ఏదీ? చెప్పా—ఏమండీ!"

సింహాచలం పలకలేదు—చూడలేదు.

ఆమె పెద్దవానినిపిలిచి "నాయనా నాన్నగారిని లేపు" అంది. ఆబాలుడు కుర్చీదగ్గరకువెళ్ళి తండ్రిగెడ్డాం పట్టుకొని "నాన్నా! నాన్నా! లేలే—పొద్దెక్కింది. చద్దిఅన్నంపెట్టూ."

అతడు కదలలేదు—చూడలేదు.

మళ్ళా బాలుడు "నాన్నా! అమ్మలెమ్మంటూంది. లేలే."

కదలలేదు—చూడలేదు.

"ఏమండీ! పలకరు." మంచంమీదనుండి స్త్రీ వికృతమైన కంఠస్వరంతో అరినపెదవులనుండి "ఏమండీ! పలకరు—పిల్లలు, పిల్లలు—లెండి—లెండి." అన్నది.

సింహాచలం చూడలేదు—కదలలేదు.

—మల్లాది వేంకటకృష్ణశర్మ.

నేటి డిక్టేటర్ల అలవాట్లు

నేడు లోకమున డిక్టేటర్ల సంఖ్య పెరుగుచున్నది. వారిచరిత్రలు అద్భుతములు వారిఅలవాట్లు విచిత్రములు. రష్యా డిక్టేటరు స్టాలిన్ జోళ్ళుతొడుక్కొని ఉండియే నిద్రపోవును. మాతృభాషలోనే మాటలాడును. అయితే పదములను నొక్కినొక్కి ఉచ్చరించును. నల్లటిరొట్టె అనిన చెవికోసికొనును. బాగుగా ఉడకపెట్టబడిన గ్రుడ్లతోను, పలుచగా వండబడిన కోడిపిల్లలమాంసపు పులుసుకూరతోను పచ్చిసీరుల్లిపాయల ముక్కలు నంజుకొని భుజించును. టురుష్క ప్రజాస్వామిక ప్రభుత్వనియంత యగు కెమాల్ పాషా తాను బయలువ్రాయు ఉత్తరములన్నియు ఆంగ్లభాషలోనే వ్రాయును. వేచిన గొడ్డుమాంసమును ఇతర పదార్థములను కడుపునిండుగా తినపిమ్మట అతడు ఒకకప్పు టర్కిష్ కాఫీని తాగును. చక్కగ నాట్యముచేయును. జాజ్ సంగీతమనిన చాల ప్రియముపడును. గృహమున కుటుంబవ్యక్తులనడుమ నున్నప్పుడే ఇటలీ దేశపు నిరంకుశప్రభువు మందహాసమైన చేయును. అట్టి సమయములందే అతడు సంగీతముకూడ పాడును. అదివినినవారికి అతడు పుట్టుకతోడనే సంగీతపాఠకుడయ్యెనా అనునంతటి హాయిని, ఆనందమును కలిగించును. పులుసుకూరలమీద అతనికి మనస్సు హెచ్చు. పారశీక దేశపునిరంకుశప్రభువు రిజాషహ్లావీ మాంసముముట్టడు. శాకాహారములనే భుజించును. ఆటవస్తువులలో యుద్ధభటులను ఏర్పరచుకొని వానితో తీరికసమయములందెల్ల క్రీడావినోదముల జరుపుచుండును. జర్మను దేశపుడిక్టేటరు హిట్లరుకు పంది మాంసము చాలఇష్టము. అందులో కనుపులదగ్గఱ ఉండే మెత్తటిమాంసము అనిన చెవికోసికొనును. మనము మామిడికాయలతో పచ్చడిపెట్టుకొనునట్లు జర్మను దేశస్థులు క్యాబేజీతో పచ్చడి పెట్టుకుందురు. దానికి జర్మనుభాషలో శేనర్ క్రాంట్ అనిపేరు. పందిమాంసములో ఈ పచ్చడి నంజుకొనుట హిట్లరుకు పంచభక్ష్య పరమాన్నభోజనము. డ్రాయింగురూము డ్రస్సులో చాలసేపు ఉండుట హిట్లరుకు కిట్టదు.

వైద్యమహాశయుఁడు

డాక్టరు సుదర్శనరావుగారి తలిదండ్రులు సూక్ష్మబుద్ధి గలవారని యూహింపదగియున్నది. లేకున్న డాక్టరుగారిబుద్ధి రోగములపై (రోగులపైగాదు) సుదర్శనచక్రమువలె బనిచేయునని జననకాలమందే కనిపెట్టి సార్థకనామధేయము నుంచుట వారికెట్లు సాధ్యపడును? డాక్టరుగారు మహోన్నతకాయుడు. చిన్నపుడు బాగుగా కసరత్తుచేసి పెంచిన దేహముగుటచే రోగిమంచముప్రక్కను డాక్టరుగారు నిలువఁబడినపుడు "యమభటులతో బోరాడియైన వారిబారినుండి నన్నీయన రక్షింపఁగలఁడు" అను ధైర్యము రోగికి కలిగితీరును.

దేహబలమే కాక బుద్ధిబలముకూడ మా వైద్యమహాశయున కపారమే. అతనికున్న యెత్తులు మాయూరఁ నింకెవ్వరికిని లేవు. ఇంతవరకు డాక్టరుగారు పొందినడిగ్రీ (ప్యాసయిన పరీక్ష) యేదో కనుగొనఁజాలినవారు మా యూర నొక్కరును లేరు. జనసమాజములో కొందరాతడు యం.బి బి యస్. అనియు, మరికొందరు యల్.ఆర్.సి.పి. అనియు, యింకను కొందరు మరికొన్నియక్షరములను వేసినో సంపుటీకరించియు స్వకపోలకల్పితములగు డిగ్రీలు యిచ్చుచున్నారే కాని యొక్కరును వాస్తవము నెఱుంగరు. జ్యోతిశ్శాస్త్రసాహాయ్యముననైన డాక్టరుగారిడిగ్రీయేదో తేలకుండ నున్నది. గతపుష్కరమునుండియు ఆయన మాయూర ప్రాక్టీసు చేయుచున్నను ఆయన స్వగ్రామమిదియని నిశ్చయించి పలుకఁగలవారిప్పటికొక్కరును మాయూర లేరు. ఆయన యేయూరివాఁడైన మనకెందులకుగాని క్రొత్తగా వృత్తిలోనికిఁ బ్రవేశింపదలచుకొన్న యువకులు ఆయనయొద్ద నేర్చుకొనవలసిన యంశము లసంఖ్యాకములుగనుండుటచే లోకోపకారార్థము అందు నాకు ముఖ్యమనితోచిన లక్షణముల నిందు వర్ణించుచున్నాను.

మొదటిది వారిమందహాసము. వారిమందహాసము సోకినరోగి మరలవారిని విడిచిపెట్టడు. ఎప్పుడు నవ్వవలెనో ఏతీరున నవ్వవలెనో ఎంతవరకు నవ్వవలెనో వారికి తెలిసినట్లు యింకొకరికి తెలియదు. ఆ మందహాసము సంపెంగపువ్వు పరిమళమువలె మొగముమొత్తదు గులాబీపుష్పసౌరభ్యము వలె మెల్లమెల్లగ హృదయాకర్షణ మొనర్చును. "నీ వైద్యము నాకొంపదీసినది" అని తిట్టుటకు వచ్చినవారినిసైతము చేతులు జోడించి నమస్కరింపఁజేయు సమ్మోహన శక్తి దానిలోనున్నది. ఆ మందహాసమునకు రోగులయినుపపెట్టెలు తమంతతాముగ విడిపోవును. అతనిహృదయము ఆపరేషను కత్తి కంటెను నిశితమైనది. కాని ఎంతటిక్రౌర్యమునైనను ఎంతటికౌటిల్యమునైనను అతడు మందహాసము చాటున మాటుపఱచఁగలఁడు. ఆపరేషనుటేబిలుమీఁది చంద్రహాసము కంటె మాడాక్టరుగారి మందహాసమే ప్రయోజనకారియని తజ్ఞులకు తెలియని విషయముకాదు.

మాడాక్టరుగారి రెండవలక్షణము గాంభీర్యము. ఎవరెస్టుపర్వతము ఎత్తు కనుగొనఁజాలిన ధీరులున్నారు. పసిఫిక్ సముద్రము లోతు కనుగొనఁజాలిన శాస్త్రజ్ఞులున్నారు. కాని మా వైద్యమహాశయుని మనస్తత్వము గనుగొనఁజాలిన ధీమంతు డిప్పటికి

పుట్టలేదు. ఆతడడుగని వారిది పాపము ధనమిచ్చును. కాని ఎవ్వరికి మనస్సుమాత్ర మీయడు. లోకమందరు నాతనికి స్నేహితులే ఆతనియింట టీపార్టీ జరుగని పూట లేదు. నిరతాన్నదాత. స్నేహితులుకాదు పరదేశబ్రాహ్మణులుకాదు ఎవరైనను వచ్చి తినిపోవచ్చును. ఎన్నిదినములున్నను "నీవెందుకు వచ్చినావు. ఇంకను ఎన్నిదినము లుండఁదలచుకొన్నావు?" అని యడుగువారు లేరు. ఈ అన్నదానమున నాతనికి జాతిమతవివక్షత లేదు. క్రిష్టియనులుకాదు ముసల్మానులు కాదు ఎవ్వరైననుసరే ఆతని యాదరణకు, స్నేహమునకు పాత్రులే. గోపికలలో ఎవరిమట్టుకు వారే శ్రీకృష్ణునికి తక్కినవారియందు కంటె తనయందు ప్రేమాతిశయమని అనుకొనువారట. ఆతీరుననే అతనిస్నేహితులుకూడ ఎవరిమట్టుకువారే తన్నాతడు తక్కినవారి కంటె నెక్కుడుగ ప్రేమించునని అనుకొందురు. కాని ఒక్కరికిని ఆతనిగుట్టు తెలియదు.

మా వైద్యమహాశయుని మూడవలక్షణము సర్వవ్యాపకత్వము. ఆతడు గాయకులలో గాయకుడు. నటకులలో నటకుడు. శ్రోత్రియులలో శ్రోత్రియుడు. సంఘసంస్కర్తలలో సంస్కర్త. ఈదినము కాస్మోపాలిటను డిన్నరు. రేపు పంచగవ్యప్రాయశ్చిత్తముతో రామాయణపారాయణ. శ్రీమహావిష్ణువవతారములనైన లెక్కపెట్టవచ్చును గాని మా వైద్యమహాశయుని వేషములను గణింప నలవికాదు. వేషముచేతనే గాక బాషచేగూడ మా డాక్టరుగారు జనాదరణమును సంపాదించుకొనగలరు. కన్యాశుల్కము, కంఠాభరణము మున్నగు నాటకములలోని హాస్యముచే రోగులను నవ్వించి వారి యనురాగమునకు పాత్రుడగుచుండును. "సాహసాద్భజతే లక్ష్మీ" అను నార్యోక్తికి మా డాక్టరుగారు ప్రబలనిదర్శనము. ఎంతటి దుస్సాధ్యమైన రోగమునైనను సరియే "నేను కుదుర్చలేను" అనియాతడు చెప్పడు. కన్నుగాదు కాలుగాదు చెవికాదు ముక్కుగాదు ఏదైననుసరే నిరాఘాటముగ చెక్కివేయును. వైద్యసాహాయ్యము నిమిత్తము వచ్చినవారితో ముందుగ ఫీజు నిర్ణయించుకొనడము పద్ధతి యెన్నడును లేదు. ఆపద్బాంధవుడగు రోగి కంటబడినది తడవుగ నడుమున కంగవస్త్రముకట్టుకొని నడిసముద్రములో నురుకుమన్నను ఉరుకును. ఈగకాలంత చోటిచ్చినచో ఏనుగదేహమునకు సరిపోవు నావకాశమును సంపాదింపఁగలఁడు. అయిదురూపాయలు రావలసినచోట అరువదిరూపాయలు పుచ్చుకొనఁగల సామర్థ్యమున్నది. ఆసేతుహిమాచలమునమన్న డాక్టరులలో ఎవరినిగూర్చి యడిగిననుసరే వైద్యవిషయమున వారికేమి తెలియదని మనలను నమ్మింపఁగల వాక్చాతుర్య మాతనికడనున్నది. "ఇంత సుప్రసిద్ధునిగూర్చి యింతనిరసనభావముతో ముచ్చటింపవచ్చునా" యని యెన్నడు నాతడు వెనుకకు జంకడు. మరియు మాయూర నేత్రశ్రోత్రయుద్యమము వచ్చినను ఆతడు ముందంజవేయును. క్రొత్తగా నాటకము వచ్చినచో పిట్టులో నాతడు ప్రత్యక్షము. క్రొత్తగా సర్కసుగాని సినిమాగాని వచ్చినచో రాజపోషకులలో నాతడొకడు. ఒకపత్రికకాదు క్లబ్బుకాదు కాన్ఫరెన్సుగాదు ఏదిమొదలుపెట్టినను చందాలు వేయుటలో తక్కినయూరివారందరు నొకయెత్తు. తానొక్కడు నొక్కయెత్తు. అట్లుచేసినగాని ప్రాక్టీసు సంపాదింపలేమనియు సంపాదించినప్రాక్టీసును నిలువఁబెట్టుకోలేమనియు నాతని నమ్మకము. ఎవరినమ్మకములు వారివి. వానితో మనకేమిగాని యాతని యీనమ్మకమువలన లో

కోపకార సమంచితముగ జరుగుచున్నది.

ఇంత విచ్చలవిడిగా సాహసించుచున్నాడు గదాయని మాడాక్టరుగారి కాత్మక్షేమముపై బ్రాలుమాలికయని మీరు భ్రాంతిపడవలదు క్షీరసాగరమున హాలాహలమువలె నాత్మక్షేమపరాయణత్వ మాతనిమనస్సున నతినిగూఢముగ నిక్షిప్తమైయున్నది. పైకెంత పరోపకారపారీణుడో లోపలనంత స్వలాభపరాయణుడు. నడచే నడకయందు మాట్లాడే మాటయందు నవ్వే నవ్వునందు - అంతయు స్వలాభమే. అయిదారుసుఖరోగముల కేసులను సంపాదించే అవకాశము లేకుండ నయిదురూపాయలు పెట్టి నాటకములో టిక్కట్టు నెన్నడు నాతడుకొనడు. మీకాసందేహమేల? ఈదినము హరికథయని రేపు పాటకచ్చేరియని యేదో యొకతీరున క్రొత్తక్రొత్త వినోదములను కల్పించి నలువురను తమయింటికి రప్పించు సూత్ర మాలోచించుచునే యుండును. ఈదినముకర్చుపెట్టినాడో రేపు వడ్డీతోసహా పుచ్చుకొన్నాడో!

ఆత్మక్షేమపరాయణుడని మా వైద్యమహాశయుని మీరు నిరసింపనక్కరలేదు. ఆత్మక్షేమములో విశ్వహితమునుకూడ నాతడు జోడించి ఉభయతారకముగ తనవైద్యమును సాగించుచున్నాడు. మా వైద్యుడొక కేసు పట్టినా దానివలన ననంతముగ భూతసంతృప్తి జరగుచున్నది. శవముపై నాధారపడిన క్రిమికీటకములు రాబందులు మొదలుకొని "ఏమైనను గోదానమే" యని దీక్షవహించిన బ్రాహ్మణోత్తములవరకు నందరు మా వైద్యమహాశయుని హస్తవిశేషమును కొనియాడవలసినదే. మా వైద్యమహాశయు డిల్లు బయలుదేరినది మొదలుకొని ఎక్కడ చూచినను ఆతని యనుచరుల నమస్కారబాణములే మందహాసముల మంగళహారతులే.

విశ్వకల్యాణనిమిత్తము మా వైద్యమహాశయునకుఁగల దీక్షను ఇంతంతయని వర్ణింపనలవికాదు. ఇప్పటికి నలువదియేండ్లు దాటినను లోకసంగ్రహార్థ మస్ఖలితబ్రహ్మచర్యదీక్షనవలంబించి పనిచేయుచున్నాఁడు. ఆతని పరస్త్రీపరాఙ్ముఖత్వమునకు పురుషులందరును నిస్సందేహముగ సాక్ష్యమీయగలరు. అట్లని యాతనికి కల్యాణముమీద దృష్టిలేదని కాని పాణిగ్రహణపారీణుడు కాదనిగాని యూహింపకుందురుగాక. అనాథలగు వేశ్యలకును, బాలవితంతువులకును అనివార్యములగు యాపదలు తటస్థించినపుడు చక్రమడ్డువైవగల మహానుభావుడు సుదర్శనరావుగారొక్కరేయని మాయూరివారు ఘంటాపథముగ జెప్పుచుందురు. అర్థశాస్త్రమున గడనయెంతప్రధానమో కర్చుపెట్టుటకూడ అంతయే ప్రధానమని గ్రహించిన వేత్తయగుటచే నాతడు ఎంతశీఘ్రముగ గడించునో అంత శీఘ్రముగ కర్చుపెట్టుచున్నాడు.

ఇట్టి వైద్యమహాశయులవలన కలుగు లోకోపద్రవమును తొలగించుటకై ఋగ్వేదమునందు పెక్కు ఋక్కులు రచింపఁబడినవి. అందొకదాని యనువాదము నీక్రింద బొందుపఱచుచు నీవ్యాసమును ముగించుచున్నాను. "ఓపురుషుడా! వైద్యులబారినుండియు వన్యమృగముల బారినుండియు మమ్మురక్షింపుము. విషవాయువులకంటెను ప్రమాదకరమైన చిరునవ్వులతో హాలాహలముకంటెను నపాయకరమగు తృష్ణతో అశనిపాతముకంటెను తీవ్రములగు దృష్టులతో లోకమును క్షయింపజేయుచున్న యీ వైద్యమహాభూతములనుండి మాతల్లులకడుపుచలువయు, నీ యనుగ్రహమును మాకు నిత్యము అంగరక్షలై పనిచేయుగాక!" తథాస్తు.

—నందూరి బంగారయ్య, బి.ఏ.

పాపారాయఁడు

“ప్రభుని శాత్రవు హేతికి బలియొసంగి
బ్రతుకె నళియింప నొకరాదభక్షుఁడగుచు
శౌర్యవాసన లాంధ్రదేశమునఁ జిమ్మి
తాంధ్రపాపయ కీర్తిని స్తంద్రుఁడయ్యె.”

—ఓలేటి సీతారామమూర్తి.

రెండువందల సంవత్సరములకుఁ బూర్వము బొబ్బిలిసంస్థానమును వెలమవీరుఁడు రావు గోపాలకృష్ణ రంగారావును, విజయనగర సంస్థానమును క్షత్రియవీరుఁడు పూసపాటి విజయరామరాజును పాలించుచుండిరి. ఇరుగుపొరుగు సంస్థానాధీశ్వరులగు రంగారావునకును, రామరాజునకును మనసులో రవంతలు పుట్టెను. తుదకవి ప్రబల శత్రుత్వముగాఁ బరిణమించెను.

ఆకాలమున నీదేశము విజాతీయులగు ఫరాసువారి యధికారముక్రిందకు వచ్చెను. కావున నిందలి జమీందారు లీయవలసిన పేష్కషు వసూలుచేయుటకు ఫరాసువారి గవర్నరు బుస్సీదొర యేతెంచెను. ఏతెంచి యాతఁడు రాజమహేంద్రవరమున కోటిలింగాలవద్ద డేరాలు వేయించుకొని మకాముచేసెను. ఈ వర్తమానము విని విజయరామరాజు బుస్సీదొర సేవించుటకుఁ దనకు మద్దతురావలసినదని బొబ్బిలి రంగారావువారిని కోరెను. దానికి రంగారావు “మాకు, మీకు నిదివఱకు సఖ్య లేదు. కావున మేము మీకు మద్దతురాము. బుస్సీదొర మాయింటిమీఁదికి వచ్చినప్పుడు మేము చూచికొందుము” అని బదులుచెప్పెను. ఆమాటలకు విజయరామరాజున కెక్కుడలేని కోపమువచ్చెను. “ఈ సంవత్సరము బుస్సీదొరసాయమున నేలాగునైన బొబ్బిలికోట సాధించితీరెదను” అని ఆరాజు కుడిమీసముదువ్వి ప్రతిజ్ఞ చేసెను.

ఇట్లు ప్రతిజ్ఞచేసి విజయరామరాజు రాజమహేంద్రవరమువచ్చి బుస్సీదొరను కలిసికొనెను. అచ్చట రామరాజు బుస్సీతో బొబ్బిలివారిమీఁద లేనిపోని కొండెములుచెప్పెను. బుస్సీదొర యాకొండెములు నిజములని నమ్మెను. కావున బొబ్బిలికోటను ముట్టడించి బొబ్బిలివారిని శిక్షించుటకు తాఁ డొప్పుకొనెను. అప్పుడు విజయరామరాజు బుస్సీదొరకు వెలలేనినజర్లు సమర్పించి బొబ్బిలికోట తనకుఁ బట్టముకట్టునట్లు మాట కరారుచేయించుకొనెను. ఫరాసు సేనలును, విజయనగరము సేనలు కలిసి బొబ్బిలికోటమీఁదికి బయలుదేరెను.

ఈసంగతి చారులవలన బొబ్బిలి రంగారావు తెలిసికొనెను. ఆతఁడు తన రాజ్యమును రక్షించుకొనుప్రయత్నములలో నాహారనిద్రలు మఱచెను. తాను నమ్మిన బంటు ‘తాండ్ర పాపారాయని’ పిలిచి రంగారావిట్లు చెప్పెను : “దేశ మెఱుఁగని ఫరాసువారిని మద్దతుతీసికొని విజయరామరాజు మనమీఁదికి వచ్చుచున్నాఁడు. కావున నీవు కొంతసేనను తీసికొనిపోయి మన రాజ్యమునకు ముఖద్వారమున నున్న ‘రాజాముకోట’లో వేచియుండవలెను. అనుకున్నంతత్వరలో విజయరామరాజు మన బొబ్బిలిమీఁదకు రాకుండ నీవక్కడ వారిని అటకాయించవలెను. ఈలోపున మేమిక్కడ బొబ్బిలిలో రక్షణప్రయత్నములు పూర్తిచేసికొందుము. ఈ పనికిఁ జాలినవాఁడు లోకాధికుఁడవు నీవుతప్ప మఱియొకఁడు బొబ్బిలిలోలేడు.” పాపారాయఁడు రంగారావు చెప్పినదానికంగీకరించి సేనతీసికొని రాజాముకోటకుఁ బోయెను.

పాపారాయఁడు రాజాముకోటలోఁ దనకొఱకెదురుచూచుచున్నసంగతి విజయరామరాజు తెలిసికొనెను. కావున నతఁడు రాజాముకోట మార్గమునువిడిచి యడవిమార్గముపట్టెను. అతఁ డాయడవిదారినే పోయి ఫరాసుసేనలతోడను, తనసేనలతోడను బొబ్బిలికోట ముత్తిగవేసెను.

హఠాత్తుగ నెత్తివచ్చిన రీతితో సంధిచేసికొనిన మంచిదని రంగారావాలోచించెను. కావున వాఁడు పరాసుగవర్నరు బుస్సీదొరతో రాయబారములు నడిపెను. కాని యవి కార్యకారికాలేదు. అప్పుడు రంగారావు "ఇక బొబ్బిలియాశ, ప్రాణములయాశ లేదు. ముందుజాగ్రత విచారించుకొనుట మంచిది. ఇప్పుడు ప్రాణములకాసపడిన కులకాల మపకీర్తిపాలగుదుము. కావున నన్యచింతలుమాని యుద్ధసన్నద్ధులమై శత్రుబలముమీఁదనడిచి శౌర్యము ప్రకాశమానము చేయవలెను." అని ఆలోచించెను. తోడనే యాతఁడు "మీ మీ ఆయుధములతో యుద్ధమునకు సన్నద్ధులైరండు." అని తన సరదారులకాజ్ఞాపించెను.

ముట్టడి ప్రారంభమాయెను. బొబ్బిలి వెలమవీరు [illegible] చేతికిఁ బండ్లువచ్చినట్లు యుద్ధముచేసిరి. కాని విజయరామరాజుసేన, పరాసుసేన కలసి వారిసేనకు రెట్టింపుపైగా నుండుటచే బొబ్బిలివారు తుద కోడిపోవఁ జొచ్చిరి. శత్రువులచేతులలోఁబడి మానముపోఁగొట్టుకొనకుండ రంగారావుభార్య మల్లమ్మదేవి యప్పుడు కత్తితోఁ బొడుచుకొని చనిపోయెను. ఇదిచూచి మిగిలిన వెలమస్త్రీలును కత్తులతోఁబొడుచుకొనిరో, చిచ్చున దుమికిరో యుసురులుపాసిరి. రాణివాసపుస్త్రీ లందఱును లయముపొందిన పిమ్మట వెలమవీరులు రంగారావు నడపగా శత్రుబలముమీఁద నడిచి చేతులుసొక్కినదాఁక యుద్ధముచేసిరి. పోరిపోరి తుదకు రంగారావును, వెలమవీరులును వీరశయనములంకరించిరి. అప్పుడు బుస్సీదొర, విజయరామరాజు బొబ్బిలికోట స్వాధీనముచేసికొనిరి; కోటలో డేరాలువేయించుకొని యందు విడిసిరి.

రంగారావునమ్మినబంటు తాండ్ర పాపారాయఁడు అప్పటికింకను రాజాముకోటలోనేయుండెను. బొబ్బిలిరాజు రంగారావు బంధుమిత్రులతో యుద్ధభూమిని కూలినసంగతి, బొబ్బిలిరాణి మల్లమ్మ రాణివాస స్త్రీలతో లయముపొందినసంగతి చెవినిబడినతోడనే పాపారాయనికిఁ బైప్రాణములు పైనేపోయెను. అతఁడు నిలువున నీరైపోయెను. కాని కొంచముసేపటికి సముదాయించుకొనెను. వెంటనే యాతఁడు ధైర్య మవలంబించెను.

అప్పుడు పాపారాయని మనము రోషపరీతమాయెను. "ప్రభువు రంగారావుగారికి తాండ్ర పాపారాయఁడను సేవకుఁడుండియు లేనట్లైనది కదా!" అని యాతఁడు చింతించెను. అప్పు డాతనికెదో మెఱుపుదెబ్బ తగిలి నట్లాయెను. తోడనే యాతఁడిట్లాలోచించెను: "తాండ్ర పాపారాయఁ డుండియు లేనట్లుకాఁగూడదు. విజయరామరాజు నన్నేలినస్వామిని చంపి యాతనికోటలోనే ఠాన్యము వేసికొనియున్నాఁడు. నాస్వామి గర్భశత్రువైన విజయరామరా జిట్లుండగా నూరకుండిన నేనుండియులేనట్లే యగును. కావున నా రాజునుచంపిన విజయరామరాజును చంపి నేను మిగిలియున్న ఫలము చూపెదను. కాని రామరాజును చంపుట యనిన మాటలతో నగునది కాదు. చుట్టునుబలిసి సేనలు కొలువగా రామరాజు సురక్షితుఁడైయున్నాఁడు. అధిక బలుఁడగునట్టివాని నెదిర్చిపోరి చంపుటదుస్తరము. కావున యుక్తిబలముచేత, రాముఁడు వాలినిచంపినట్లు, చంపెదను."

తాండ్ర పాపారాయఁ డిట్లు నిశ్చయించుకొనెను. విజయరామరాజు బొబ్బిలిమీఁద దండెత్తివచ్చినపిమ్మట విజయనగరమున రాజకార్యములను అతని అన్నకొడుకు ఆనందరాజు నిర్వహించుచుండెను. పాపారాయఁడిది తెలిసికొనెను. దేవులపల్లి పెద్దరాజు, బుద్ధరాజు వెంకయ్య యను నిద్దఱుమిత్రులను వెంటఁబెట్టుకొని యాతఁడు రాజాముకోటనుండి బయలుదేఱెను. తెల్లకాగితములను ఉత్తరములుగా మడచి, వానిపైన విజయరామరాజు బిరుదావళివ్రాసి, లక్కాముద్రలువేసి రాత్రి జామున్నర ప్రొద్దువేళ పాపారాయఁడు మిత్రులతో మారువేషమున బొబ్బిలిచేరెను.

పాపారాయఁడు మిత్రులతోఁ కాఁచౌకీల దగ్గఱకుఁ బోయెను. అక్కడకావలియున్నవారు వారిని లోనికిఁ బోనీయరైరి. అందుమీఁద పాపారాయఁడు "మేము విజయనగరమునుండి ఆనందరాజుగారు పంపగా వచ్చుచున్నాము. రాజముద్రలుగల ఈ యుత్తరములు వెంటనే విజయరామరాజుగారి కందఁజేయవలెను. ఏమాత్ర మాలస్యమైనను ప్రాణములమీఁదికి

వచ్చును." అని చెప్పెను. ఆమాటలునమ్మి పారా కటాయించుచున్న జవానులతనిని, అతనితోడవచ్చిన వారిని లోనికిఁబోనిచ్చిరి. వారట్లుపోయి విజయరామ రాజు విడిదిడేరాను సమీపించిరి.

యుద్ధముతీరి యిప్పటికి మూఁడుదినములైనది. ఎట్లయిన బొబ్బిలికోట సాధించితీరెదనని కుడిమీసము దువ్వి ప్రతిజ్ఞచేసి యది నెఱవేర్చుకొన్న సంతోషమున విజయరామరాజు డేరాలో గుండెలపైఁ జేయిపెట్టుకొని హాయిగా నిద్రించుచుండెను. అక్కడ నొక జవాను పారాయిచ్చుచుండెను. వాఁడు పాపారాయని, అతని మిత్రులను ముందుకుఁ బోనీయక అటకాయించెను.

అప్పుడు పాపారాయఁడు "మేము ఆనందరాజుగారివద్దనుండి హుజూరువఱకు ఉత్తరములు తీసికొని వచ్చినాము. తత్క్షణమే ఈయుత్తరములు విజయరామరాజుగారికి ఇయ్యవలెను. ఏమాత్ర మాలస్యమైనను తల కొట్టించివేయుదుమని ఆనందరాజుగారు మాకాజ్ఞాపించియున్నారు. కాఁబట్టి మీరీసంగతి త్వరగా విజయరామరాజుగారికిఁ దెలిపి మమ్ము వారిదర్శనమునకుఁ దీసికొనిపోవలెను. కించిత్తు జాగుచేసినను మీరు దివాణమువారికి నేరస్థులు కావలసివచ్చును." అని నిర్భయముగఁ జెప్పెను.

దానికిఁ బారాసిపాయి యిట్లు బదులుపలికెను: "మహారాజావారు మంచినిద్రలోనున్నారు. యుద్ధప్రయాసవల్లను వారికి మూఁడుదినములనుండి తిన్నగా నిద్దరలేదు. ఈ గాఢనిద్రలో ఇప్పుడులేపిన రాజావారికి ఆగ్రహమువచ్చి నన్ను శిక్షింతురు. వారికిఁ గొంచము మెలఁకువవచ్చినతోడనే సమయముకనిపెట్టి మిమ్ము వారివద్దకుఁ దీసికొనిపోవుదును. అంతవఱకు మీరు వేచియుండవలెను."

ఇట్లు పారాసిపాయి చెప్పగా విని పాపారాయఁడు లేనికోపము తెచ్చుకొని "ఈ యుత్తరము లిప్పుడే హుజూరువారు నివేదించవలెను. లేనియెడల నక్కడ ఆనందరాజుగారు మా తలకొట్టిచేయుదురు. ఏమాత్రము జాగుచేయుటకును వీలులేదు. కావున మమ్మిప్పుడే రాజావారివద్దకుఁ దీసికొనిపొమ్ము." అని గద్దించి పలికెను.

ఆమాటలకుఁ బారాజమాదారుఁడు గడగడలాడెను. "అయ్యా! ఇప్పుడుగనుక నేను రాజావారికి నిద్రాభంగముచేసితినా నాకు చావుతప్పదు. కావున నాయందు దయయుంచి నాలుగుగడియ లోపికపట్టుఁడు. అంతపర్యంతము మీ రీడేరాదగ్గఱ విశ్రమించి బడలిక తీర్చుకొనుఁడు. రాజుగారు లేచినతోడనే మిమ్ము వారి దర్శనముచేయించెదను." అని పారాజవాను సముదాయించి పలికెను. పాపారాయఁడును, అతని మిత్రులును ఇందు కంగీకరించి యాడేరాయంచునఁ బండుకొనిరి.

ఆరాత్రి రెండుజాములవఱకు పుచ్చపువ్వు వెన్నెల కాసి పిమ్మట రాజభక్తుఁడగు పాపారాయని చేతలకుఁ దోడుపడుటకో యనునట్లు చంద్రుఁ డస్తమించెను. అప్పుడు కన్నుపొడుచుకొనినను కనుపించని కటికచీఁకటి లోకమును గ్రమ్మెను.

ప్రభువు ఋణము తీర్చుకొనుటకు సమయము మనకూలమైనదని పాపారాయఁడు లోలోన సంతోషించెను; మెల్లగ లేచికూర్చుండెను; తాను రహస్యముగఁ దెచ్చిన బొగ్గునలుపుకంబళి ముసుఁగు వేసికొనెను. చీమచిటుకుమనకుండ నతఁడు డేరాకనాతుకుట్లు తన కరాచూరి చేతఁ జించి మార్గముచేసెను. ఆమార్గమున నేలమట్టుగా దొర్లిపోయి పాపారాయఁడు విజయరామరాజు పడుకున్న తల్పమును సమీపించెను.

ప్రతిజ్ఞ నెఱవేర్చుకొన్న గర్వమున, బొబ్బిలి పట్టాభిషేకలాభ మొనగూడునన్న సంతోషమున రామరాజు ఒడ్డు తెలియక నిద్రపోవుచుండెను. పాపారాయఁ డతని గొట్టిలేపెను. తత్తరిల్లి రాజులేచి "ఎవరునీవు?" అని రాజసమునఁ బ్రశ్నించెను. "రంగారావు నమ్మిన బంటును; బొబ్బిలివారి పులిని; తాండ్ర పాపారాయని నన్నెఱుంగవా?" అని పాపారాయఁడు తన రొమ్ము తట్టుకొనుచుఁ బలికెను. దానితో రామరాజునకు తఁ డెవరో, యెందునిమిత్తము వచ్చెనో తెలిసిపోయెను. తోడనే యతఁడు పక్కలోఁ గత్తులకొఱకు వెదకెను. కాని రాజులేవకముందే పాపారాయఁడు వానినితీక్ష్ణ

దాచివేసెను. కావునఁ గత్తులు కనపడలేదు. అప్పుడు రాజు నాలుగుమూలలఁ జూచెను. అతనికేమియుఁ గనపించలేదు. ఈ పెయ్యూడిపోయిన 'ఉత్తరజ్జ' మాత్ర మొకటి దొరికినది. తన్నుఁ గొట్ట నుంకించుచున్న పాపారాయని వంగఁదీసి విజయరామరాజా యా పెకత్తితో నాతని మెడమీఁదఁ బొడిచెను. ఆపోటు కాకత్తి పాపారాయని కంఠము దిగివచ్చెను.

మఱియొకఁడైన రాజుపొడిచిన ఆపోటునకు వెంటనే చచ్చియుండును. కాని రాజభక్తిచేత నావేశింపఁబడిన పాపారాయఁ డాదెబ్బను లెక్కచేయక తాను వంగియుండినప్పుడే వాఁడివాలున విజయరామరాజు కడుపు చీరెను. తన యేలికయగు రంగారావునకు గర్భశత్రువైన విజయరామరాజు గర్భముచీరి ప్రభువుఋణము దీర్చికొంటినని పాపారాయఁడు సంతోషమున మిన్నందెను. రామరాజును, పాపారాయఁడును నేలకొరగి ప్రాణములు విడిచిరి.

ఈ సవ్వడి పారావారులు విని రాణువవారికిఁ జెప్పిరి. వారువచ్చిచూచి నిర్ఘాంతపోయి ఈ ఘోరముచేసిన ఇతఁడెవరాయని విచారించుచుండిరి. పాపారాయనితో వచ్చిన వారిరువురు నప్పుడు "బొబ్బిలివారిపులి ప్రభువు ఋణము తీర్చికొన్నది." అని రభసముచేసిరి. అందు మీఁద రాణువవారు పాపారాయని మిత్రులనుచుట్టుముట్టిరి. చేతిఁజిక్కినంతమందిని చెండి వారిరువురును తుదకు మరణించిరి.

మఱియొకప్రక్క డేరాలో విడిదిచేసియున్న బుస్సీదొర కీవృత్తాంతము మఱి కొంతసేపటికిఁ దెలిసెను. "ఈ బొబ్బిలిపాళెమీఁద పాపారాయనివంటి రాజభక్తులెందరున్నారో? ఇఁక నిక్కడనుండుట మాకు క్షేమముకాదు." అనిభయపడి పరాసుగవర్నరు తత్క్షణమే యక్కడనుండి సేనలనుకదలించుకొని పోయెను. రాజాముకోలొప్పయి రామరాజుసేనలు విజయనగరమునకుఁ బోయెను. ఏరాజ్యమున నేలినవాని కర్థప్రాణములను సమర్పించు పాపారాయనివంటి బంట్లుందురో యా రాజ్యముమీఁదికి శత్రువు లెత్తివెళ్ళలేరు; ఎత్తివెళ్ళినను దానిని గెలువలేరు; గెలిచినను ఆరాజ్యమునఁ జిరకాలము నిలువలేరు.

పాపారాయని రాజభక్తి సాటిలేనిదే కాని యతఁడు చేసినపని హింసాకళంకితమని కొందఱందురు. బాగుగాఁ బరిశీలించితిమేని యట్లనుటకు వీలులేదు. రంగారావునకు విజయరామరాజు గర్భశత్రువు. పాపారాయఁడు రంగారావునకు గుండెలిచ్చినబంటు. స్త్రీలతోడను, సేనతోడను రంగారావు చనిపోవుటకుఁ గారణభూతుఁడైన విజయరామరాజు బొబ్బిలికోటలో రాజ్యము చేసికొని సుఖాన నుండుట రాజభక్తుఁడగు పాపారాయనికిఁ దెలుపలేని వేదన పుట్టించెను. తనప్రభువు బ్రతికియుండగా నతని మాటప్రకారము విజయరామరాజును రాజ్యముకోటదగ్గఱ అటకాయించుటకు పాపారాయనికి వీలులేకపోయినది. "ప్రభువువారు బ్రతికియుండగా వారి కోరిక నెఱవేర్పలేకపోయితిని; ఇప్పుడు వారి శత్రువగు విజయరామరాజును చంపి వారియాత్మకు శాంతిచేకూర్తును." అని ఆరాజభక్తుఁడు తలఁచి యింతపనిచేసెను. తనయేలిక విరోధి ప్రాణములుకొనుట ఆ రాజభక్తుని పరమార్థము. కావున నతఁ డిది నెఱవేర్చెను.

"పోయినరంగారావు పోనేపోయెను. ఇఁక నతని ప్రసక్తి మనకేల?" అని పాపారాయఁ డనుకొనలేదు. డబ్బుకొఱకుఁగాక నిష్కామబుద్ధితో రాజసేవకుఁ గుదిరిన అతఁ డట్లేల యనుకొనును? తాను బ్రతికియుండఁగాఁ దనప్రభువు గర్భశత్రువు బొబ్బిలికోటలో సుఖాన నిలువరాదని యారాజభక్తుని నిశ్చయము. రాజశత్రువును చంపుటకు, రాజసేవలోఁ జచ్చుటకు నాతఁడు రాజాముకోటనుండి బయలువెడలిపోయెను. అట్లే యారాజభక్తుఁడు రాజశత్రువును చంపెను; రాజసేవలోఁ జచ్చెను.

"కాయమొసంగియైన రిపు
ఖండనముం బొనరించి కంటికెం
జాయల చాలుతో, హృదయ
సంభృతశౌర్యమరీచితోడ స్వీ
యాయత రాజభక్తియె జ
యమ్మిడ పాపయ చూపు పౌరుషా
హ్వాయనకృత్య మాంధ్ర జను
లా దలలూచుచు మెచ్చకుందురా?"

—ఓలేటి సీతారామమూర్తి.

సుప్త సౌందర్యము

హాయిగ నిద్దురింపు మబలా! యటులే యొకకొంతసే పెవో
తీయనివౌ కలల్ గనుము! దీనులు మర్త్యులు చేరరాని స్వ
ర్గీయపథమ్ములందు విహరింపుము! నందనవృక్షశీతల
చ్ఛాయలఁ బారిజాతసుమసౌరభ మానుచు విశ్రమింపుమా!

జవ్వని! నీదునేత్రములు సాంద్రముగా ముకుళించుఁగాని, క్రొం
బువ్వులు పూచినట్టు లెఱుపుల్ గల నీచివురాకు వాతెఱల్
నవ్వులు మందమందముగ నవ్వుచు, వచ్చుచుఁ బోవునట్టి యా
మవ్వపుటూర్పుగాలులకు మంజుగతిం జలియించు నియ్యెడన్.

అలసముగాఁ గనుల్ ముగుడ నంటినఱెప్పల యంతరమ్ములన్
వెలువడకుండ నిష్ఠు శయనించుచునున్నవి స్వప్న కేళికా
పులకితమూర్తి! నీ మధురముగ్ధవినీలవిలోకనైక శ్రీ
తలరుచిరత్రపావిలసితప్రణయామృతవీచికావళుల్.

చెదరిన ముంగురుల్ తళుకుఁజెక్కులరాగము లందగించు నీ
వదనము వాల్చుకొంటి వొకవంకకు స్నిగ్ధగళమ్ముఁజూపి; వ
య్యెదఁ దొలఁగించుకొంటి వొకయించుక పేరుటురమ్ముఁజూపి; చ
క్కఁదనములెల్ల నగ్నములుగాఁ గమనీయముగా స్ఫురింపఁగన్.

కాటుక దిద్ద లేదు, తిలకమ్ము రచింపఁగ లేదు, పెన్నెఱుల్
పాటనసేయ లేదు, సదలంకృతులన్ ధరియింపలే; దెదన్
నాటిన విప్రయోగకఠినవ్యథ నేగతి నింతకాలమున్
గాటపువెల్గుఁజీఁకటులు క్రమ్మినరాత్రుల వెళ్ళఁబుచ్చితో!

విరహాకృశాంగి! నీకలలవృత్తము లేవొ కదా! భవన్మనో
హరునకు బాహుబంధనసుఖానుభవమ్ములు కొన్కవెట్టదో,
సరసవచఃప్రసంగములు సల్పుచుఁ గోమలపల్లవారుణా
ధరపరిదత్తచుంబనసుధారసధారలు చూఱలిచ్చెదో!

మూసిన నేత్రముల్ తెఱవఁబోకుము, విశ్రమమొందు నంగముల్
తీసి కదల్పఁబోకు, మతిదీర్ఘముగా విడువంగఁబోకు మీ
శ్వాసము; లీనిశీథమున స్వర్గసుఖప్రదముల్ మనోహరో
ల్లాసకరంబులైన కలలం గను మింపుగ సుప్తసుందరీ!

—పజ్ఝల వేంకటేశ్వరకవి, బి. ఏ.

జార్జిలాన్సుబరీ జీవితారంభపుదినములు

“క్రీస్తుశకము 1880-వ ప్రాంతమున లండనుమహానగరమునందు ఆస్ట్రేలియాదేశమునకు వలసపోవుట అతిగా చర్చింపబడుచుండెను. కాలనీలు స్వర్గములట్లు ప్రజలు భావించసాగిరి. నేనా దినములలో వైట్ ఛేపల్ నందలి ఒక కాఫీభవనమున మేనేజరుగా నుంటిని. జీతము నాకుటుంబవ్యయములకు సరిపోవునంతటిదే. కాని ఏలనో అప్పటికి నాజీవితవిధానము నాకు అసంతృప్తికరమైనదిగా ఉండెను. నాభార్యకుకూడ ఆనాటి జీవనస్థితితో సంతృప్తిలేకుండెను. ఆస్ట్రేలియాఖండముయొక్క వైభవమునుగూర్చి మేము చాలగ చదివితిమి. అచ్చటకు వలసపోవలయునని మాకు అభిలాషపొడమెను. అప్పటికి నాకు పాతికేండ్లు. ఆ వయస్సున నాకు ఆస్ట్రేలియాలో కలిగిన విచిత్రానుభవములు నేను ఇప్పటికికూడ మఱచిపోలేదు. అవి నాకెంతయో లోకానుభవమునిచ్చినవి.

అది 1884-వ సంవత్సరము. మాకున్న సామానులో ముఖ్యముగా కావలసినదానిని పాక్ చేసుకొని, మిగిలిన దానిని అమ్మివైచి ఓడనెక్కితిమి. ఆ ఓడపేరు యస్.యస్.డ్యూక్ అఫ్ డివన్ షైర్ అని. ఆస్ట్రేలియా ఖండమునందలి క్వీన్సులాండులోని బ్రిస్బానే మాగమ్యస్థానము. ఇంకను ఆ ఓడమీద అయిదువందల మంది వలసప్రయాణీకులుండిరి. క్రొత్త ప్రదేశమునకు పోవుట, అది ఒక సాహసకార్యమే. అప్పటి నాభార్యవయస్సు ఇరువదిమూడేండ్లు. నాలుగేండ్లలోపువారు మా బిడ్డలు ముగ్గురు; నాచిన్నసోదరుడు—పదునొకండు ఏండ్లవాడు. మాకడ నూటఇరువదిపౌను లుండెను. మా సామానుసకంతటికిని విలువయైనది ఒక హార్మోనియము. నేటి ప్రయాణపు నౌకలపైనుండెడి సౌకర్యములు నాడు లేకుండెను. పండుకొనుటకుగాని ఉండుటకుగాని మంచి స్థలములేదు. కోడిగ్రుడ్ల పాకేజీపెట్టెలపై మా ఉనికి. మా భోజ్యపదార్థములలో ముఖ్యమైనవి బిస్కత్తులు, అంబలి, లేనీరు. అగుగాక! మాకు కష్టమనిపించలేదు. క్రొత్తప్రదేశమున క్రొత్తజీవితము ప్రారంభింపవలయునను అభిలాషలో మేమీకష్టముల లెక్కింపలేదు.

ఆ ప్రయాణమున నాకు ఎక్కువగ అలజడినికలిగించినది నాభార్య ఓకిరింతలు. ప్రయాణమున ప్రతిదినము ఆమెకు కడుపుద్రిప్పు కలుగుచుండెను. ఆ దినములలో పసివాండ్లకు నేనే తల్లిని, తండ్రిని కావలసివచ్చుచుండెను. ఒకలుతోమి వారికి నేనే సీస్లుపోయువాడను. ఓడడెక్కు కడుగుటకు ఓడపనివారు సీళ్లనిలువయుంచు తొట్లలోనిసీరు వారికి పోయువాడను. మేము బిడ్డలకుపోసినసీటిని తరువాత ఓడపనివారు డెక్కు కడుగుటకు ఉపయోగించువారు. ఓడలోని ఉద్యోగస్థులు నన్ను చాలదయతో చూచువారు. బాయిలరు మేకరును, సెకండు ఇంజనీరును నేననిన ప్రాణమిచ్చువారు. నాభార్య ఓకిరింతలుచూచి ఓడలోని సాధారణమైన ఆహారము ఆమెకు సరిపడకుండుటచూచి వారు ఉద్యోగధర్మమునపొందెడు మంచిఆహారపదార్థములలో నాభార్యకు పాలు పంచి ఇచ్చెడివారు. పలువత్సరములకు పిమ్మట 1908-వ సంవత్సరమున నేను పార్లమెంటు ఎన్నికలలో వూల్ వుచ్ స్థానమునకు అభ్యర్థిగా నిలచినపుడు ఈ బాయిలరుమేకరును, సెకండు ఇంజనీరును—అప్పుడు ఆయుధాగారమున పనిచేయుచుండిరి—లేఖవ్రాయుచు ఆ 1884 వ నాటియాత్రను నాకు జ్ఞాపకముచేసిరి. ఓడప్రయాణము ఇతరవిషయములలో సలాసగ జరిగెను. క్రొత్తప్రదేశమున గొప్పగా జీవింపగలుగుదుమను గంపెడాశతో నుంటిమి గావున ఆ ఓడప్రయాణము మాకు ఒకసుఖస్వప్నమువలె గడచెను.

ఎనిమిదివారముల ప్రయాణానంతరము ఓడ ఆస్ట్రేలియాఖండమునకు వచ్చెను. బ్రిజ్బేనీనదీముఖద్వారముగుండ ఓడప్రయాణము చేయుచున్నప్పటి మాకుకలిగిన ఆనందము అధికతరమయ్యెను.

కాని బ్రిజ్బేనీలో కాలుపెట్టుటతోడనే మాకు కష్టములు ప్రారంభమయ్యెను. వలసవచ్చువారి మందిరమునకు మేము గొంపోవబడితిమి. ఆ మందిరమున వాససౌకర్యములులేవు. నిద్రపోవుటకుపయోగించు మంచములు వగైరా ఏమియులేవు. ఎల్లరును నేలమీదనే పండుకొన

వలసియుండెను. నా భార్యను, పిల్లలను తీసికొని వసతి గలబస నేర్పాటుచేసికొనుటకు ఊరంతయు గాలించితిని. తగినబాడుగ ఈయజాలుస్థితిలోనున్నను మమ్ములను హోటలులందు జేర్చుకొనరైరి, బోర్డింగుహౌసులందు తావులేకుండెను. చేయునదిలేక తిరిగివచ్చితిమి. ఆనాటిరాత్రి అంతయు నాకు కంటిమీద కునుకులేకుండెను. ఎలుకలుచేసిన గల్లంతుకు లెక్కలేదు. రాత్రి అంతయు వానిని బెదరించుటతోడనే నాకు సరిపోయినది. నా జీవితకాలమున నేను నివసించిన ఇండ్లకన్నిటిలోనికిని అదియే కనాకష్టపుది. తరువాత నేనెట్లో కష్టపడి వారమునకు పదిషిల్లింగులు అద్దెగల భాగము సంపాదించితిని. ఆయింటిలో అడుగుపెట్టుటకు వీలులేని బొద్దింకలు—దోమలు మనుష్యులను సాయముపట్టునవి. ప్యాకింగుపెట్టెలకు ఇనుపతీగెలుకట్టి ఎట్లో ఒకమంచము తయారుచేసి దానిమీద చిన్నబిడ్డలను పండుకొనబెట్టువారము. మిగిలినవార మందరమును ఒట్టి నేలమీదనే పండుకొనువారము. ఎనిమిదివారములవఱకు నేను ఎట్టిపనిని సంపాదింపలేకపోయితిని. కూడదెచ్చినధనము క్రమముగా తరిగిపోవుచుండెను. స్వర్గముగా భావింపబడినచోట ఆహారసంపాదనమే అతికష్టమయ్యెను.

చివరకు ఒకపని దొరికినది. అదిఎట్టిది? రాళ్లు పగలగొట్టుట. జీతము చాలతక్కువ. నడుమునొప్పి రెత్తించు—గుండెను పగల్చు పని. నాచేతులు నెత్తురుచిమ్మునవి; నాఒడలు సలుపునది; ఈపని చాలకాలము చేయలేకపోయితిని. తిరిగి పనికొఱకు అన్వేషణ. ఒక కసాయిదుకాణమున పనిదొరకెను. నాపని ఆ దుకాణమునుండి బ్రిజ్బానీకి మాంసముకొనిపోవుట. ఒకవారము పనిచేసితిని. ఆదివారముకూడ పనిచేయవలసియుండుట నాకు అప్పుడు తెలియవచ్చినది. ఆదినములలో నేను ఆదివారమెట్టిపనియు చేయరాదను సిద్ధాంతమును శిరసావహించుటలో అతిదీక్షగలవాడనై యుంటిని. కావున ఎటుపోయి ఎటువచ్చినను ఆదివారమునాడు పనిచేయకుండుటకే నిశ్చయించితిని. నాయజమాని రోమనుకాథలిక్ మతస్థుడు. మంచిమనస్సుగలవాడు. దయార్ద్రహృదయుడు. వారమునందలి ప్రతిఒక్క దినమువలెనే ఆదివారముకూడ మార్కెట్టునకు మాంసము కొనిపోవలసిన ఆవశ్యకతనుగూర్చి నాకు నచ్చచెప్పుటకు అతడు విశేషప్రయత్నము గావించెను. కాని అతనిప్రయత్నము నెఱవేఱలేదు. ఆదివారము పనిచేయుటకు నేను ఏమాత్రము ఒప్పుకొనలేదు. అది కారణముగా నాకు పనిపోయినది. తిరిగి ఉద్యోగాన్వేషణము. టెన్నిసుకోర్టులు చదును చేయు పని దొరికెను. ఎనిమిదిగంటలుపని, ఎనిమిది గంటలునిద్ర, ఇతరపనులకు మిగిలినఎనిమిదిగంటలు అనునది ఆస్ట్రేలియాలో ఆదినములలో కార్మికుల కార్యక్రమముగా నుండెను. నేను ఒక్కొక్కప్పుడు ఈ ఎనిమిది గంటలనుకూడ మీఱి పనిచేయువాడను. ఇందుకుగాను తోడిపనివారు నన్ను కంటగించుకొనువారు. కార్మికుల పనిచేయు గంటలను సాధ్యమైనంతవఱకు తగ్గించుటకు నేను విశేషమైన కృషిసలుపుచున్న నన్ను చూచి ఆనాటి నాచర్యను నాట్రేడుయూనియను స్నేహితులందఱును ఇపుడు నవ్వవచ్చును. కాని నిజమిట్టిది. నా స్వభావము అట్టిది. నేనేపని చేకొనినను దానికొఱకు నాయావచ్ఛక్తిని వినియోగించినగాని నాకు తృప్తియుండదు. కాని సంఘముగాకలసి పనిచేయుచున్నప్పుడు రివాజుకంటె ఎక్కువకాలము పనిచేయుట మంచిపద్ధతికాదని నేను అచిరకాలముననే గ్రహించితిని.

బ్రిజ్బానీ పట్టణమునఉండి ఇట్టి నిలుకడలేని పనులలో తగులుకొని యుండుటకంటె వ్యవసాయపుపనిలో ప్రవేశింపతలంపు పొడమెను. వ్యవసాయదారులు తఱచుగా వచ్చుచుపోవుచుండు మార్కెట్టు ప్రదేశమునకు ఒకనాడుపోయి నిలుచుంటిని. కర్షకుడొకడు నన్ను ఎగాదిగచూచెను. గుఱ్ఱమును కొనునపుడు దానిని పరిశీలించుమాదిరిగ నన్ను పరిశీలించెను. నా కండరములను పట్టిచూచెను. బ్రిజ్బానీపట్టణమునకు నూరుమైళ్ళదూరమున నున్న హారిర్సువిల్లీ యనుతావున నాకు పని ఇచ్చెను. జీతము ఏడాదికి నలుబదిపౌనులు—ప్రతిదినమును రొట్టెలకై కొంతపిండి, కూరకు మాంసము, త్రాగుటకు తేనీరు ఇచ్చుటకు ఒడంబడిక. ఈ ఏర్పాటువలన నేను పల్లెటిపట్టునకున్నను నాముగ్గురు చిన్నపిల్లలకును వెన్న, పాలు, గ్రుడ్లు నాడబ్బులోనుండియే కొనక్కొనవలసివచ్చెను. పనిలోచేరిన కొద్దికాలమునకే నే నారైతునకు ఋణపడుటకు ప్రారంభించితిని. మేము ఉండుటకుగాను

ఒక కుటీరమిచ్చుటకు అతడు ఒప్పుకొనెను. కాని ఆ గుడిసె అతిశీర్ణస్థితిలోనుండెను. ముంజూరులన్నియు ఊడిపోయినవి. ఉన్నకప్పు అయినను సరియైనస్థితిలో లేదు. కాబట్టి గుడిసెలోనుండియే మేము రాత్రులయందు నక్షత్రములను చక్కగా చూడగలిగియుండువారము. జలాధారమొక కొండవాగు. అందలి జలము సాధారణముగా పసువులుత్రొక్కి పాడుచేయు ప్రదేశమునుండి ప్రవహించివచ్చునది. అగుటచే కాచకుండగ ఒకచుడిసెడుజలమేని ఉపయోగించుటకు వీలులేకుండెను. కాని టేపస్ అనునది ఏరీతిదికాని అచ్చటలేకుండెను. అంతకుపూర్వము నేనెప్పుడును వ్యవసాయపు పనులను చేసినవాడనుకాను. అయినను నేను వెళ్ళిన రెండవ ఉదయముననే నలుబదిఆవులకు పాలుపితుకవలసినవాడనైతిని. ఎటులైననేమి ఒక అరగంట తంటాలుపడి ఒకఆవుపొదుగునుండి కొన్ని పాలుపితుకగలిగితిని. ఈమాత్రముచేయుటకే నేను అచట రివాజుగ పనిచేయుచుండెడు ఒక ఆడమనిషి ఉపదేశముపొందితిని. కాని ఒకవారము జరుగుసరికి పాలుపితుకుటలో నాకు మంచినేర్పు అలవడ్డది. నాగలిపట్టితిని. లోతుగ దున్నితిని. పాపటముతోలితిని. గుఱ్ఱములకు పిల్లలుపుట్టునపుడు మంత్రసానితనము చేసితిని. అవసరమైన ఆశ్వవైద్యముకూడ కొంతనేర్చితిని. చిన్నచిన్న ఆపరేషనులు చేసి అనుభవము గడించితిని. అవసరమగుచో వానికి నాళలుపెట్టుటకూడ నేర్చుకొంటిని. వేయేల? విశేషానుభవముగల కర్షకునకుండునేర్పు అంతయు నాకును అలవడ్డది. అందుతో నాకు ఒకడు పట్టణముననేపెరిగి పెద్దయగుగాక పల్లెటిపట్టులకుపోయి అచటిపనులలో ప్రవేశించియు రాణింపగలుగుట అనుభవపూర్వకమైనది.

అచట మూడేండ్లుఉండుటకు ఆ కర్షకునకు కరారునామా వ్రాసియిచ్చితిని. కాని ప్రవేశించిన కొద్దిమాసములకే నేనాపనిని వదలివేసితిని. ఏమన ఉన్నకొలదియు నేను అతనికి అప్పుపడిపోవుచుంటిని. అచట నివసించుచున్న శాసనసభ్యునిమధ్యవర్తిత్వమువలన కర్షకుడు తనవద్దప్పు వసూలుకొని నన్ను వదలిపెట్టుటకు అంగీకరించెను. కుటుంబముతో తిరిగి బ్రిజ్బానీకవచ్చితిని. అప్పటి నా పరిస్థితులనుగూర్చి ఒకవిషయముచెప్పిన చాలును. ఉఱుపుకొనుటకు దబ్బులేకపోయినది. హారోమోనియము అమ్మివైచితిని. అనంతరము బ్రిజ్బానీలో పార్సెల్సుబట్వాడాచేయు ఘరములో ఉద్యోగము సంపాదించితిని. ఆఘరము యజమానికి నాయందు మంచిఅభిమానము కుదిరెను. వ్యాపారములో భాగస్వామిగచేకొను అభిమతము నాతడు సూచించెను. కాని నాదృష్టులు తిరుగుమొగము పట్టినవి. మాతృదేశమునకై తహతహపొడమెను. ఆస్ట్రేలియా వచ్చినప్పటినుండియు నాబిడ్డల ఆరోగ్యము సరిగలేదు. వారికి అచ్చటిశీతోష్ణ సరిపడలేదు. సర్వవిషయములందును నాకు చేదోడువాదోడుగనుండిన నాభార్య ఆరోగ్యముకూడ బొత్తిగ చెడిపోయెను. స్వర్గమనుకొనిన ఆదేశమున సుఖముకంటె కష్టమే యొక్కువగా మాకు ఎదురైనది. కాని నాజీవితములో ఆకాలమే నాకు విచిత్రమైన లోకానుభవమును ఇచ్చినదని చెప్పగలను. శారీరకకష్టములకు ఓర్చుకొనగలద్రఢిమ, సోదరమానవుల స్వభావాదుల నెఱుంగగల సదవకాశము కలిగించి ధైర్యమునిచ్చి ఆత్మవిశ్వాసమును అది పెంపొందించినది. ఆనాటి నాఅగుణములు నేడును నాయందు నిలిచియున్నవి. మానవత్వములోగల దివ్యత్వమును నేనాదినములలోనే చూచితిని. నన్ను కష్టములు చుట్టుముట్టుగాక ఆసమయముననే నేను ఇతరులదయకు పాత్రుడనైతిని. దయ అనుగుణముచేతనే సాధారణులగు పురుషులును, స్త్రీలును దివ్యులగుచున్నారు. ధనము, జాతిఅను కృత్రిమభేద్యములను గూడ నతిక్రమించి దయ ప్రసరింపగలదు.

బ్రిజ్బానీలోని ఒకపోస్టుమాన్ భార్య—లాంకషైరునకు చెందినది—ఆదినములలో నాభార్యకు స్నేహితురాలుగానుండెను. మాకష్టములలో ఆమె మమ్ము ఎంతయో ఆదుకొనెను. వారియింట మాకుబసయిచ్చెను. పార్సెళ్ళబట్వాడాఆఫీసులో నాకు ఉద్యోగముదొరకుటకు చాలసాయముచేసెను. ఆమెను నేను ఎన్నడును మఱచిపోవజాలను."

—వి. జగన్నాథస్వామి, బి.ఏ.

గ్రంథాలయోద్యమము

చీనాదేశపు పెద్ద గ్రంథాలయము

జాతీయ పునర్నిర్మాణప్రయత్నఫలముగ చీనాదేశమున జననమునొందిన ముఖ్యములగు విద్యాసంస్థలలో పీపింగు పట్టణమునందలి జాతీయగ్రంథాలయము అగ్రగణ్యమైనది. ఆ గ్రంథాలయము తెఱవబడి నేటికి అనగా 1931 జూను 25-వ తేదినాటికి సరిగా రెండువత్సరములైనది. చీనారాజ్యాంగమునందలి గొప్ప ఉద్యోగస్థులెల్లరు పరివేష్టించియుండ చీనాదేశముననున్న అమెరికనురాజ్యప్రతినిధి నెల్సన్ టి. జాన్సన్ అనువానిచే ఇది తెఱువబడెను. మొన్నటి భూకంపమున కనంతరమున జపానురాజధానీనగరమగు టోకియోయందు క్రొత్తగ నిర్మింపబడిన ఇంపీరియలుయూనివర్సిటీలైబ్రెరీని మినహాయించినచో దూరప్రాచ్యదేశములందుగల భాండాగారములకన్నిటికిని ఈ గ్రంథాలయము తలమానికమనదగినది.

కేంద్రమందిరముగాక ఈ గ్రంథాలయమునకు అనుబంధములుగా రెండు శాఖామందిరములుగలవు. అందు ఒకటి జాన్ హే అనువానిపేర బరగుచున్నది. జాన్ హే చీనాదేశీయుడు కాడు, అమెరికాకుచెందినవాడు. అయినను అతడు చీనాదేశమును జపానువారును, యూరపియనులును పంచుకొనకుండ ప్రతిఘటించినవాడగుట అతనిపేర ఆశాఖ కృతజ్ఞతాపూర్వకముగ పిలువబడుచున్నది. రెండవది చీనావిద్వాంసుడగు డాక్టరు లియాంగుచీచో అనువానిపేర బరగుచున్నది. ఈతడు పూర్వచీనాదేశపు ఆర్థికశాఖామాత్యుడుగ, ప్రాక్తనజాతీయ గ్రంథాలయపాలకుడుగ ఉండి మాతృదేశమును గొల్పిన మాననీయుడు.

గ్రంథాలయమునకు కావలసిన వేడివెలుతురుల నుత్పత్తిచేయుటకు గ్రంథాలయమువారు స్వయముగ ఎలక్ట్రిక్ ప్లాంటును కలిగియున్నారు. ప్రాగ్దేశపు గ్రంథాలయముల విషయమున ఈసంగతి అశ్రుతపూర్వమైనదని ఒప్పుకొనక తీరదు.

ఈ గ్రంథాలయమున చీనాభాషకు చెందినవి 250,000 సంపుటములు గలవు. చీనా చక్రవర్తి చీన్‌ల్యాంగు ఇంపీరియల్ పుస్తకభాండాగారములోని అమూల్యగ్రంథసముచ్చయముకూడ ఈ సంపుటముల సంఖ్యలో చేరియున్నది. అముద్రితములు-అనగా వ్రాతవి—పుస్తకములు ఈ గ్రంథాలయమున ముప్పదిఆఱువేలు గలవు. మిగిలిన పుస్తకములన్నియు ముద్రితములైనవే. ఈ ముద్రితములైనవానిలో కొన్ని క్రీస్తుశకము పదియవ శతాబ్దమునకు చెందినవికూడ కలవనుటవాని అమూల్యతను సులభముగ ఊహింపవచ్చును. డాక్టరు లియాంగుచోచో ఈ నడుమ చనిపోవుచు ఆరువేల చైనాపుస్తకములుగల తన సొంతగ్రంథసముచ్చయమును ఈసంస్థకు ఒసంగినాడు. గ్రంథాలయమువారు ఈ పుస్తకములను ఒక ప్రత్యేకమైనగదియందు భద్రపఱచి పరిరక్షించుచున్నారు. ప్రపంచమునందలి ఏగ్రంథాలయమునందును లేనన్నివిశేష సంఖ్య చీనాగ్రంథము లీలైబ్రరీ యందున్నవి.

చీనాగ్రంథములుగాక ఈ గ్రంథాలయమున ఏబదివేల పరభాషాగ్రంథములుగలవు.

ఈ పుస్తకములన్నియు ఐదుఏండ్ల ఈనడుమను కొనబడినవే. నవలలు మొదలు శాస్త్రగ్రంథములవరకుగల అన్నిశాఖలకుచెందినవి ఇందుగలవు. అయితే ఇందు పెక్కుగ్రంథములు చీనాదేశపుసమస్యలకు సంబంధించినవి. సింగోప్రయందు కస్టమ్సుల కమిషనరుగనున్న పాలుజార్జి మోలెన్డార్ఫు అనువాడు చీనాభాషయందు ప్రత్యేకపాండిత్యము గలవాడు. చీనాదేశపు భాషాతత్త్వమునకు, ఛందమునకుచెందిన ఐదువేల పుస్తకములను ఆతడీలైబ్రెరీకి ఇచ్చియున్నాడు. రెండువందల శాస్త్రవిషయక మాసపత్రికల పూర్తిసంపుటములు ఈ గ్రంథాలయముల నలంకరించుచున్నవి. ప్రపంచప్రఖ్యాతపరిశోధకుడగు సర్ ఎయిర్ స్టీన్ అనువాడు కాన్సురాష్ట్రపు గుహాలనుండి తవ్వియెత్తిన ఎనిమిదివేల బౌద్ధసూత్రములనుగలిగి ఈ లైబ్రెరి అమూల్యమైన దగుచున్నది.

చీనాదేశపు ఈపెద్దగ్రంథాలయము అమెరికాదేశపు లైబ్రెరీలపద్ధతిని నిర్వహింపబడుచున్నది. చీనాదేశస్థులుకూడ దీనిని ఉపయోగించుకొనవచ్చును. భాండాగారమున పరిశోధకులకును, రిసెర్చివిద్యార్థులకును గదులు కేటాయింపుగా ఉన్నవి. ఆ గదులలోనికి వారు తమ టైపురైటరులనుగాని స్టినోగ్రాఫరులనుగాని నిరభ్యంతరముగా తోడుకొని రావచ్చును. గ్రంథాలయమందిరములో నొకభాగమున ఉపాహారమందిరముగలదు. దానిలోనికి ఎల్లరును పోవచ్చును. ప్రస్తుతము గ్రంథాలయమున రెండులక్షల ఏబదివేల పుస్తకములు కలవని చెప్పియుంటిమి కదా. ఇంకను అందు లక్షఏబదివేల పుస్తకములుంచుటకు తావుగలదు. అనగా మొత్తమున ఆ గ్రంథాలయమున నాలుగులక్షల సంపుటములుంచుటకు తావుగలదన్నమాట. బీరువాఅరలనుండి పుస్తకములు కొనివచ్చుట మొదలగు కార్యములను అన్నిటిని అచ్చుట యంత్రములే నిర్వహించుచుండును.

ఉక్కు, కాంక్రీటుతో కట్టబడి ఆగ్రంథాలయమందిరము చీనాపద్ధతిని ఒప్పుచున్నది. ఒక్కొక్కటి ముప్పదియైదు టన్నుల తూకముగల రెండుస్తంభములు పూర్వరాజుల వేసవిభవనమునుండి గ్రంథాలయమునకు తేబడినవి, ఒక్కొక్కస్తంభమును కదుపుటకు ముప్పదియైదు గుఱ్ఱములు ఉపయోగింపబడినవి. సింహద్వారమున చెరియొకప్రక్క రెండు రాతిసింహములు గలవు. అవి ఒక్కొక్కటి ఇరువదిటన్నుల తూకముగలవి. ఆ సింహములుగూడ పూర్వరాజుల వేసవి భవనములనుండి తెచ్చినవే. ఈ గ్రంథాలయ భవనము కట్టునవసరమున ఎందఱో సిద్ధహస్తులగు చీనాదేశపు శిల్పులు పనిచేసియుండిరి.

ప్రభుత్వమువారి కేంద్రకార్యనిర్వాహకసంఘసభ్యుడు డాక్టరు ట్సియా యుయాన్ పీ దీనికి నామమాత్రాధ్యక్షుడు. పని అంతయు ఆక్టింగుడైరెక్టరగు టి. యల్, యుయాన్ నిర్వహించును. ఈతడు న్యూయార్కునందలి కొలంబియా మహా విశ్వవిద్యాలయమున పట్టభద్రుడైనవాడు. కొలంబియాకు పోవకపూర్వము ఈతడు ట్సింగు హువాయందు గ్రంథాలయపాలకుడుగా నుండెను. పట్టభద్రుడైన పదపడి లైబ్రేరియనుల తరిఫియతునిచ్చుటలో అమెరికాయందు అతిఖ్యాతిగాంచిన న్యూయార్కుస్టేటులైబ్రెరీస్కూలునందు ఈతడు ప్రత్యేకశిక్షణమును పొందియుండెను.

గ్రంథాలయనిర్వహణమును ఎట్టి రాజ

కీయములును పోనగకుండ మంచిజాగ్రత్త తీసికొనబడినది. మ్యాపులు, ఛార్టులు ప్రదర్శించుటకు ప్రత్యేకశాఖలు గలవు. అమూల్యగ్రంథములు మొదలగునవి ప్రదర్శించుటకు మందిరములు ప్రత్యేకింపబడియున్నవి. ఈ గ్రంథాలయమున ఉపయోగింపబడిన ఉక్కు అరలన్నియు చీనాదేశమునందలి టీన్‌ట్సిన్‌నందే చేయబడినవి. ఇంతకు పూర్వము ఇట్టి వస్తువులన్నియు విదేశములనుండియే దిగుమతి చేయవలసియుండెను. కాని ఇపుడు చీనాదేశమునందే చేయుటకు అవకాశములు కలిగినవి. అచట ఉక్కుఅరలు చేయుటకైన ఆర్డరులకన్నిటికిని ఈ గ్రంథాలయమువారిచ్చిన ఆర్డరే మిక్కిలిగొప్పది అని చెప్పవలసియున్నది.

గ్రంథాలయనిర్మాణము తొలుత 1928 లో ప్రారంభింపబడినది. రెండు శీతకాలములయందు నాలుగేసిమాసముల చొప్పున పని మానివేయబడియుండెను. ఎంచింగు యూనివర్సిటివారి భవననిర్మాణశాఖలో ఎంజనీరింగు ఉద్యోగియు, డేనిష్‌జాతికి చెందినవాడును అగు వి. లేత్ మోలర్ ఈ భవననిర్మాత. కట్టనున్న గ్రంథాలయముయొక్క భవనచిత్రమునకై ఏర్పఱుపబడిన పోటీలో మోలర్ జయమందెను. ఆ కారణమున భవననిర్మాణమునకుకూడ అతడు అధ్యక్షుడుగా నియమింపబడెను.

నల్లమందుభాయీలదేశమని మనము ఈసడించు చీనాదేశమునగల ఈగ్రంథాలయముతో దొరయుపాటి గ్రంథాలయము భారతదేశమున ఒక్కటికూడ లేదనుట భారతీయులు జ్ఞప్తియందుంచుకొనవలసియున్నదనిమనవి.

—ఆర్. శ్రీరామమూర్తి, బి.ఏ.

తెన్గునాటి తూర్పుపడమరలు

ఆంధ్రరాష్ట్రమునకు తూర్పునాడు మస్తకము, పడమటసీమ హృదయము. ఈ రెంటికలయిక ఆవశ్యకము. నల్లమలదుర్గమువలన గాబోలు రెంటికిని కలయిక కుదురలేదు. తెలివితేటలు మావంతు; దయాధర్మములు మీవంతు. మాకు తల బలసినది. మీకు హృదయము బలసినది. యుక్తిరక్తి మాపాలు; శక్తిభక్తి మీపాలు. బుద్ధిబలము మాది; భుజవిక్రమము మీది. వివాదపుపేచీలను అందివేసినచేయి మాతూర్పునాడు. వీరత్వమునకు పేర్మ్రోగినది మీపడమటిసీమ. లౌకికమున పెత్తనము మాది; లడాయిలో పెత్తనము మీది. మావలె మంత్రాంగములో పగ సాధించుట మీకు తెలియదు. మీవలె మారణహోమము సేయుట మాకు తెలియదు. సివిల్‌కోర్టులు మాకు జిరాయితీహక్కు, క్రిమినల్ కోర్టులు మీకు ఇనామతిదఖల్‌పట్టా. మిత్రునకు ప్రాణమీయను, శత్రునకు ప్రాణముతీయను మీకు ఉగ్గుపాలతో పెట్టిన విద్య. మిత్రునితోడను, శత్రునితోడను హృదయమీయక మెలకువగలిగి మెలగుట మాకు బారసాలనాడు ఉపదేశించిన బ్రహ్మవిద్య. త్యాగమున కన్న భోగమే మమ్ము లోగొన్నది. భోగమున కన్న త్యాగమే మిమ్మేలుచున్నది. గాలిజీవులము మేము, కష్టజీవులరు మీరు. మా వరియన్నము మీయాకలి వార్పదు, మీ జొన్నబువ్వ మాకు అఱుగుదలకాదు. కావున, తూర్పు—పడమర పరస్పరసహకారముతో మెలగుచుండవలయునని, బుద్ధియు హృదయము ఒక్కటిగా వర్తించునేని ఎట్టి దుస్సాధ్యములైనను సుసాధ్యములే యగునని మనవి చేయుచున్నాను. నాడు గ్రహగతి కడ్డుపడి అగస్త్యుని దక్షిణయాత్ర మొదలు అతనికి మ్రొగ్గతిలబడిన వింధ్యశైలమువలె, నేడు మనకు అడ్డుగా నుండిన నల్లమల మన రాకపోకల కారణమున, క్రమక్రమముగా సమయనారంభించెనని, ఇక మనకు రాచబాట యేర్పడునని సూచనలగపడుచున్నవి. (ఆర్యవైశ్య ప్రథమ కవిపండిత సభాధ్యక్షోపన్యాసము నుండి.)

—నాళము కృష్ణారావు.

తెనుగు కవుల తొలికోళ్ళు

౧

ఉపోద్ఘాతము

తెనుగుకవులకు - చచ్చి స్వర్గంలో ఉన్నవారికి సుమండీ - పడతులతరువాత పక్షులమీదనే ఎక్కువ వలపక్షం. బ్రహ్మలనిపించుకున్న ఆకవులసృష్టిలో మనకు కోకిలలు, చకోరములు, చక్రవాకములు, చిలుకలు, హంసలు, నెమిళ్ళు, పావురములు, కాకులు, కోళ్ళు మొదలైన పక్షుల జనాభా మనుష్యులజనాభా కంటె కూడా హెచ్చుగాఉందని చెప్పకతీరదు. పక్షుల జనాభా హెచ్చుగాఉండటమేకాదు అసలు ఒక్కొక్కచోట కావ్యకథానిర్వాహణమునకు ఆపక్షులే ప్రధానమైన ఆధారములైనవి. చేమకూరవాని సారంగధర చరిత్రలో పావురములు; శ్రీనాథుని శృంగారనైషధములో సారంఘరుడను హంస; పింగళివారి ప్రభావతీప్రద్యుమ్నంలో శుచిముఖిఅను హంసి; జక్కన విక్రమార్కచరిత్రలోను, మంచనకవి కేయూరబాహుచరిత్రలోను, సూరన్న కళాపూర్ణోదయంలోను, ప్రభావతీప్రద్యుమ్నంలోను చిలుకలు - నిర్వహించిన పాత్ర చాల ముఖ్యమైంది. కొందరు కవులు అసలు తమ గ్రంథాలకు పక్షులపేళ్ళే వెలయించారు: హంసవింశతి, శుకసప్తతి మొదలైనవి.

చిలుకలవలె, హంసలవలె రాయబారములు నడుపకపోయినా తొలికోళ్ళుకూడా కావ్యప్రపంచములో తెనుగుకవులకు చాలా ఉపయోగించినవి. 'దేవనిలయప్రాంచన్మహామర్దలధ్వనిచే వేగుటెఱింగిన' తెనుగుకవులు చాలాతక్కువ. మనకవులు కోడికూతచేతనే ప్రాయకముగా తెల్లవాఱుటను తెలిసికొనువారు. 'నిద్రచాలింపుము, వెలఁదిల కౌఁగిళ్ళు మెల్లన వదలుండు' అనుచు మనకవులకు వైతాళికులైనవి తొలికోళ్ళే. కోడికూత వలన మనకవులకు మఱిఒక ఉపయోగముకూడాఉండేది. వారినాయికలు ప్రణయకోపాలకి పెట్టింది పేరు. ఆప్రణయకోపాలకు క్లైకులిమిట్ గా మనకవులకు తొలికోడికూత బాగా ఉపయోగించేది.

౨

శా. ఆయెంబోయెను నీఁకేల ? నావలనఁ ద
ప్పా ? మాట సైరింపవా ?
రాదో కానము నీమనంబు ; దయ మీ
ఱంబల్క వింతైన ; నీ
ప్రాయంబేటికి నిన్నుఁ బాసిన దృఢ
ప్రాయంబదో "క్కొక్కొకో
కో"యంచుం దొలికోడి కూయుదనుకం
గోపంబె ? బింబాధరా !

అని ప్రణయకోపానికి కాలావధిగా చెప్పుకొనగలిగే ప్రయోజనమేగాక కథయొక్క ప్లాటుకూడ నిర్వహింపబడడానికి కోడికూత మనకవులకు ఒకటిరెండుచోట్ల సాయపడింది. ఇంద్రుడు 'గౌతమునియింటఁ జేసిన కారుగోష్ఠి'కి కోడికూతయేగదా కారణము. కోడియై కొక్కొరొకో యని రొలుగించి అహల్యనుగలసిన అమరనాయకునివలెనే శ్రీకృష్ణమూర్తివారుకూడ తన స్వైరచారానికి కోడికూతను ఊతగా కొన్నాడట. చూడండి:

మ. పొలుపొందన్ నడిరేయిఁగుక్కుటరవం
బున్ నూపి గోపాలకా
వళి విశ్రాంతులఁ జేసి మందలకునై
వారేఁగఁ దళ్కాబినీ
కలనాయత్నము తాఁ బ్రమచూడగతులన్
గావించి నీకీర్తి ర
చ్చలకెక్కెం గదుఁ గొంటెదేవరవు కృ
ష్ణా ! దేవకీనందనా !

ఈ పద్ధతికి కృష్ణుడే మొదటివాడో ఇంద్రుడే మొదటివాడో తెలియదు కాని ఇది కవులకు కథనడపడానికిమాత్రం బాగాపనికివచ్చింది. ఇన్నిరీతుల ఉపయోగించేది కాబట్టే తెనుగుకవులు—సాధారణంగా బ్రాహ్మలే అయినా—ప్రతివాడూ ఒక్కొక్క తొలికోడిని కలిగి ఉండేవాడు. కోకిలకూతతో సమానంగా కోడికూతతోకూడా తమ కావ్యాలని ప్రతిధ్వనింపజేశేవారు. కాబట్టే

శా. రంతుల్ మానుము కుక్కుటాధమ! దరి
ద్రక్షుద్రగృహాంగణ
ప్రాంతోలూఖల మూలతండుల కణ
గ్రాసంబుచేఁ గ్రొవ్విదు
ర్దాంతాభీలవిశేషణభీమణఘణాం
తర్నాంపసంతోషిత
స్వాంతుండైన ఖగేంద్రు కట్టెదుర నీ
జంజాటములు సాగునే?

అని కోడిని తిరస్కరింపగలిగినకవి తెనుగుసారస్వతానికంతటికీ ఒక్కడే—ఒంటిపిల్లి రాకాసిలాగ—ఉన్నాడు. మిగిలిన కవులంతా అంతో ఇంతో కోడికూత మాయలో పడినవాళ్ళే.

అయితే మనిషికో రుచి, పుర్రెకో బుద్ధి అని ఉన్నది కాబట్టి అసలు బ్రహ్మసృష్టిలో ఒకటేమోస్తరుగా ఉన్న కోడికూతలు ఈకవిబ్రహ్మలసృష్టిలో అనేకమైన మోస్తర్లుగా తయారయాయి. తెలుగుకవుల తొలికోడి పద్యాలను ఒకచోట పెట్టుకుని పరీక్షిస్తే వానిని అయిదు విధాలగా విభజింపవచ్చునట తెలియవస్తుంది. కొందఱు కవులు—వస్తువే ప్రధానమనేవారు—కూసేటప్పటి కోడినిమాత్రం వర్ణించి ఊరుకున్నారు. మఱికొందఱు —ధ్వనిప్రధానులు—కూతకోడి ఊసుఎత్తుకోక కోడి కూతనుమాత్రం వర్ణించారు. మఱికొందఱు కైతగాండ్రు—కావ్యతన్మయత్వంలో మునిగి బాహ్యాన్ని మఱచిపోయేవారు—కోడికూతవలన కావ్యంలో తాత్కాలిక ప్రయోజనాన్ని సంఘటించుకున్నారు. వార్తలేని కవిత్వము వాసనలేనిపువ్వు అనుకునే సారమతులగు కవీశ్వరులు కొందఱు తమతమ కుక్కుటముల కూతలలో గొప్పగొప్ప సందేశాలను ఇమిడ్చారు. విశ్వశ్రేయమే కావ్యముయొక్క పరమప్రయోజన మనుకునే తెగకు చెందిన కవిసత్తములు కొందఱు కూతకోడిని వర్ణించక, కోడికూతను ప్రస్తావించక, ఆకూతతో తాత్కాలిక ప్రయోజనాన్నిఅయినా సంఘటించుకోనక, కూతలో సందేశాన్ని కల్పించక ఆకూతవలన లోకంలో కలిగిన మార్పులనుమాత్రము చిత్రించారు. ఈ అయిదువిధాలకు క్రమంగా నిదర్శనా లిస్తాను.

౨
కూతకోడివర్ణన

తెనుగుసారస్వతములోనికంతటికీ మనోహరమైన కూతకోడివర్ణన పండితారాధ్యచరిత్రలో ఉంది.

తొలికోడి కనువిచ్చి నిలిచి మై వెంచి
జలజల ఱెక్కలు సడలించి నీల్గి
గ్రక్కున కాలార్చి కంఠంబు విచ్చి
ముక్కున నీకెలు జక్కొల్పి కడుపు
వెక్కించి మెడసాఁచి నిక్కి మిన్నూచి
కుక్కుటో కుఱ్ఱని కూయకమున్న....

పురాభాండేశ్వరము, శుకసప్తతిరచయితలు దీన్ని అనుకరించారు. శ్రీనాథుడు శృంగారనైషధంలో 'కోమల తామ్రచూళికల క్రొక్కారుపంజరఁ బోదివెట్ట' ఇత్యాదిగా వర్ణించాడుగాని పైపద్యంయొక్క అందంరాలేదు.

౩
కోడికూతవర్ణన

చాలమంది కవీశ్వరులు కుక్కుటారవము మన్మథుడిబాకాగా వర్ణించారు. పింగళివారితామ్రచూడం కళాపూర్ణోదయంలో వధూమానధనం దోచు మన్మథుడు తప్పెటగొట్టి అర్చినట్లుగా తపతప ఱెక్కలుకొట్టుకొనుచు కూసింది. సుభద్రాపరిణయకర్తకు కోడికూత 'విరహిణీ పాంథజనులపై వేటలాడి గెల్చుఁగొనియేనుఁబో మీనకేతనుండు హాళిఁబుట్టించు భేరకాహళి.' సాంబోపాఖ్యానములో 'తలిరాకుఁబోఁడులం బురుషులఁ జొక్కఁజేసి జయోదయంబుతో కుక్కుటకంఠకాహళిస్వరము లిగుర్ప మారుడు నిజాలయంబునకు మరలె'. కోడికూతను బాకాగా వర్ణించిన పద్యములలో క్రింది క్రీడాభిరామ పద్యము మఱువరానిది:

ఉ. మంచన! వింటివా? వినవా? మన్మథుఁ
డేకశిలాపురంబులోఁ
జంచలనేత్రలం బతుల శయ్యల
పై రతికేళి రాత్రి పో
రించి ప్రభాతకాలము పరిస్ఫుట
మైనను దమ్ముదార వ
ట్టించుచునున్నవాఁడదె కుటీగత
కుక్కుటకంఠకాహళిన్.

అనిరుద్ధచరిత్రకర్తకు కోడికూత నిశాప్రత్యర్థివీరుని పరాభూతునిచేసిన ప్రాతఃకాలమహాబలాధ్యుని జయతూర్యము. అన్నిటికంటె విచిత్రము: కవిజనరంజనకర్తకు కోడికూత ఓంకారమంత్రమైనది. చూడండి : 'ఆసమశరతంత్రవేదపాఠావసానసముచితోంకారమంత్ర రాజంబు లాక్రోల్లయవగఁ జెలువొందెఁ దామ్రచూడారవమ్ములు'. ఊరెములలో ఊగుచు తెనాలి రామకృష్ణునిచే పరాభూతుడైన పారిజాతాపహరణకర్తకు కోడికూత ఊరెములపాటయైనది. ఉదయకాలమున ముకుళించు కలువపువ్వుల నెడు బిడ్డలను నిద్రపుచ్చుటకై పాటలఁబాడు నెడఁ జేయఁబడిన 'ఉఁకువాయి' అను తాలురవములో అన్నట్లు కోడికూత లోప్పినవట. ఆంధ్రవాఙ్మయములోని కోడికూతవర్ణనములకంతటికిని ఈ ముసలి-ముద్దు తిమ్మన్నగారివర్ణన చాలముద్దుగా ఉన్నదని నా అభిప్రాయము.

౪

కోడికూత తాత్కాలికప్రయోజనవర్ణన

ఆంధ్రవాఙ్మయంలో ప్రకరణశుద్ధిగల తొలికోళ్ళు కూడా ఒకటిరెండు ఉన్నవి. కంకంటివారి ఉత్తరరామాయణంలో తొలికోళ్ళు ఒకప్పుడు తమ కోడి జాతివాడైన ఇంద్రుణ్ణి జయించడానికి రావణాసురుడు స్వర్గలోకముపై దండెత్తుచున్నప్పుడు ఆవార్త వెంటనే ఇంద్రునికి తెల్పుదామని బెట్టుగా కూసినవి. రేడియోయంత్రధర్మమును వహించిన ఈకోడిగాక ప్రకరణశుద్ధిగల మఱియొకకోడి ఆంధ్రసారస్వతంలో ఉన్నది. ఐతే అది ఏమ్మెమెతీగిన పెద్దలా ప్రవర్తించింది. శివపార్వతుల కలయిక తారకాసురసంహారకుడగు కుమారస్వామిజను ధ్రువమునకేగదా! కాబట్టే పార్వతీపరిణయంలో

గీ. అటుల వారలుగలయ నాద్యతఁరాల
కొడుకొకఁడుగల్గు నతనికిఁ గోపనాద్య
యంబనుచుఁ దెల్పెఁ గాలజ్ఞతాప్తినఁగఁ
గూసెఁ గోడులు వడిఁగోక్కొకోయటంచు.

అని వర్ణించడం ఎంతోసముచితంగాఉంది.

౫

కోడికూతలోని సందేశవర్ణన

ప్రస్తుతయుగంలో కైలుకు వెళ్ళేటప్పుడు ప్రతీ కాంగ్రెసునాయకుడూ సందేశం ఇవ్వడం వాటిని మనం వినడం పరిపాటి అయిఉన్నది. సందేశం ఇవ్వడంలో ఇప్పటి కాంగ్రెసుప్రముఖులు ఎంత ఉబలాటపడతారో అప్పటి తొలికోళ్ళుకూడా అంతటి ఉబలాటమూపడేవి. అల్లసాని పెద్దన్నగారికోడి చోరులకు, కాముకులకు, రోగులకుకూడా సందేశమీయజాలింది. భట్టుమూర్తిగారి వసుచరిత్రలోని, శేషము వెంకటపతిగారి తారాశశాంకములోని తామ్రచూడములు సందేశమిచ్చుటలోస్వప్రతిష్ఠలమీదనే ఎక్కువదృష్టులను నిలిపినవి. చూడండి :

మ. ఒకనాఁ డింద్రునియంత వేలుపు మదీ
యోక్తిన్ విడంబించి తా
నొకకాలం బెతేఁగింప వచ్చి మునిశా
పోద్యద్విపాలయ్యె మా
మకశబ్దం బది యల్పమే త్రిమునిసఁ
ధావ్యత్రికాలీవిభో
ధక..........

మ. తొలిదేవేంద్రుడు మాకులంబు చోరలే
దో ? మేము నారోన్నము రా
యల యంకస్థితిఁగాంచ లేదా ? స్వరవి
ద్యల్మున్ను మావారి శి
ఖలచేఁ బాణిని నేర్వఁడో ? ...

ఇట్లు తమ కులస్థానప్రతిష్ఠలను గూర్చిమాత్రమే ఆలోచించు స్వార్థపరములైన కుక్కుటములతో మనం పెట్టుకొనికూర్చుండి లాభంలేదు. పరోపకారపారీణములైన వాటినిగురించి విచారిద్దాము. జనకోటికి బ్రహ్మీముహూర్తమునుగూర్చి సందేశమిచ్చిన చంద్రభానుచరిత్రలోని చరణాయుధము మనమన్ననకు తప్పక తగినది. పక్షిజాతిది అనే అభిమానముచేత 'ఇక్కువగతిపతిపాలికి జక్కవజవరాలుచేర సంకేతరవం బొక్కటి యొసగిన' రామాభ్యుదయపుఁగోడి పరోపకారపారీణతకలదియేకాని మన జాతీయులగు మానవులకు ఉపయోగింపకుండినదగుట దీనిని మనము అంతగా మెచ్చుకొనజాలము—ప్రత్యేకం మానవులకు ఇట్టి సంకేతరవం ఇచ్చి ఉపయోగించిన వాటినిఎంచి మనం ప్రశంసింపవలసిఉంది. సుమనోమనోభిరంజనములోని కృకవాకువు

సంఘం లోనికి పారవేసే కులటలనుగూర్చి ఎంతశ్రద్ధ వహించినారో చూడండి :

మ. తమి సంకేతగృహంబులన్ నిటుల మో
దంబొప్పఁగాఁ గూడి కా
నుమబాణాసనకేళిఁ దేలు కులటా
స్తోమంబుల్ తో నయ్యెనా
గమమానస్నతిఁ జెందె నింక నిలువం
గర్జంబు గాదంచుఁ గూ
రిమి ముమ్మాటికిఁ దెల్పె....

దీనిని చదివినమీదట సదాచారసంపన్నులు కొందఱు మన తెనుగుకవుల తొలికోళ్ళ కులటలను గూర్చియే గాని కులస్త్రీలనుగూర్చి విచారింపలేదాయని తప్పక ప్రశ్నవైచితీరుదురు. పతులయినా పతివ్రతమును తేకుంటె పాపము అని కులస్త్రీలనుగూర్చికూడ యోజించినవి. చూడండి :

ఉ. మాయపుఁ దుంటవిల్తు వెడమాయల
మానినులార ! ప్రాణముల్
వోయెడు నాఁడునాఁటి కిఁకఁ బోవిడు
డీయలుకల్ నిజేశులన్
బాయకుఁడీ యటంచుఁ బరిభాషలఁ
జాటెడు భంగిఁ గొక్కొరో
కోయని కూఁత వేసెఁ దొలికోడి పు
రాంతరగేహదేహళిన్.

ఈ పద్యము తులసి బసవయ్యవ్రాసిన సావిత్రి కథలోనిది. ఆర్యమహిళలచేత దినదినము మ్రొక్కులు గొనే తులసిపేరు ఇంటిపేరుగాగలిగి; దక్షిణభారత దేశమున పుట్టుపుగన్న మతోద్ధారకుడగు బసవేశ్వరుని పేరు పేరుగాగలిగి వెలసిన కవిగ్రామణి రచియించిన పతివ్రతాశిరోమణియగు సావిత్రిచరిత్రను ప్రస్తరించు కథలో ప్రసక్తమైన ఈ తొలికోడి కులస్త్రీలకు పరిభాషలలో చాటిన ఈ సందేశము ఎంతటిమహత్తరమైనదో, ఎంతటి అవశ్యాచరణీయమైనదో, ఎంతటి శిరోధార్యమైనదో చెప్పనక్కఱలేదు.

౬

కోడికూతవలని మార్పుల వర్ణన

కుక్కుటరావమువలన లోకములో కలిగెడు మార్పుల వర్ణించే పద్యములను మావారలింకెంతని తవ్వితోడి ఈ వ్యాసమును ముగింతును. బ్రహ్మవైవర్తపురాణంలో పింగళి వారి కుక్కుటము '...వివిధవృంధకిన్నరీయామంతురంతికమయూమో భగవాన్నరుషి కుసుమధన్వకేత తాయానిరమణాయాం' అని సంస్కృతములో మంత్రములుచ్చరింపగా వచ్చినమార్పు 'మానినుల్ రతికిఁ దామై వాసులం బైకొనుట.' అలిగిన ఇంతులను వశపరచుకొను మంత్రము వాలోదించువారింజూచి సమయమెఱిగినది కావున కుక్కుటము ఆమంత్రము నుపదేశింప దలచి దానియంగములగు ఋషి దేవతాచ్ఛందోవినియోగములు చెప్పి యుపదేశించెనో యనునట్లుకూయగా సిద్ధమంత్రము నుపదేశించినతోడనే ఫలించును గావున వారికి ఫలము వెంటనే కలిగెను. అంతదనుక అలిగి మారోర్చి మిడిసియున్న ఇంతులు ఆహారమిని అలుకను విడిచి పతుల కభిముఖులయిరి. పింగళి మారన్న ఇట్లు కుక్కుటరవమువలన భార్యలలో వచ్చినమార్పును వర్ణించగా జక్కన కాముకులలోను, కోడశ్ళలోను వచ్చినమార్పును వర్ణించినాడు. చిత్తగించండి :

ఉ. రాయిడికత్తెలైన పెనుఁబ్రాయిడి
యత్తలయిండ్లఁ గోట్రముల్
సేయువిలాసినుల్ మునుకు సెందఁగ
వేశ్యల ప్రక్కదాపులం
బాయని కాముకుల్ వెలుకఁబాతికి
లంగఁగ మ్రోసె కొక్కొరో
కోయని కుక్కుటస్ఫురదకుంఠిత
కంఠకఠోరనాదముల్.

కుక్కుటనాదమువలన అయ్యలరాజు నారాయణకవి లోకంలో కనిపెట్టినమార్పులు ఎట్టివో గమనించండి :

సీ. పినవెట్టి కసరెత్తి యనరేగు ననగూఁటి
పూబోండ్లు తమయిండ్ల పొంతకరుగఁ
బరసొమ్ములకు నిమ్ము నడఁగ్రమ్ము నెఱిహమ్ము
దన్నరుల్ దిగులొంది తావుఁ జేరఁ
దనరారు సిరిసారు తనివారఁ గలవారు
కనుగూర్కు మదిఁగోరి కన్నుమాయ
రతిదూపు పసమాపు గతిచూపుగలకాఁపు
గుబ్బెత లెసటికై కుండలరయ

గీ. దూరదేశసమాగతధూర్తపాంథ
జనసమూహంబు పయనంబు సాఁగలేవ
తెక్కలలరించి కుత్తుక లిక్కళించి
కొక్కరొకోయటంచును గోళ్లుగూసె.

ఈకవికి పాపము ఆకోడికూతవేళ ప్రాతఃకాల స్నానముచేయబోవు నిష్ఠాపరులు, అభ్యాసమునకు కడంగు గాయకులు మున్నగువారు కనపడలేదుగాని పాదిమెంగములో ఎసటికై కుండలువెతకే కాపుకన్నెలు కనిపించినారు. కోడికూతవలన లోకములో కలిగే మార్పులను వర్ణించు పద్యములలో అతిమనోజ్ఞమైనది శ్రీనాథుడు రచియించిన ఈక్రిందిది. అతడు అవసాన కాలమున 'దివిజకవివరు గుండియల్ దిగ్గురనగ అరుగుచున్నాడు శ్రీనాథు డమరపురికి' అని చెప్పుకొన్నాడు. జరాకృశమైన ఆదినములలోనేగాక శ్రీనాథు డంతకు పూర్వము-బాగా ముసలితనంరానప్పుడు కూడ-ఒకసారి స్వర్గలోకమునకు పోయిఉన్నాడు. అయితే అప్పుడు అతన్ని ఇంకా పడుచుతనపులక్షణాలు వదలలేదు. కాబట్టి అప్పుడు అతడు దివిజకవివరులవద్దకు వెళ్ళక దివ్య సుందరులదగ్గరకు వెళ్ళినాడు. కోడికూతవేళ వాళ్లదర్శనముచేశాడు. మనకు చేయిస్తున్నాడు. చూడండి:

సీ. మాటుగా వైచిన మాంజిష్ఠ తెలిరొత్తి
పంజుమంచముడిగ్గె మంజుఘోష,
మొకరిమట్టెల మ్రోఁత ముద్దునూపఁగ
రంభ కనకంపుగొడుగుపాగాలుదొడిగె
నొకటి వేనలిముడ్చి యొక్క కేల ఘృతాచి
గాజుతెక్కలతలుపు గడియవుచ్చె
నలసభావముతోడ నలవోక ప్రమ్లోచ
నిలువుటద్దంబులో నీడచూచె
గీ. హరిణిగీలించె నలినపట్టాంశుకంబు
మేనకధరించెఁ బాలిండ్లమీఁదఱవికె
నప్పరస్త్రీనికేతనాభ్యంతరములఁ
గుక్కురొకోయటంచును గోళ్లుగూయ.

౭

ఉపసంహారము

మొత్తముమీద తెనుగుకవుల తొలికోళ్ళు పురుషులనుగూర్చి కంటె స్త్రీలనుగూర్చియే ఎక్కువ శ్రద్ధ పెట్టినవని ఒప్పుకొనకతప్పదు. ఆస్త్రీలల్లోను కులస్త్రీల మీదకంటె—నేటి సాల్వేషన్ ఆర్మీవారివలె—కులటల మీదనే వాని దయాదృష్టి ఎక్కువగా ప్రసరించింది. అవి సకృత్తుగా అపుడపుడు పురుషులమీదకూడ ఒక చూపు విసిరేవి: అయితే ఆపురుషుల్లో కాముకుల మీదనే అవి కొద్దిపాటిదయఅయినా చూపేవి. కర్మిష్ఠులంటే వానికి బొత్తిగాకిట్టదు అని చెప్పవచ్చును. సుబ్రహ్మణ్యుడని పేరుపొందిన కుమారస్వామి వాహనములయ్యీ, మంత్రదేవతాస్వాములయ్యీ, కాలవిజ్ఞాన పాటకోవిదులయ్యీ, భూతభుక్తిపుంభార్యలయ్యీ కుక్కుటములు కర్మిష్ఠుడగు గౌతమునకు హానిచేసి కాముకుడగు ఇంద్రునకు సాయపడి 'అహల్యాజారయభవహేతువులార!' అను సంబుద్ధిపండినవి. న్యూటన్ మహాశయునకు రేగిపండుపతనము గ్రావిటీసిద్ధాంతము నిచ్చినట్లు పాణినికి హ్రస్వదీర్ఘప్లుతములను నిదర్శించుటలో తొలి కోడికూత సాయపడింది అని చెప్పుతారు. ఇట్లు పాణినికి, ఇంద్రునకు సాయపడిన కుక్కుటనాదము గౌతమునితోబాటు ఈ క్రిందిపద్యములోని నాయకునకును నష్టముకలిగించినది. చూడండి:

ఎట్టకేలకు నలుక రేయెల్ల దీర్చి
యువిదయధరామృతము గ్రోలుచున్న నాకుఁ
బానవిఘ్నంబుగా మ్రోసెఁ బాపజాతి
జాతిచండాలమైన వేసడపుఁగోడి.

పాపము క్షమించుగాక! గౌతమునివలన లేకపోయినను తొలికోళ్ళకు ఈ నాయకునివలన శాపనార్థములు వచ్చినవి. పైనచెప్పిన అయిదురకాలకూతలలోను ఇది ఎందులో చేరును? చండాలజాతి ప్రస్తావనగలదుగావున ఇది పంచమజాతిలోనే చేరును. కుక్కుటరవమువలన ఇక్కడ కలిగినమార్పు పానవిఘ్నమగుట. పానవిఘ్నము గావించినందులకు తామ్రచూడమును ప్రశంసించుచునో, నిందించుచునో — పానవిఘ్నమైనందులకు నాయకునకై సానుభూతిచూపుచునో, మంచిపనిజరిగినదని సంతోషించుచునో ఉన్న—వారివారి స్వభావములనుబట్టి ఉన్న—పాఠకమహాశయులనుండి నేను మెల్లగ సెలవుపుచ్చుకొనుచున్నాను.

పట్టుపరిశ్రమ

పట్టుయొక్క విలువ పలువురకు తెలియును. అంద మందేమి గట్టితనమునందేమి నూలుగుడ్డ పట్టుగుడ్డకు సాటిరాదు. పట్టునకు మైలలేదని శాస్త్రం. ఇంతటి గౌరవమునకు పాత్రమైన పట్టునకు మూలమేమి యంటే, పట్టుపురుగు. మూడురకముల పట్టుపురుగులు వినికిడిలో నున్నవి: మల్‌బరీపట్టుపురుగు, యిూరీ పురుగు, టస్సార్ పురుగును. ఈ మూడింటిలో, మొదటి రెండును పెంపకమునకు తగియున్నవి. తుదిపురుగు స్వేచ్ఛావిహారి; మచ్చికకు పనికిరాదు. కావున మొదటి రెండు రకములే మనకు ముఖ్యముగ పట్టును ప్రసాదించుచున్న వని గ్రహింపనగును.

పరిశ్రమ

కుటీరపరిశ్రమలలో ఈపరిశ్రమ యొకటిగా తలంచుటకుగల కారణమేమన, యిా పరిశ్రమ రైతుయొక్క సాధకబాధకములకు తగియుండి, అతనికి నాలుగు డబ్బులు గడించి పెట్టగలుగుటయే. గృహ పరిశ్రమల కుండవలసిన, అన్ని అనుకూలములు ఈపరిశ్రమకుగూడ కలవు.

౧. రైతునకు తనపొలమందు పనిలేని కాలమం దీపరిశ్రమయందు తనకాలమును సద్వినియోగ పరచుకొన నగును.

౨. ఈపారిశ్రామిక పదార్థము (పట్టు) గిరాకి గలిగి, యొక్కువధర కమ్ముడు పోవుటకు తగియున్నది.

౩. సామాన్యరైతు బీదవాడుగదా. ఇందు పెట్టుబడి తక్కువగనుండును. ప్రయాసము (శ్రమ) రైతు శక్తికిమించియుండదు. అనగా, రైతు తన ఆలుబిడ్డలతో డనే యిా పరిశ్రమను సాగింప వీలుగనున్నది.

౪. పెట్టుబడి ధనముపోగా, కూలి యంతమాత్ర మైనను గిట్టింపు కాకపోదు.

కావున ఈ పరిశ్రమ రైతాంగమున కెంతయో లాభదాయకము.

మల్బరీపట్టు

అనాదిగ హిందూదేశమే దీనికి మూలస్థానమని నమ్మిక. కొందఱు చైనాదేశమని సిద్ధాంతీకరించెదరు. 6-వ శతాబ్దమునాటికే యిా పరిశ్రమ జపానునందు వృద్ధినందుచున్నదట. పిమ్మట పాశ్చాత్యదేశములకు వ్యాపించినదట. నే డీపరిశ్రమ దేశదేశముల వ్యాపించి యున్నది. హిందూదేశమున ప్రప్రథమమున ఈ పట్టును పండించిన గౌరవము బంగాళమునకు దక్కినది. మైసూరునందున్నూ, కోయంబత్తూరు జిల్లాలోని కొల్లిగాల్ తాలూకాలోనున్నూ, జమీందారీ తాలూకా యగు బెరిగాయ్ (సేలంజిల్లా) యందును, యిా పరిశ్రమ యిప్పటిలో ప్రచారమునందున్నది. సేలం పట్టు అనబడునది యిారకము పట్టే.

టస్సార్ పట్టు

టస్సార్, టస్సర్, టసోర్ అని అనేకవిధముల పిలువబడుచున్నది. ఇది 'త్రసారా' యను సంస్కృత పదమునుండి వచ్చినదని తలంచనగును. అనాదిగ ఇది యిండియా, చైనా, సిలోన్ దేశములకు చెందినదిగ తలంపబడుచున్నది. బర్మా మొదలు బొంబాయివఱకును, ట్రావనూరు మొదలు హిమాలయముల వఱకును గల అన్నిపర్వతప్రాంతములయందును నే డీపురుగు కానవగును. బంగాళము, మధ్యపరగణాలందు మాత్రము పెంపకము కొద్దిగ సాగుచున్నది. నల్లమద్ది, యేపి, జువ్వి, రావి, మఱ్ఱి, బూరుగ, బాదం, తుమ్మ మొదలగుచెట్ల ఆకులు దీని కాహారము. మద్రాసురాజధానిలో మాత్రము బాదం, వెలగ, రేగు, ములగ, తుమ్మ, ఆహార వృక్షములు. ముఖ్యముగ మధుర, తిరునెల్వేలి, పాండుచ్చేరి, బళ్లారి, గంజాము, ఉత్తరసర్కారులు, హైదాపేట, కోయంబత్తూరు, మైసూరు మొదలగు ప్రదేశములం దీపట్టు దొరకును. దీనిని దేశీయపరిశ్రమగా అవలంబించుటలో గల కష్టనిష్ఠురముల వేలుగా నడుప వలసియున్నది.

స్థలాభ్యంతరముచే ముఖ్యములగు మల్‌బరీ, యీరీ పరిశ్రమల రెంటినిగూర్చి తెలుపుటకు వీలులేకపోవుటచే, అభివృద్ధిలోనికి రానున్న యీరీ సిల్కును గూర్చి మాత్రమే ఇచ్చట ముచ్చటింతును. మల్‌బరీ (సేలంపట్టు) యీరీ (అస్సాంపట్టు)లకు గల పారిశ్రామిక, పదార్థ, తారతమ్యముల నీక్రింది పట్టికవలన తెలియనగును.

మల్‌బరీ

౧. లార్వాలు మల్‌బరీ (తూతిక) చెట్టు ఆకులు తిని జీవించును. ఈ చెట్టు అన్నిచోట్లను పెరుగదు. ఈ పురుగు యీ చెట్ల ఆకులుతప్ప మరే ఆకులను ముట్టదు.

౨. చల్లని పొడి వాతావరణమునందు, అభివృద్ధినందును. సులభముగ రోగములకు లోబడును. అందుచే నష్టము మెండు.

౩. పట్టు గూళ్ళలోని పురుగులను బయటకు రానీయక, లోపల ఉండగనే చంపివైతురు. అందుచే ఒక్కటే దారముగా తీయుటకును, సులభముగ కండెలు చుట్టుటకును వీలగును.

౪. పట్టు సన్నముగను, నున్నితముగను, ఇంపుగను ఉండును.

ఈరీ

౧. లార్వాలు ఆముదపు ఆకులుతిని జీవించును. ఆముదపుచెట్టు యిండియాలో పలుతావుల పెరుగును. ఈ పురుగును ఎడ్డడికాలమందు, రబ్బరాకులపైనను లేక పెండలపు ఆకులపైనను పెంచవచ్చును.

౨. వెచ్చని, చెమ్మగల వాతావరణమునందు వృద్ధినందును. రోగములకంత సులువుగ లొంగదు అందుచే నష్టము తక్కువ.

౩. రెక్కల పురుగు పట్టుగూటిని తొలచుకొని బయటకు రానిచ్చెదరు. అందుచే ఒక్కటే దారముగా తీయుటకును, కండెలు చుట్టుటకును సులభముగాదు.

౪. పట్టు ముందముగనుండి, అంత యింపుగా లేకపోయినను, ఉతికినకొలది ఛాయవచ్చి, చాలకాలము మన్నును.

ఇవిగాక యింకొక ముఖ్యవిషయము కలదు. ఎముకలబొగ్గుతో శుభ్రముచేయబడిన దనిన కారణమున, తెల్ల పంచదారనే, యీసడించు మనదేశపు ప్రజాసముదాయము, మల్‌బరీ పరిశ్రమలో పురుగులను జంపు విషయమును సైత మీసడించుకొనుటలో అబ్బురము లేదు. అందులకని పల్వురు యీరీ పట్టునే కృషి చేసెదరు.

ఈరీ పట్టు

ఈపురుగుపేరు దానికి ఆహారమగు ఆముదపు మొక్క నుండి వచ్చినది అస్సాందేశభాషలో 'యీరీ' అనగా ఆముదపుచెట్టని యర్థము. ఇది సంస్కృతమునందలి 'ఏరండ' నుండి వచ్చెనేమోయని యూహింపనగును. తక్కినవానికి వలెనే, పట్టునిచ్చునది పూర్ణదశనందిన రెక్కల పురుగుకాదు. పరిణామావస్థలోనున్న రెక్కలులేని లార్వా. రెక్కలుండియు నెక్కువగ నెగుర జాలని యీపెద్దపురుగులకు తినుటకు సరియైన నోరు సైతము లేకపోవుట విచిత్రము. అవి తిండితినక, సంగమించి గ్రుడ్లను మాత్రము ఉంచుటకు కారణమై, తమ జీవితమును సమాప్తినొందించుకొనుచున్నవి. ఈరీ పట్టునే మనము అస్సాంపట్టని పిలుచుచున్నాము. ఈ పరిశ్రమనుగూర్చి పలువురు తృప్తిని గనపరచుచున్నారు.

ఈరీ పరిశ్రమకు అవకాశములు

మొదట 'యీరీ' అస్సామునందే వ్యాపించియున్నను, ఇప్పుడిప్పుడు ఇండియాయంతటను ప్రచారమునందుచున్నది. ఇది తక్కినవానివలె వాతావరణస్థితులకు సులువుగ లొంగక, సాలునకు 6 తరములు పెంచుటకు వీలుగనుండును. 70°-90° (ఫా) లోపలను, ఎక్కువ చెమ్మగలిగిన వాతావరణమునందును, యీపట్టుపురుగు పెరుగగలదు. 60°.లకు తక్కువగాకను, 100°.లకు మించని తావులు మద్రాసురాజధానిలో పెక్కులు గలవు. అందునను, అధికోష్ణము, ఏ రెండుమూడు నెలలలోనో ఉండును గావున, ఆ రెండుమూడు నెలలను వదలి, తక్కిన కాలమందు పరిశ్రమ సాగింపవచ్చును. సముద్రతీరములు ముఖ్యముగ తగియున్నవి. కర్ణాటక దత్తమండలములలో ఏప్రియల్, మే, జూన్ నెలలలో తప్ప తక్కిన మాసములందు పరిశ్రమ నిరాఘాట

ముగ పోగింపవగును. మొత్తముమీద, అధికోష్ణకాలము వలన గలుగు నష్టము, చలికాలమందు కలుగదు. ఉదక మండలములందు, కొడైకెనాల్ నందు మాత్రము, చలి మిక్కుటమై, ఈపరిశ్రమకు అనుకూలముగ లేదు.

పరికరములు

పరిశ్రమను స్థాపించదలచిన ప్రతిరైతునకు ఈదిగువ జెప్పబడిన వస్తువులు కావలయును.

(1) ఆముదపు ఆకులు, (2) విశాలమైన కుటీరము, (3) పెంపకమునకు కావలసిన వెదురుబుట్టలు, చేటలు.

ఆహారమునకు కావలసిన ఆముదపుచెట్లను ప్రతి పారిశ్రామికుడును పెంచుకొనవలయును. కీటకములను పెంచుటకు రెండునెలలకు ముందుగానే ఆముదపుగింజలను నాటి పంటనుపెంచి యుంచవలయును. ముగ్గురకు తక్కువగాని ఒక కుటుంబము, తరమునకు 8000 పురుగుల చొప్పున, 5 తరములుగా సంవత్సరములోపల, అధమము 40,000 పురుగులను పెంచనగును. ఈమొత్తమునకు మూడింట ఒకభాగపు యెకరములో వేసిన ఆముదపుపంట సరిపోవునని నిర్ణయింపబడినది.

తదుపరి కుటీరము విషయమై. రైతు తాను నివసించు గృహమునందొక భాగము నుపయోగించినను సరిపోవును కాని ఆభాగము ప్రత్యేకముగ పరిశ్రమకై వదలివేయుట మంచిది. వాయుప్రసారముగలిగి గదిగోడలు నేల దుమ్ముదుమారము లేక యుండునట్లు చూడవలయును.

పెంపకమునకు కావలయు చిల్లర పరికరము లంత వెలగలిగినవికావు. వెలగలవికానూ కూడదు. 3×2 (చదరపు అడుగులు) కొలతగల 20 చేటలు (దాగరలు) లార్వాలను పెంచుటకై కావలసియున్నవి. ఈచేటలు మామూలు చేటలవలెగాక, నాలుగు ప్రక్కలందును 2 అం. యెత్తుగలిగిన అంచుగలిగి యుండవలయును. వీలునుబట్టి యీవిధమగు చేటలను నిర్ణయించిరే కాని, అవే కావలయుననికాదు. ఇవిగాక, 2 అడుగులలోతు 2 అడుగుల వెడల్పుగల పండ్లబుట్టలవంటి బుట్టలు 20 కావలయును. వీనిలోనే లార్వాలు పట్టుగూండ్లను కట్టునది. మూడవముఖ్యమగు పరికరము గడమంచెలు. వెదురుకర్రలతో నిర్మించబడిన గడమంచెలు ప్రతివారును ఎరిగియేయుందురు. అంచె అంచెకును నిలువు ఒక అడుగునకు తక్కువగాకుండ నుండుట మంచిది. గడమంచెలపై, లార్వాలున్న చేటలను పెట్టి, గడమంచెల కాళ్ళు నీటిపళ్లెరములలో పెట్టియుంచినచో చీమల వలని బాధ, నష్టము లార్వాలకు కలుగదు.

పురుగు జీవితము

అనేకకీటకములకు వలెనే యీ పట్టుపురుగునకు గూడ నాల్గు పరిణామావస్థలున్నవి.

అవస్థ	పరిమితికాలము.
గ్రుడ్డు	7- 9 దినములు
లార్వా	17-20 ,,
పట్టుగూడు	3- 4 ,,
ముసుగుకాలము	12-13 ,,

రెక్కలున్న పెద్దపురుగులు సంగమించును. ఆడ పురుగులు 120-250 ఆకు-పసుపు పచ్చరంగుగల గ్రుడ్లను పెట్టును. 7 లేక 8 దినములపిమ్మట ఈ గ్రుడ్ల నుండి పిల్లలు (లార్వాలు) బయటకువచ్చును. అవి అంగుళమున ఐదింట ఒకభాగము పరిమితికి మించియుండవు. ములగపురుగువంటి ఆకారముగలిగియుండువనిన కొంత యభిప్రాయము గలుగవచ్చును లార్వా, 3-4 దినములు ఆముదపు ఆకులను తిని జీవించును. పిమ్మట $1-1\frac{1}{2}$ దినములకాలము అది మందమతియై ఆహారమును విసర్జించి వైచును. అప్పుడే అది దాని పైచర్మమును విడచివైచును. వెంటనే అది దగ్గరదగ్గర అరంగుళము వఱకు పెరుగగలదు. మరిరెండుమూడు దినములు లార్వా ఆహారమును దినుచుండును. ఈలోపున వేరొక నూతన కవచము ఆవరించుకొనును. ఈవిధముగ 3 లేక 4. పర్యాయములు, ఆలార్వా తనకుబుసమును వదలిన పిమ్మట, అది దాని మూడవపరిణామావస్థలో జొర బడును. అనగా అది తనపట్టుగూటిని నిర్మించుటయందు నిమగ్నయగును. ఇప్పటికది 3-4 అం. పొడవుండి,

½ అం. నకు మించి లావుగనుండును.

సంపూర్ణముగ పెరిగిన యీ లార్వా క్రింది పెదవి లోనున్న రంధ్రమునుండి, ఒకానొక పలుచని పదార్థము వచ్చుచుండును. అది గాలిలోనికి రాగానే గట్టిపడి పోవును. అదియే పట్టు. ఈవిధముగ నిరంతరము 3 దినములు కృషిచేసి, ఆ లార్వా తనచుట్టును 1½ అం. పొడవుగల పట్టుగూటిని నిర్మించుకొనును. భగవంతుని సృష్టిలీలల నిట్టి కీటకమాత్రములే వెల్లడి చాటుచున్నవి. ఒకే నాటకమున రెండుపాత్రల ధరించిన నటకుడు తన ప్రథమపాత్రము మార్చుకొనుటకు గ్రీన్ రూమ్‌నందు ప్రవేశించు విధమున యీ పట్టుపురుగు లార్వా, యిక ముందు తనకురానున్న రెక్కల పురుగు ఆకారమును సంపాదించుకొనుటకు, పట్టుగూడుఅనే తన గ్రీన్ రూమ్‌నందు వేషమును మార్చుకొనుచున్నది. విచిత్రము! విచిత్రము! బాహ్యప్రపంచములో సంబంధమునువీడి, ఆహారవిహారములనువీడి, తపోనిష్ఠనున్న రాజర్షీంద్రుని పోలిక నిలచిన పక్షరహితమగు లార్వా, 5-6 దినములు ముసుగు వైచుకొన్న పిదప, రంధ్రమును పొడుచుకొని, పక్షసహితాకారముతో పట్టు గూటి నుండి వెలువడుచున్నది. ఇది దాని అంత్యావస్థ. బయటకు వెడలిన దినముననే స్త్రీపురుష కీటకములు సంగమించును. అటు పిమ్మట జీవిదారి దానిదే. ఆడపురుగులుమాత్రము తమ ధర్మము ననుసరించి, గ్రుడ్లు పెట్టి, వానిపై రెండుమూడు దినములు కూర్చుండి, వానిని పరిరక్షించుచు, ఆహారపానీయములను నోచుకొనక, తమ జీవనములను వదలివేయుచున్నవి. వాని గ్రుడ్లు పిల్లలై లోకమున జీవించును. ఇది క్లుప్తముగ వాని జీవనచరిత్ర. తినుటకు నోరియని భగవంతుడు, సంగమించుటకు శక్తినొసంగుటలోగల ఉద్దేశ్యమును గ్రహించుడు.

పెంపకము

ఎండకాలము దాటిపోయిన వెంటనే పెంపకమును సాగించుట మంచిది. పెంపకమునకు గ్రుడ్లు అవసరము గదా! అవి రోజబ్బులేక కల్తీలేకయున్నవని గ్యారంటీ యీయగల సంస్థనుండియే తెచ్చుకొనుట మంచిది. గవర్నమెంటు వారి కీటకశాస్త్రజ్ఞుని వద్దనుండి గాని పట్టుపరిశ్రమలో చిరకాలానుభవము పొందిన సంస్థనుండి గాని తెప్పించుకోవలయును. మంచి గ్రుడ్లేగదా మంచి పురుగుల నిచ్చునది! మంచి పురుగులేగదా మంచి పట్టు నిచ్చునది! అయితే, రైతు తన తాహతును బట్టి గ్రుడ్లు తెప్పించుకోవవలయును. మొదటి తేరములో 400 గ్రుడ్లుచాలును. అనుభవము లేకపూర్వమే అంతవు పెద్ద మొత్తమును పెంచుట కష్టమై, రైతు ఆదియందే నిరాశజెందు నవకాశములు తటస్థించును. కావున ఎప్పుడును కొద్దిసంఖ్యతో మొదలిడి, కాలక్రమమున అభివృద్ధి చేసుకొనుట మేలు.

పరికరముల సంతరించుకొన్న పిదప, గ్రుడ్లను ఒకటి రెండు చేటలలో విశాలముగ చల్లవలయును. చేటలను గడమంచెలపై పెట్టి యుంచవలయును. 7-8 దినములనాటికి, గ్రుడ్లు బూడిదవర్ణమునకు తిరుగును. అప్పుడు లేతవైన ఆముదపు ఆకులను చిన్నతుంపులుగా తరిగి, గ్రుడ్లపై పోయవలయును. గ్రుడ్లనుండి లార్వాలు బయటబడిన వెంటనే ఆముదపు ఆకును తిన నారంభించును. లార్వాలు బయట బడిన 2-3 గంటలలోపల, వానిని రెత్తి 20 మంచి చేటలలో సర్దవలయును. అప్పటినుండి వానికి, దినమునకు రెండు పర్యాయములు (అవసరమైన 3 పర్యాయములు) ఆహార మిడుచుండవలయును. చర్మమును వీడుకాలమందు, అనగా లార్వాలు ఆహారమును తిననికాలమందు ఆకుల వేయకుండుట మంచిది. మొదటి కుబుసమునకు పూర్వము రెండు తడవలు, పిమ్మట మూడు తడవలు; 2-వ. కుబుసమునకు పిమ్మట 3 తడవలు; 3-వ. దాని పిమ్మట నాల్గు, అయిదు, ఆరు తడవలుగూడ ఆహారము నీయవలసియుండును. ఈ సమయములందలి లార్వాల తిండిపోతుతనము ఆశ్చర్యమును గలిగింపక పోదు. మొత్తముమీద దుమ్ముగాని, నీటి బిందువులుగాని, బూజుగాని, మరియే వచ్చుగాని లేకుండునట్లు ఆకులను శుభ్రముగ తుడిచి ఆహారమీయవలయును. లేనిచో లార్వాలు అనేకరోగములకు గురియగును. చిన్న లార్వాలకు తరిగిన లేతఆకులును, లార్వాలు పెద్దవియగు కొలది పెద్ద

ఆకులను (తరుగ నవసరములేకనే) యీయవలెను.

ప్రతి యుదయమునను పారిశ్రామికుడు చేటలను శుభ్రము చేయవలయును. లార్వాల మలమును పేరబెట్టి చేటలలోనే ఉంచరాదు. శుభ్రము చేయు సమయమున, లార్వాలను అతిజాగ్రత్తతో యెత్తిపెట్టవలయును. పరిశ్రమయొక్క ఫలితమిట్టి చిన్నవిషయములపైననే ఆధారపడియుండును గావున వీనిని అలక్ష్యపెట్టరాదు.

సంపూర్ణముగ పెరిగిన లార్వాలు, గూండ్లను కట్టుకొనుటకు చీకటిచోటులకు ప్రాకనారంభించును. ఇది కనిపెట్టి పారిశ్రామికుడు వానిని బుట్టలలో పెట్టవలయును. బుట్టకు లోపలి అడుగున, కాగితపు తుంపులను (గుడ్డపేలికలు, చెత్తగూడ పెట్టవచ్చును) పరచి, కొన్ని లార్వాలను వానిమీద పండపెట్టవలయును. తదుపరి యింకొక కాగితముల పొర. దానిపై లార్వాలు. మరల కాగితముల పొర. పిమ్మట లార్వాలు. ఇటుల పది పది రెండు వరుసలువేసి, బుట్టలను మూయవలయును. 3-4 దినములలో పట్టుగూండ్లు తయారైపోవును. అంత వానిని జతకలిపి, రెండుమూడు చేటలలోపెట్టి యుంచవలయును. 5, 6 దినములలో రెక్కల పురుగులు గూండ్లను తొలచుకొని వెలువడును. వాడీ, అవి సంగమించును కాబట్టి, వానిని రెండు చేటలలోవదలి, తక్కిన చేటలను, రెండవతరమునకు సిద్ధముగ శుభ్రముచేసి, యెండబెట్టి, ఉంచుకొనవలయును. వాని సంగమము పిమ్మట పెట్టిన గ్రుడ్లనే రెండవ పెంపకములో వాడనగును. ఈ విధముగ ప్రతితరమునందు వచ్చిన పట్టుగూండ్లను తరుగవేయు చేమరలచేత తిరుగవేసి, పట్టుగూండ్లను కడిగి, పట్టును కండెలకెక్కింతురు. ఇది క్లుప్తముగ పట్టును పండించు తీరు.

పరిశ్రమకు వచ్చు నష్టములు

గ్రుడ్లు మంచివికాకపోయినను, లార్వాలకు నియమితకాలమున చాలినంత ఆహారము పెట్టకపోయినను, కుటీరము పరిశుభ్రముగ లేకపోయినను, పురుగులను ఎత్తిపెట్టువేళ ఒడుదొడుకుల గలిగించినను, లార్వాలు పెరుగవలసిన తీరున పెరుగకపోవుటయో, లేక రోగ పీడితములగుటయో, అందువలన మరణించుటో జరుగును. ఇది పరిశ్రమకు తీరని నష్టము. ఇవిగాక. చీమలు, ఎలుకలు, పిల్లులు మొదలగు అరిష్టములనుండి, పురుగులను కాపాడుచుండవలయును.

వ్యాపారము

ఎకరము ఆముదపుపంట 75 మొదలు 150 పౌనుల పట్టుగూళ్ళ నిచ్చును.

దీనికిదారము 50 మొ. 100 పౌనులవఱకు వచ్చును.

గుడ్డ 52 అం. పన్నాగలిగి 150 గజములు నేయనగును.

దానిఖరీదు రూ 300.

ఖర్చులు

పంటకు	...	55 రూ.
వడుకుటకు	...	70 ,,
నేతకు	...	75 ,,
		200 రూ.

కావున నిల్వాదాయము 100 రూ.

ఇదియునుంగాక, అసలు పరిశ్రమలో తీసివేత పట్టును వృథగా పోనీక, దానికి రంగువేసి, పారుపట్టు 'వేస్టుసిల్కు' అను పేరున వ్యవహరించి, ధనముగడించుచున్నారు. ఇదిగాక, ఆముదపుపంటవలన వచ్చు 100000 పౌనుల గింజలు (ఎకరమునకు) అమ్మి ఆదాయము, పురుగులమలమువలన వచ్చు మంచి యెరువు, యీపరిశ్రమలో ఆదాయ మార్గములు. కాని యీపరిశ్రమలోగల ఒక్క కష్టమునుమాత్రము చెప్పకతప్పదు. ప్రతిరైతు తానుపండించు పట్టుగూళ్ళను తానే అమ్ముకొనవలయునన్న కుదురదు. పట్టుఫాక్టరీలవారు టోకున కొనుగోలు జరుపుదురు. అందుచే, పారిశ్రామికులు, కో ఆపరేటివ్ సంఘములుగను, సంస్థలుగను ఏర్పడి తమ పట్టును అమ్ముకొనుట శ్రేయోదాయకము. ఇట్టి విషయములలో పారిశ్రామికడైరెక్టరు, రైతులకు తగిన అవకాశములను కల్పించుటలో సందియములేదు. కావున రైతులీపరిశ్రమను గ్రహించి సాగించి తమ ఆదాయమును పెంపొందించుకొందురు గాక.

—జా గు గో పా ల రా వు.

సుకారీ, లంబాడీ, మరాటీ

"సుకారీ, లంబాడీ, మరాటీ'' ఈ తెగల్లో ఏ తెగవాళ్ళు వీళ్ళని చూస్తున్నాను— గుంపుగా కొందఱు గోదావరివంచే దిగి అవతలవొడ్డునున్న కొవ్వూరుకు పడవలమీద చేరుకుందామనుకుంటూ కాసర బీసరగా మాటలాడుకునే జనుల్నిచూచి. వాళ్ల తాలూకు వంద వందవీళ్లై గాడిదలు గూడులేని పెద్దతొట్టిపడవలో కెక్కి నిలుచుండాయి ఓ గూడున్న తొట్టిపడవమీద అటూఇటూ పదిపదిహేను బళ్ళు చక్రాలూడగొట్టినవి కొన్నీ, కాడి లాగివేసినవి కొన్నీ, చక్రాలు కుదేసినవికొన్నీ వదిదాటే విధంగా అమరింపు సూచిస్తున్నాయి. గూటిగుండా సామాను తొంగిచూస్తూవుంది. మనుష్యులుమాత్రం ఇంకా వొడ్డుపైనే వండుకొంటూ కొందఱు, వండుకొని కొందఱు, ఆడుకొంటూ కొందఱు, పాడుకొంటూ కొందఱు చెలరేగుతూ వున్నారు.

"మరాటీగుంపు'' అన్నాడు గట్టేనడచిపొయ్యే పాంథుడు, "వాళ్ళదగ్గఱ డబ్బు నిలవవుంటుంది. కాని అది వాళ్ళదగ్గఱ వుంచుకోడానికి వీల్లేదు. ఏసాయంత్రానా కాసాయంత్రం వాళ్ళను గాపలా గాచే రక్షకభటులికి అప్పజెప్పి వేయవలసినదే— అదుగో రక్షకభటులు అని అక్కడే కూర్చుని దిగాల్ మొగంగావున్న పోలీసుల్ని చూపించేడు.

నే నారక్షకభటుల్ని చూస్తూ "అయితే యీతండావాళ్ళకి స్వేచ్ఛలేదు, ఆజనాన్ని ఎప్పుడూ ఈరక్షకభటులు ఎప్పుడూ కావలి కాస్తూ ఇటూఅటూ పోనివ్వరు. నేనింకా సుకారీ, లంబాడీ, మరాటీ అంటే స్వేచ్ఛాజీవనానికి ప్రతిబింబా లనుకుంటూండే వాణ్ణి.'' అంటూ ఏక్కలి జాలిగా గుంపుకేసి చూడసాగినాను.

అప్పుడింకా పాంథుడన్నాడు "అంత ఇది కాదులేండి. పగలు వాళ్ళిష్టమువచ్చినట్టూ తిరిగి ఊళ్లోయిళ్ళదగ్గిరా కొట్లదగ్గిరా దండోరాచేసి వాళ్లతవ్వెడుబియ్యం డబ్బూ పట్టుకుపోవచ్చును. సాయంకాలానికి మాత్రం హాజరుపట్టీయిచ్చి పోలీసుహవేలీలో వుండాలి'' అన్నాడు.

"వీళ్ళకు ఇళ్లులేవు. వాకిళ్లులేవు. పగలల్లా తిరుగుతూవుంటారు. రాత్రిళ్ళు పోలీసు కాపలా. అటువంటి పరిస్థితిలో వీళ్ళకుటుంబా లింతవృద్ధికావడం, వీళ్ళకు పసిపాపలు నవ్వుకలిగిస్తూవుండడం, యువతులు గర్భిణీస్త్రీలై గౌరవనీయంగా కనబడ్డం ఇదంతా ఎక్కడంటావు - ఎప్పుడంటావు - ఆశ్చర్యం కాలేదోయి నీకు?'' అన్నానుపాంథునితో.

పాంథుడు అన్నాడు "వెన్నెలే వాళ్లకు దుప్పటి, చీకటే వాళ్లకు బూర్నీసు-అనుకుంటాను'' అన్నాడు పాంథుడు - అంటూ వెళ్లిపోయేడు చిరునవ్వునవ్వుతూ—

ఒక చిన్నకుఱ్ఱవాడు ఆదండులోంచి విడువడి గబుక్కున పాంథుని కడ్డుతగిలి తన కడుపు దీనంగా కొట్టుకొంటూ డబ్బుకావాలన్నట్టు సంజ్ఞచేసినాడు. వానిమొగం మంచి అందంగావుంది. జానపాలువున్నయి. కళ్లల్లో తేజస్సు ఒలికిపోతూంది. ఒళ్లంతా కానువన్నె పోతవిగ్రహంలాగ గనిపిస్తూంది. వాడలాదీనాలాపం ఆడుతూన్నాడు. సంధ్యకాంతి కేసి చూస్తూ తెప్పలాడిస్తూన్నాడు వినోదంగా.

"ఆబుఢుతడి తల్లీ, దండ్రీ ఎవరో!" అని అనుకొన్నాను. రక్షకభటుల్లో ఒకడికి ఆనా అనుకోవడం వినబడినట్టుగావుంది. అతగాడు అన్నాడు "వాళ్లకు తండ్రి ఆకాశం, తల్లి భూలోకం, జగత్తంతా వాడే" నన్నాడు.

ఆలా అతగాడన్నాడు. కుర్రా డోడబ్బు పాంథుడిదగ్గఱ పుచ్చుకున్నాడు. శ్రద్ధానంద ఘాటుమెట్లమీద ఇడ్డెనలమ్మే బ్రాహ్మణి దగ్గఱ ఓఇడ్డెన్న కొనుక్కున్నాడు. తిన్నాడు. వెంటనే మఱోడిదగ్గఱకు పఱుగెత్తుకెళ్లిమళ్లీ దీనంగా కడుపుకొట్టుకుంటూ మళ్లీ సంధ్య కాంతికేసి చూస్తున్నాడు.—రక్షకభటుడు "చూడండి అప్పుడే ఆకుఱ్ఱాడు ఎన్నిబోకిళ్లు పోయాడో" అన్నాడు—నేను ఆకుఱ్ఱవాని కేసి చూస్తున్నాను. వాడో అరటిపళ్ల దుకాణాదారు దగ్గఱకు వెళ్లి డబ్బివ్వకుండానే ఒక అరటిపండు గెల్లోంచి లాక్కున్నాడు. తింటూ పరుగెత్తుకు పోయిపోయి గుభాల్మని గోదావరిలోపడి ఈతాలాడ్డం ప్రారంభించేడు. ఈతాలాడి వొడ్డుకెక్కి వళ్లుతుడుచు కోకుండానే ఓచిన్న పాట్టి నులకమంచం అక్కడవాల్చినదానిపైని దొర్లేడు. "వాళ్లకు తండ్రి ఆకాశం, తల్లి భూలోకం" అని రక్షకభటుడన్నమాట మళ్లీతట్టింది. వానికళ్లల్లో సంధ్యకాంతి తాండవిస్తూంది—నేను పరకాయిస్తున్నాను.

నాతోమాట్లాడిన రక్షకభటుని బీటు అయిపోయి అతడు గట్టెక్కిపోతూ నన్ను "ఏమిటి ఆలాపరకాయిస్తున్నారు"అన్నాడు. "ఏమీ లేదు. నీవన్నముక్కే ఆలోచిస్తున్నాను. ఆకాశంతండ్రి అంటే ఏమిటా, భూలోకంతల్లి అంటే ఏమిటా" అని అన్నాను. రక్షకభటుండు అన్నాడు "బాబూ! మేము ఏక్షణంవాళ్లను కాచుక్కూకుంటూ వుంటాము. ఆడదానిమీద ఆకాశం మగాడి క్రింద భూలోకం తప్ప మఱేమీ వుండడానికి వీల్లేదు. వాళ్లకు బిడ్డలుకలిగేరు అంటే ఏమనుకోము? ఆకాశం తండ్రి భూలోకం తల్లి అనుకుంటాము" అన్నాడు. "అంతబాగా కనిపెట్టేవాళ్లు కామట్టే మిమ్మల్ని రక్షకభటు"లన్నారు అని వాసితో సామాన్యంగా ఆడేసి వాణ్ణిపంపివేసి నేనూ ఇంటికి వెళ్లిపోయినాను.

మళ్లీ ఆతెగవాళ్ల పుట్టుపూర్వోత్తరం యోజించసాగినాను. "ఆకాశం తండ్రి, భూలోకం తల్లీ ఆరెండుకలిసేచోటున వాళ్లు ఉద్భవిల్లుతూ ఒకటేనడక ఒకటేనడక ఆ సూర్యచంద్రుల్లాగు ఒకటేనడక నడస్తూ పోతారు. వాళ్లకేమిటి స్వేచ్ఛ: వాళ్లప్రేమ చెట్టునీడ, నదీతీరాన్ని, వెన్నెట్లోను, చీకట్లోను విరిసి నృత్యంచేస్తూవుంటుంది వాళ్ల నొకళ్లు కనిపెట్టడానికి శక్యమా? పదివేల మంది రక్షకటులున్నాగానీ రక్షకభటులు లేనివాళ్లే" అని అలాఅనుకుంటూ స్వేచ్ఛగా నిద్రపోయినాను. నిద్రలో స్వేచ్ఛగా కలగన్నాను. నిద్దే రక్షకభటుడు. స్వేచ్ఛగా గన్న నాకలే "సుకాళీ, లంబాడీ, మరాటీ"—

—కవికొండల వేంకటరావు, బి.ఏ, బి.ఎల్.

ఆంధ్రభూమి

సచిత్రాంధ్రమాసపత్రిక.

ప్రతిమాసమున ౨౫-వ తేదిని ప్రచురింపబడును.

చందా వివరము.

సంవత్సరమునకు	...	రు. ౩-౦-౦.
అర్ధసంవత్సరమునకు	...	రు. ౧-౮-౦.
నాలుగు మాసములకు	...	రు. ౧-౦-౦.
విడిసంచిక	...	రు. ౦-౪-౦.

ఫ్రాంక్ విన్ఫీల్డువూల్ వర్తు

[ఎట్టి పలుకుబడికాని లేని పేదవాడు. అప్పుతెచ్చి కొట్టుపెట్టినాడు. లోకమునందలి స్టోరుకీపరులలో మొదటివాడైనాడు. వ్రేళ్ళపై లెక్కింపనగు ప్రపంచపు కుబేరులలో నొకడైనాడు. ఔన్నత్యమున సాటిమేటిలేని ఆకాశకుంటు ఆతని మందిరగోపురము ఆత డార్జించిన ధనమునకు, యశోధనమునకు చెఱుపరాని చిహ్నమై విలసిల్లుచున్నది. వూల్వర్తుజీవితమున వ్యాపార మొకగారడీ.]

మదరాసు మౌంటురోడ్డులోని ఓక్ శెనెట్ కంపెనీవారు ఏర్పఱచి నిర్వహించుచున్న అరకూపాయి విలువగల వస్తువుల షాపును పలువురు చూచియుందురు. చైనాబజారులో చిన్న త్రోపుడుబండ్లపై వస్తువులను ప్రదర్శించి 'ఏసామానుఅయినను ఒకటిన్నరణా, ఏసామానుఅయినను రెండున్నరణా' ఇత్యాదిగా కేకలు వేయుచు పరుగులమ్ము వడదుకాణములను ఒకసారియైన మదరాసువచ్చినవారు చూచియేయుందురు. అయితే అట్టిమాదిరి దుకాణములకు - కొన్నివేలసంఖ్యగలవానికే యగుగాక - స్వామ్యదారుడైనవాడు ప్రపంచమెఱిగిన వణిక్పుంగవులలో నొకడు - ప్రపంచమెఱిగిన కోటీశ్వరులలో నొకడు - ప్రపంచమెఱిగిన ఆకాశమంటుట వరుసకు నిర్మాత యై విలసిల్లుచున్నాడనుట నమ్మరానిదిగ నుండును. నమ్మరాని ఆవిషయమును చేసిచూపి ఫ్రాంక్ విన్ఫీల్డు వూల్ వర్తు లోకాతీతపురుషుడగుచున్నాడు.

'ఒక్కవస్తువుకూడ పదిసెంట్లకు మించిలేదు'. అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రములందును, ఆంగ్లదేశమునందును గల ఒకమోస్తరుప్రతినగరమునందును - ఒక్కవస్తువుకూడ పదిసెంట్లకు మించిలేదు - అను సైన్ బోర్డుగల దుకాణముగలదు. వాని అన్నిటికిని వూల్ వర్తు స్వామ్యదారుడు. ఆస్టోరులలో కొనబడిన ఒకవస్తువైనను కలిగియుండని గృహము ఆయాపట్టణములందు కలికమునకైన కానరాదనుట స్వభావోక్తియే. ఆ స్టోరులలోనికి ఏటేట నూరులక్షల పౌనులకుమించి ధనము ప్రవహించి వచ్చును. ఈవిశేషధనప్రవాహ మంతయు నెట్లు వచ్చును? అరుపెన్నీలు, అంతకును తక్కువ వెలగల వస్తువుల విక్రయముచేతనే.

లోకమెఱిగిన వ్యాపారవిజయకావ్యములలో అనేకరీతులచే వూల్ వర్తుకథ అతివిచిత్రమైనది. ఈ వూల్ వర్తునకు నేడు అమెరికాదేశమున 1932 దుకాణములును, గ్రేటుబ్రిటనునందు 486 దుకాణములును గలవు. చేత పైసాలేనివాడు - స్నేహితులైన విశేషముగా లేనివాడు అయిన ఒక వ్యవసాయదారుని కుమారుడు కష్టపరంపరలమధ్యస్థమునుండియు స్థాపించి జయకరముగ సాగించిన ఒకానొకదుకాణమే వీనియన్నిటికిని మాతృక. వస్తువిక్రేతగ తాను జయమందితీరుదునను గాఢనమ్మకమే ఆతొలుతటిదినములలో వూల్ వర్తునకు ఉండినఆస్తి. పలురకముల వస్తువులు చౌకగ విక్రయించు అసంఖ్యాకదుకాణములకు తాను స్వామ్యదారుడగుటకు ఆదినములలో నాతడు స్వప్నములు గాంచువాడు. తుదకు ఆస్వప్నములు సత్యములైనవి. చనిపోవులోపల ఆవ్యవసాయదారుని కుమారుడు ఐశ్వర్యవంతమైన అమెరికాదేశములో న్యూయార్కునగరమున ఔన్నత్యమునందు అసదృశమైన వూల్ వర్తు టవరును నిర్మించినాడు. గగనమును చుంబించు ఈ బ్రహ్మాండమైన బురుజు - వూల్ వర్తు స్థాపించిన స్టోరుల కాష్‌రిజిష్టరులలోనికి ప్రవహించివచ్చిన లక్షలకొలదియైన అరుపెన్నీల నాణెములవలని లాభముచేతనే నిర్మింపబడెనని తెలిసికొనినతోడనే ప్రతివారికిని 'అల్పమనునది అల్పముకాదు' అను నానుడి సత్యమైనదగుట ఎఱుకకు వచ్చును.

ఫ్రాంకువూల్ వర్తు కథ, అరుపెన్నీల స్టోరు స్థాపించవలయునను అతని తీవ్రకాంక్ష, జీవితపుటారంభదిన

ములలోనున్న ప్రతియొక యువకుడును అవశ్యముగ పఠించి కంఠస్థమొనర్చుకొనదగినది. దరిద్రమువలని కష్టనిష్ఠురములకు అన్నివిధములైన వానికి గురియై ఎట్టి పలుకుబడియులేని సామాన్యవ్యక్తి అపజయమునుండి జయమును సాధించిన ఇట్టి మనోజ్ఞవృత్తాంతము మఱియొకటి ప్రపంచేతిహాసమునలేదు. ఇక్కడ చెప్పబడనున్న ఫూల్‌వర్తు కథ అంతయు చదివినమీదట ఏ యువకుడును—అతడెంతటి శోచనీయస్థితి యందుండుగాక--తనకు జయమందుటకు తగిన వీళ్ళులేవని చెప్పలేకపోవును. ఏమనిన—రాగల కష్టమునుండి విడుదలగాంచుటకు ఎట్టివీలును లేకపోయినను దానికి ఎదురై నిలిచినవాడు ఎవడైన లోకమున ఉండునో అతడు ఫూల్‌వర్తు ఒక్కడే. పుట్టుదరిద్రుడు - చనిపోవుసరికి అతడొకకోటీశ్వరుడును, ప్రపంచప్రఖ్యాతపురుషుడును- అతని ఐశ్వర్యమునకు, యశమునకు అరుపెన్నీలస్టోరులే కారణము.

న్యూయార్కురాష్ట్రమునందలి రాడ్మాన్ అను ప్రదేశమునగల ఒకానొకకర్షకుని కుటీరమున అతడు జనించెను. అతనికి ఏడుసంవత్సరములప్పుడు అతని తలిదండ్రులు ఆ రాష్ట్రమునందలిదేయగు గ్రేట్‌బెండునకు కాపురము మార్చిరి. వారి మందిరము దరిద్రదేవతకు విహారమందిరమై యుండెను. ధైర్యమునందును, ఆత్మవిశ్వాసమునందును ఫూల్‌వర్తునకు ఏమాత్రము తీసిపోవు బాలుడైనను ఆ దినములలోని కుటుంబపరిస్థితులకు నిరుత్సాహమును పొంది బ్రదుకు గొడ్డేఅని భావించియుండును. అనంతరకాలమున అతడు ధనికుడైన పిమ్మట అతని జీవితమును లిఖితమొనర్చిన బి. సి. ఫార్బ్సుతో అనాటి తన దరిద్రస్థితినిగూర్చి అత డిట్లు చెప్పుకొనెను: "ఇవతాళించు శీతలవాతావరణముగల ప్రదేశమున నివసించుచున్నను నే నప్పుడు ఒక ఓవర్‌కోటు కలిగియుండుట యెట్టిదో ఎఱుంగకుంటిని. స్కేటు (మంచుపై నడచియాడు క్రీడ) చేయుట అనునెట్టిదియో నాకు తెలియదు. ఏమన స్కేట్లుకొనుటకు మాకు ధనము లేకుండెను. గొడ్డుతోలుతో చేయబడిన ఒకజత బూట్లు ఏడాది తొడగవలసియుండెను. అవి ఆరుమాసములే మన్ననవి. మిగిలిన ఆరుమాసములును నేను జోళ్ళులేక ఒట్టికాళ్ళతోడనే తిరుగవలసియుండెను."

అతడు స్కూలులో చదువుకొను దినములలో సెలవుదినములందు పొలముపని చేయువాడు. కాని ఆ దినములలోకూడ అతనికి దుకాణము పెట్టవలయుననియు, అందుకు ప్రథమశిక్షణముగా ఏ దుకాణమునందైనగల్లాపెట్టెదగ్గఱ కూర్చుండి అమ్మకము నేర్చుకొను ఉద్యోగము సంపాదింపవలయుననియు కాంక్షయుండునది. పాఠశాలావిద్య ముగిసినతోడనే ఫూల్‌వర్తు ఒక వ్యాపారకళాశాలయందు శీతకాలపు తరగతులకు పోయి తరిబీయతు నొందెను. అనంతరము ఉద్యోగాన్వేషణమునకు గడంగెను.

ఆ దినములలో అమెరికాదేశము వివిధవ్యాపారములందు అత్యంతాభివృద్ధికి వచ్చుచుండెను. అట్టి పరిస్థితులలో ఉత్సాహవంతుడగు ఫూల్‌వర్తును ఉద్యోగిగా తీసికొనుటకు అనేకులు తయారుగనుందురను భావము మనకు కలుగును. కాని మనశక్తియుక్తులు ఇతరులు గ్రహించునటులు చేయుట ఒక్కొక్కప్పుడు అతికష్టమైయుండును. జీవితారంభమునందు పలువురు పేదబాలురవలెనే నాడు ఫూల్‌వర్తునకుకూడ తనశక్తియుక్తులు ఇతరులు గ్రహించునటులు చేయుట సుకరమైయుండలేదు.

తాను నివసించుచున్న గ్రామమునకు చేరువగల స్టోరులను అన్నిటిని ఒకదానివెంట నొకదానిని అతడు గాలించెను. కాని ఎందును అతనికి పనిదొరకలేదు. అయితే అతడు ప్రయిలోడలేదు. పట్టుదలపూనెను. ఫూల్వర్తు చరిత్రయొక్క సారమును ఒక్కమాటలో చెప్పవలసివనో పట్టుదల అనిచెప్పిన చాలును. తుదకు అచటగల ఒక రైల్వేస్టేషనునందు జీతములేని అసిస్టెంటు స్టేషనుమాస్టరు ఉద్యోగము నాతడు సంపాదింపగలిగెను. వస్తువిక్రయముచేయు ఉద్యోగము సంపాదింపవలయునను అతని తీవ్రకాంక్ష ఇటుల తొలిసారి వెలవేకెను.

అసిస్టెంటు స్టేషనుమాస్టరు ఉద్యోగమునకును వస్తువిక్రయమునకు ఏమిసంబంధమని పాఠకులు ప్రశ్నింప

"ఆంధ్రభూమి"

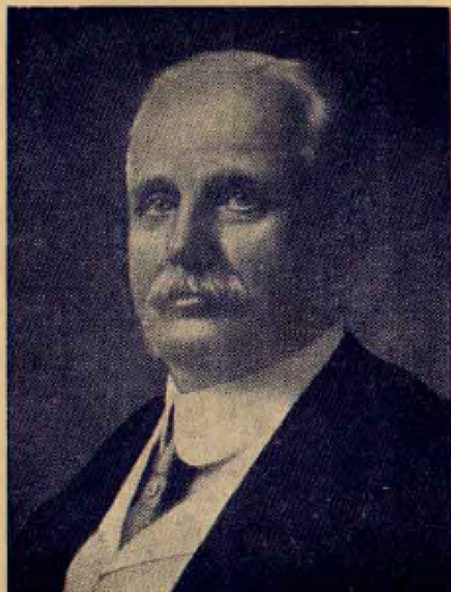

ఫ్రాంక్ విన్ ఫీల్డు వూల్ వర్తు

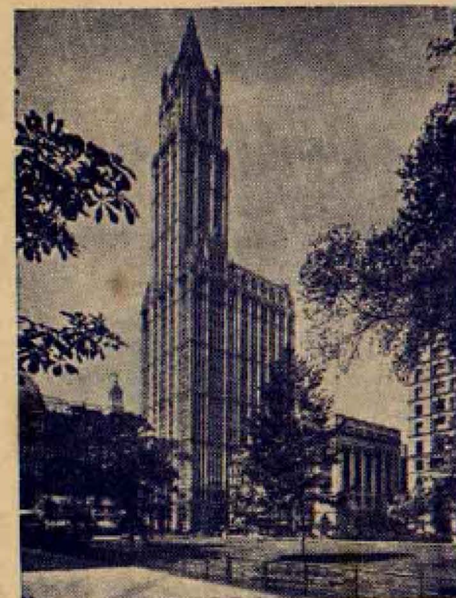

వూల్వర్తు టవర్ (న్యూయార్కు)

శ్రీయుత డాక్టరు, రావుసాహేబు
గారపాటి ఆంజనేయచౌదరిగారు

శ్రీయుత, డాక్టరు
తో లేటి కనకరాజుగారు, యల్. యం. యస్.

వచ్చెను. ఆదినములలో అమెరికాదేశమునందు చిన్న చిన్న తావులయందలి స్టేషనుమాష్టర్లు తమరైల్వేపనులకు తోడు ఇతరవ్యాపారముకూడ సాగించువారు. వూల్‌వర్తు కాపురపు నెలవగు గ్రేట్‌బెండునందలి స్టేషనుమాష్టరుకూడ రైల్వేపనికితోడు ఒక చిన్న చిల్లర దుకాణమును నిర్వహించువాడు. పలుసరుకులమ్ము ఆదుకాణము స్టేషనుకు అంటియున్న సామానులు తూచు షెడ్డున ఒకమూల ఉండునది. జీతములేకపోవుగాక అసిస్టెంటు స్టేషన్‌మాస్టరుహోదాలో ఫ్రాంకువూల్‌వర్తు ఆషాపులో పనికి కుదిరెను. వస్తువిక్రయముచేయుటలోగల తనముచ్చట తీర్చుకొనుట కాతనికి ప్రథమావకాశము కలిగినది. సగటున రోజుకు కొన్నిషిల్లింగుల అమ్మకముమాత్రమే సాగునది. అది యొక ప్రారంభము మాత్రమే అయియుండెను. కాని అతనికి రైళ్ళలో ప్రయాణముచేయు జనులనుగూర్చి తెలిసికొనుటకు చక్కని అవకాశముండునది. ధనమార్జించుటకు అభివృద్ధినందుటకు హెచ్చు అవకాశమునిచ్చు పనిని సంపాదించుట కాతడు కృషిసల్పుచుండువాడు.

ఇప్పటి కాతనికి ఇరువదియొక్కటవ వత్సరము. చేరువ పట్టణమున ఒకదానియందలి ఒకబట్టలషాపులో వస్తువిక్రేతగ అతడు కుదిరెను. ఈఉద్యోగమున ఖాయపడుటకు అతడు మూడుమాసములు జీతములేక పని చేయవలసియుండెను. అట్లు జీతములేక మూడుమాసములు పనిచేయుచు ఆక్రొత్తపట్టణమున జీవించుటకు ఏబదిడాలర్లగును. అదృష్టవశమున అతనివద్ద ఆమొత్తము ఉండెను. గత పదివత్సరములనుండియు అతడు పొలముపనివలన సంపాదింపగలిగినదానిలో వెనుకవేయుగల ప్రతిఒక్క సెంటును వెనుకవేసి చీమవలె కూడబెట్టిన మొత్తము సరిగా ఏబదిడాలర్లు. ఆఉద్యోగము నిలుపుకొనుటకు అతడు మూడుమాసములవఱకు వారము ఒక్కంటికి మూడున్నర డాలర్ల చొప్పున తన డబ్బు వెచ్చపెట్టుకొనుచు ఉండవలయును. తనదగ్గఱగల లాడ్డులాసుకు సెలవైపోయిన మూడుమాసముల యనంతరము అతడు వారమునకు మూడున్నరడాలర్ల జీతముమీద పనిచేయవలసియుండెను. మేఘములను నమ్మి చెఱువులో ఉన్న నీటిని వ్యయపెట్టు పనికివలె ఇందును అపాయశంక హెచ్చు. ఏమన మూడుమాసములు అయినతరవాత - జీతమునకు కొఱ్ఱగని భాగవతమైన తరువాత - ఆఉద్యోగము తనకు ఈయబడనిచో అతడు బికారియై యింటికి పోవలసియుండును. కాని జయమందదలచినవాడు ఇట్టి అత్యర్థసాధంగభయములను కొన్నిటిని ఎదుర్కొనవలసియుండునని సూక్ష్మబుద్ధిగల వూల్వర్తు గ్రహించెను. కావున ఎదుర్కొనెను. 1873-వ సంవత్సరమున మార్చిమాసమున ఒకానొకదినమున ఆభావిలోకేశ్వరుడు తనపొలమునుండి ఒక బండిమీద క్రొత్తపనిలో ప్రవేశించుటకు ప్రయాణమయ్యెను. నేలమీద మంచు దట్టముగా కురిసియుండెను. దవడలు నొక్కుకొనిపోవునట్లు ఇవతాళించు శీతలము. తన తండ్రి అమ్మకమునకై మార్కెట్టునకు కొనిపోవుచున్న బంగాళాదుంపల బస్తాలపై ఆతడామంచులో చలిగాలిలో కూర్చుండి ప్రయాణమున కారంభించెను. కోటికి పడగ ఎత్తిన ఆకుబేరుడు ధనసంపాదనమునకు తాను గావించిన ప్రథమప్రయత్నమునకు ఈపరిస్థితులలో ప్రయాణము చేసెను.

రెండున్నరసంవత్సరములు గతించినపిమ్మట అతడు వారమునకు ఆరుడాలర్లు సంపాదించుచుండెను. వస్తువిక్రేతగా మంచి అనుభవమును సంపాదించుచుండెను. ఆసమయమున వారమునకు పదిడాలర్లు జీతముగల ఉద్యోగము మఱియొకతావున ఖాళీవచ్చినదని విని వూల్వర్తు దానికి దరఖాస్తుచేసెను. చేయుటతడవుగా అది అతనికి ఈయబడెను. మంచిజీతము. కాని వూల్వర్తు చాలకష్టపడవలసియుండెను. అతని ఈక్రొత్త యజమాని మనహరిశ్చంద్రకథలోని కాలకౌశికునివంటి చండశాసనుడు. ఒక్కొక్కసమయమునందు వూల్వర్తు నిలువునకుంగిపోవువాడు. రెండు నెలలు పనిచేసిన తరువాత ఆయజమాని వూల్వర్తు వారముజీతములో రెండు డాలర్లు తగ్గించెను. జీతములో కోత - ఎంతగ లెక్కలు ముక్కలు చేసికొనినను యజమానికి తృప్తికలుగకుండుట: వూల్వర్తునకు అంతులేని మనోవేదన కలిగించెను. దానితో అతనికి నరములనిస్సత్తువ ఏర్పడి అరోగ్యము

పూర్తిగ చెడిపోయెను. ఇంటికిపోక తప్పినదికాదు. ఏడాదివఱకు అత డెట్టిపని చేయుటకును అసమర్థుడై యుండెను.

వారమునకు పదిడాలర్ల జీతమువచ్చుచున్నది గదా అను ధైర్యముతో అతడు లోగడ వివాహమాడి యుండెను. ఈరోగమునకు తరువాత తానిక వ్యాపారమునకు పనికిరాననియు, తనకందు జయముకలుగ దనియు నాతడు నిశ్చయించుకొనెను. కావున ఒకచిన్న పొలమును కొనెను. అందు తనభార్యసాయమున కూరలు పండించుట, కోళ్ళను పెంచుట మొదలగు డబ్బు వచ్చు పనులను చేయుటకు కడంగెను. పొలము కొనుటలో పూర్వపు యజమానికి అంతడబ్బును ఇచ్చివేయలేదు. కొంత బాకీయున్నది. అది తీర్చుటకు వాయిదా ఈయబడెను. పొలముపనివలన ఆర్జించి అతడు కుటుంబమును పోషించుటతోడు ఈబాకీనికూడ తీరుమానము చేయవలసియుండెను.

నాలుగునెలలైనది. అతడు మొదటపనిచేసినవారు అతనికి తిరిగి ఆహ్వానముపంపిరి. వారమునకు పదిడాలర్ల జీతము. ఈఆహ్వానములో వూల్వర్తునకు అదృష్టరేఖ బయలుపడినదని చెప్పవచ్చును: వారమునకు పది డాలర్ల జీతము దొరుకుటచేతకాదు. ఆబట్టలదుకాణములో తాను విక్రేతగ జయమునందియుండుట ఆషాపు వారు తెలిసికొనియున్నారని అతడెఱింగి తిరిగి తన శక్తియందు అతనికి విశ్వాసముకలుగుటకు కారణమగుటచేత. పొలముపని భార్యకు అప్పజెప్పినాడు. తాను షాపులో ప్రవేశించినాడు. కొంతకాలమునకు పిమ్మట పొలము వేరె ఒకరికి అమ్మివైచి షాపు చెంతగల ఒక చిన్నఇంటిని తీసికొనిరి. ఏడాది తిరిగి వచ్చులోపల ఆదంపతులు ఏబదిడాలర్లు కూడబెట్ట గలిగిరి. వారి దాంపత్యవృత్తమునకు సంతానఫలము కూడ కలిగినది.

కాని వూల్వర్తు జీవితము ఇంకను సుఖమెఱుగని సంతతపరిశ్రమయే అయియుండెను. ఉదయము ఏడు గంటలుమొదలు రాత్రి పదిగంటలు దాటువఱకు గళ్ళా దగ్గఱకూర్చుండి ఒక్కడే వరుసను పనిచేయవలసి యుండెను. ఇట్లు కష్టపడి అతడు వారమునకు పదిడాలర్లు ఆర్జించుచుండెను. ధనముకంటెను అప్పటి అతని ఆర్జనలో విలువయైనది కలుగుచున్న లోకానుభవము. ఆ లోకానుభవమే 1879-వ సంవత్సరమున స్వతంత్రముగ వ్యాపారము ప్రారంభించుటకు అతనిని సమర్థునిగ నొనర్చెను. ఆ సంవత్సరములో అతడు బాల్యమున తాను స్వప్నములు గాంచుచుండిన అయిదుసెంట్లు (మూడుపెన్నీలు) విలువగల వస్తువుల షాపును న్యూయార్కు-స్టేటుకు చెందిన యూటికాలో స్థాపింపగలిగెను.

అతడు ఉద్యోగమునకు కుదిరియున్న దుకాణములో ఈ పద్ధతిని ఒకసారి పరీక్షించియుండిరి. పలురకముల సరకులతో నిండినతొట్లు—వస్తువులతోసహా అయిదేసి సెంట్లు అని ప్రచురింపగా సంతరోజులయందు అవి కారపుశనగల మాదిరిగా వెలబోవునవి. ఇది చూచి వూల్వర్తు యజమాని మూర్ అను పేరిటివాడు వెంటనే వూల్వర్తును అతడు కాంక్షించుచుండిన అయిదుసెంట్ల స్టోరును తెఱచునట్లు ప్రోత్సహించెను. వూల్వర్తు తెఱచుటకు ఉత్కలుడాయెను. కాని డబ్బులేదు. ఒకషాపు తెఱచుపాటి ధనమును అప్పటికింకను అతడు ఆదాచేసి యుండలేదు. ఆ సంగతి నాతడు మూర్‌తో చెప్పెను. అందుమీద మూర్ అయిదుసెంట్లు విలువగల వస్తువులు డెబ్బదిపౌనుల వఱకు క్రెడిట్ మీద ఇత్తునని చెప్పెను. అందులో మొదటి వూల్వర్తుస్టోరు పుట్టువునొందెను. కాని అది జయవంతముకాలేదు. 'ఏవస్తువ మూడు పెన్నీలకుమించి లేదు' అన్నదానికి ఎగబడుట ప్రజాలోకమున సమసిపోయెను. ఆశ అడగారగా, ధైర్యము సడలిపోవగా వూల్వర్తు మూర్‌వద్దకు వచ్చెను. అయినను మూర్‌నకు వూల్వర్తుశక్తియందు నమ్మకము పోలేదు. పోయియుండునేని నేడీ ప్రకరణము వ్రాయుటకు అవసరమే లేకుండియుండును.

వూల్వర్తునకు అతడు ఇంకను హెచ్చుసరుకును అప్పుగా ఇచ్చినాడు. పెన్సిల్వేనియాయందలి లంకాస్టరునందు రెండవషాపు తెఱువబడెను. తెఱువబడుటయే తడవుగ ఈ షాపు జయలక్ష్మికి విడిదిపట్టు ఆయెను. దీనినిచూచి, ఎందఱో ఇట్టి షాపులను స్థాపించిరి. ఒకచే

ధగ వస్తువులుగల ఇట్టి షాపులు సక్కగొడుగుల వలె కాగా ప్రజలకు వానియందు మోజు తగ్గిపోయెను. క్రమముగా అన్నిషాపులు మూతవడిపోయెను. వూల్వర్త్ షాపుమాత్రము నిర్విఘ్నముగా సాగుచుండెను.

వూల్వర్త్ తన మూడవదుకాణమును తెఱచెను. అతని సోదరుడే అందు మేనేజరు. దీనికి రెండవదాని అంశపట్టలేదు. మొదటిదానివలె ఇదియు దివాలాయయ్యెను. నేడు వూల్వర్త్ షాపులు రెండువేలకు మించియున్నవి. కాని వీనికి మాతృస్థానము లనదగిన మొదటి మూడు షాపులలోను రెండు పూర్తిగా దివాలతీసెను. అగుగాక! తాను జయమందితీరెదనని వూల్వర్త్ గాఢముగ నమ్మియుండెను. షాపు స్థాపనకు ఆ దినములు పూర్తిగా అనుకూలములై యుండలేదు. 'ఏ వస్తువయు అయిదుసెంట్లకు మించిలేదు' అను సైనుబోర్డుతో వ్యాపారము చేయుచుండిన సంస్థలన్నియు ఒక్కొక్కటిగా మూతవడిపోవుచుండెను. కాని వూల్వర్త్ దృఢతరమగు ఆత్మవిశ్వాసము గలిగియుండెను. భావిచరిత్ర వలన అట్లు కలిగియుండుట ఒక ఈశ్వరాదేశమను కొనవలసియుండును. ఒకేవెల వస్తువులమ్ము దుకాణదారులలో కెల్ల మిగిలి నిలిచినవాడు వూల్వర్త్ ఒక్కడే అగుటకు ఎంతయోకాలము పట్టలేదు.

1880 లో తాను కొంతకాలము సెలవుపుచ్చుకొను పాటి ధనవంతుడైతినను భావము అతనికి కలిగెను. సెలవుగొని జన్మనగరమునకు వచ్చినాడు. గొప్పవీరుని వలె సన్మానింపబడినాడు. తాను చేయవలసినపనిలో చాలభాగము గుమాస్తాలను పెట్టి చేయింపగలుగుపాటి ధనసంపద అప్పటికే అతనికి కలిగెను. కాని అతడు తన దీక్షాపరత్వమును తగ్గించలేదు. తనజయము ప్రవృద్ధమానమై వెలయుచుండుటకు తాను ఎప్పటివలె నడలని దీక్షతో పనిచేయవలసి యుండుననుట అతె డెఱుంగును. కావున అతడు నడలని దీక్షతో పనిచేయువాడు. సోమరులు ఎచ్చటగాని జయమందిన నిదర్శనములు లేకుండుట అతె డెఱుంగును.

పెన్సిల్వేనియా యందలి స్క్రాన్టన్ నందు నాలుగవషాపు తెఱువబడెను. దానికి అతని సోదరుడు మేనేజరు. ఆ సోదరు డిపుడొక కోటీశ్వరుడు. ఆ స్క్రాన్టన్ షాపు నేటికిగూడ విశేషవ్యాపారము చేయు వూల్వర్త్ షాపులలో నొకటి. దీని జయము ఫిలాడెల్ఫియాలో నొక పెద్దషాపు తెరచుటకు వూల్వర్త్ను ప్రోత్సహించెను. కాని ఫిలాడెల్ఫియా అంగడి జయపథము పట్టలేదు. నూరుపౌనుల నష్టముతో కొద్ది వారములలో ఆ దుకాణము మూసివేయబడెను. వూల్వర్త్ యొక్క మొదటి ఐదుషాపులలో మూడు అపజయము నొందెను. సాధారణుడు పరిస్థితు లాశాజనకములుగ లేవని చెప్పివైచును. కాని వస్తువిక్రయమున తీరని అభిలాషగలిగి పరిశ్రమించుచున్న ఆ వ్యవసాయదారుని కుమారుడు అట్లు చెప్పనొల్లడు. చక్కగ కొనసాగుచున్న దుకాణములు తనకు రెండుగలవు. అట్టివి కనీసము ఒకవేయి అయినను కలిగియుండుటకు అతడు కృతనిశ్చయుడయ్యెను. కావున అతడు ఒకషాపు తరువాత మతియొక షాపు స్థాపింప దొరకొనెను. ఒక్కొక్క షాపు నందును తన చుట్టమునో, నమ్మదగిన మతియొకనినో నియమించువాడు. షాపుల జయనిర్వహణమునకు అతె డీక్రింది మంచి పునాదులువైచువాడు.

యుద్ధము జయింపబడినట్లును; అపజయభయము, కష్టదినములు వెనుక పట్టినట్లును కనుపించెను. కాని మతియొక దెబ్బ. న్యూవార్కు అను నొక పెద్ద పట్టణమున ఒక షాపు తెఱవగా అది దివాలాయయ్యెను. మతియొక ప్రయత్నమును అట్టిఫలమునే పొందెను. కాని వూల్వర్త్ జంకలేదు. జయము చూపుమేరలో ఉన్నదనియే అతడు నమ్మెను. కావున పట్టువిడలమానెను. షిల్లింగు షాపుల తెఱచెను. కాని నెగ్గలేదు. కాని ఈ షాపుల దివాలాలు అతని కొకలెక్కలోనికి రాలేదు. 'తప్పుచేయని వాడు ఏపనియు చేయజాలడు' అను సత్యము అతె డెఱుగును. కావున షాపులపెట్టు విధానమున తనకు మంచిదని తోచినవాని నెల్ల ప్రయత్నించిచూచెను. తఱచుగా విశేషధననష్టమునకు గుఱియగుచుండెను. కాని ప్రాయికముగా ఏదియో ఒకషాపు జనముల నాకర్షించి అతనికి విశేషధనమును గొనివచ్చి అతనికి కలిగిన నష్టమునుగూడ దీసి ఇతర ప్రయత్నములకు

వలయు మూలధనమును కూర్చుచుండునది.

క్రమముగ ఒక్కొక్కటిగ అతడు పలు షాపులను స్థాపించెను. ఈ షాపులన్నిటికిని సరిపడు వస్తువులను టోకుగా కొనుటకు న్యూయార్కు మహానగరమున ఒక చిన్న ఆఫీసు నెలకొల్పు ధైర్యము అతనికి కలిగెను. ఆఫీసు నెలకొల్పుటలో అతడు ఆడంబరములకు పోలేదు. ఆడంబరములకు పోవు అపరాధముల నాతడెన్నడును చేయనేరలేదని చెప్పవచ్చును. వారమునకు కొన్ని షిల్లింగులుమాత్రము బాడుగగల ఒక చిన్నగదిని అతడు గైకొనెను. ఇచ్చట అతడు దినమునకు పదునాలుగు గంటలు పనిచేయువాడు. ఎక్కవుంటులు తానే వ్రాసికొనువాడు; క్రొత్తపద్ధతులు ఆలోచించువాడు; తన షాపులకువలయు స్టాకు అంతయు కొనువాడు, క్రొత్తషాపుల నిర్మాణమునకు కడంగువాడు. అంతగ పనిచేయుటచే అతని ఆరోగ్యము పూర్తిగ చెడిపోయినది. ఎనిమిదివారములు మంచము పట్టెను.

అందుతో అతనికి తానుచేయుపనికొంత తన ఉద్యోగస్థులచే చేయింపవలసియుండుట తెలిసివచ్చెను. ఒకగొప్ప వ్యాపారమునకు తాను మంచిపునాదులు వైచినాడు. ఇతరులు దానిని క్రమముగా నిర్వహింపవలసినదినములు వచ్చినవి. క్రొత్తక్రొత్త పద్ధతులు ఆన్వేషించుట మాత్రము తనపని. ఆ వ్యవసాయదారుని పుత్రుడిపుడు తన వ్యాపారమునకుకూడ హెడ్డాఫీసులు, ట్రావెలింగు ఏజంట్లు, మానేజర్లు ఉండుట గమనించినాడు. షాపు తరువాత షాపు తెఱవబడుచుండెను.

పదిఏండ్లలో పండ్రెండు జయకరములైన షాపులను స్థాపించెను. అందు ఒక్కదానిలోకూడ ఆరుపెన్నీల విలువమించిన వస్తువు స్టాకు చేయబడియుండలేదు. తొలుతటి దినములనాటి కష్టము లాతని కిపుడులేవు. ఈ పండ్రెండుషాపులు తెఱచుటకు, వానిని స్టాకుతో నింపుటకు అతడు ఒక పెన్నీకూడ అప్పుచేయలేదు, అంతయు అతనుకూర్చిన ధనమే. పదమూడు మంచిసంఖ్య కాదందురు. కాని అతని పదమూడవ దుకాణము మొదటినుండియు జయపథమందెను. అప్పటి వూల్వర్తు షాపులన్నిటిలో అది పెద్దది. న్యూయార్కు చెంతగల బ్రూక్లిన్‌లో అది తెఱవబడెను. ఆదినుండియు అది లాభమే కలిగించుచుండెను.

జయమువలె జయమందునది మఱియొకటి లేదు. చికాగోలో మఱియొక బ్రాంచి. ఆ ప్రాంతములందు కూడ పలుషాపులు నిర్మింపబడెను. 1905-వ సంవత్సరమునాటికి తన వ్యాపారమును అతడు ఇరువదిలక్షల పౌనుల విలువగల ప్రయివేటుకంపెనీగా రిజిష్టరు చేయగలిగెను. ఇదిఅంతయు క్రెడిట్ మీద తెచ్చిన డెబ్బది పౌనుల వస్తువులతో ప్రారంభింపబడిన వూల్వర్తు మొదటి షాపుయొక్క విస్తృతరూపమగుట మనము మఱువరాదు. 1912 నాటికి వూల్వర్తు షాపుల సంఖ్య ఆఱువందలు. అమెరికాఖండము నతిక్రమించి లండనునకును, గ్రేటుబ్రిటనునందలి ఇతరప్రదేశములకు ఆ వ్యాపారము ప్రాకుటకు ప్రారంభమయ్యెను. 1916 నాటికి అతడు ప్రపంచమునందలి పెద్దవర్తకులలో కెల్ల పెద్దవర్తకుడయ్యెను. ఏడాదికి అతని కాతాదారుల సంఖ్య 700,000,000. వారు అతని వివిధవిపణుల యందు ఏడాదికి క్రుమ్మరించు ధనము 20,000,000 పౌనులు. ఈ ధనమంతయు ఆరుపెన్నీల కూడికయే అనుట మనము విస్మరింపరాదు. అతనివద్ద పనిచేయు వారి సంఖ్య ఏబదివేలు. అట్లాంటిక్ మహాసముద్రము యొక్క అవ్వలి ఇవ్వలి తీరములయందు వేయికిమించి అతనిషాపులు వెలయుచుండెను. ప్రపంచేతిహాసమున ఇట్టిది అశ్రుతపూర్వము. ఆకాశమంటిన ఈ బ్రహ్మాండ వ్యాపారమునకు ధ్వజస్తంభమై ఆకాశమంటు బ్రహ్మాండపు బురుజు (టవర్) న్యూయార్కు నగరమున క్రాలుచున్నది. గగనచుంబితములగు సౌధరాజములకు పేరుపొందిన న్యూయార్కు నగరమునందే ఔన్నత్యమున దానితో దొరయుపాటిది లేదనుచో ఇక ప్రపంచమున లేదని చెప్పనేల?

'ఏ వస్తువయు ఆరుపెన్నీలకుమించి లేదు' అను సైనుబోర్డుతో వ్యాపారముచేయు తన షాపులకు విశాలవిశ్వమున విశేషప్రకటన జరుగుటకుగాను ఫ్రాంకు విన్‌ఫీల్డు వూల్వర్తు ఈ వూల్వర్తు మందిరమును నిర్మిం

చెను. ఆ మందిరగోపురము న్యూయార్కు వీధుల మట్టమునకు 792 అంగుళుల ఎత్తుగా లేచియున్నది. అది కట్టుటకు 2,500,000 పౌనులు వ్యయమయ్యెను. ఎన్ని లక్షల అరుపెన్నీలలోని లాభముతో గణించిన ఈ మొత్తముగునో ఒకసారి ఊహింపుడు. ఇతడొకింత శీతకాలమున చలి కాపుకొనుటకు ఒక ఓవరుకోటు కొనుక్కొనుటకైన డబ్బులులేని పేదరైతు బిడ్డడీదిని నంతను సాధించినవాడు. ఒకని పట్టుదలకు, ఉత్సాహమునకు, పరిశ్రమకు కలిగిన ఇంతటి చక్కని బహుమానము మతి యేవణిక్పుంగవుని కథయందు కాని మనము కానము.

1916 నకు పిమ్మటకూడ వూల్వర్తు దుకాణములు సంఖ్యాబలమున పెరుగుచునే యుండెను. ఆ కంపెనీకి ఇపుడు ఆంగ్లదేశమునకూడ ఒక బ్రాంచిగలదు. ఆంగ్లదేశమునందలి వూల్వర్తుకంపెనీ వ్యవహారములకు ఆ బ్రాంచి కార్యాలయము జవాబుదారి వహించియున్నది. ఆంగ్లదేశమునందలి వూల్వర్తుషాపులలో అమ్మబడు వస్తువులలో నూటికి ఎనిబదియేడువంతులు ఆంగ్లదేశమున చేయబడినవే. అప్పటికి ఆంగ్లదేశమున 320 వూల్వర్తు షాపులుండినవి. ప్రస్తుతము ఆషాపులసంఖ్య అమెరికా దేశమున 1932 ను, ఆంగ్లదేశమున 486 ను అయి ఉన్నది.

ఈ షాపులలో ఒకడుకొనగల వస్తువులనుగూర్చి వివరింపబనిలేదు. ఆంగ్లదేశమునందును, అమెరికాదేశమునందును ఆ వస్తువు లెట్టివో ఆ బాలగోపాల మెఱిగియుందురు. ఒక్క అమెరికాదేశమునందే వూల్వర్తు షాపులు ఒక సంవత్సరమునకు 50,000,000 జతల మేజోళ్ళను; 90,000,000 పౌనుల పెప్పరుమెంటులు మొదలగు కన్ఫెక్షనరీ సామగ్రిని అమ్మెను.

మనలను ఆశ్చర్యపారమునకు గొనిపోవు అంకెలు. ఈ అంకెలను గమనించిన అనంతరము తన మొదటి ఉద్యోగమునకు బండిలో బంగాళాదుంపల బస్తాలమీద కూర్చుండి వణుకుబుట్టించు చలిలో ప్రయాణమై వెళ్ళిన ఆ రైతుబిడ్డను జ్ఞప్తికిలయించుకొనుడు. వ్యాపారము కూడ విచిత్రమైన ఒక గారడీయనుట మీకు ఇపుడు తోచుటలేదా?

ఓకవీ!

౧

విశ్వమంతా ఒకే
వేణుగానమైన్న
తానవర్ణాలు - పా
షాణాలు పాడవా?

౨

జగమే మహాప్రేమ
సామ్రాజ్యమేయైన
నాలేడి పులిబొబ్బ
లాలించి చచ్చునా?

౩

లోకమంతా ఒకే
లోలాక్షి కంటేను
ఎంకి అంతఃపురా
లేల కుండేనా?

౪

ప్రకృతి యే అన్నపూ
ర్ణా దేవి యౌనెనా?
ఈ బిక్షుకుడు తిండి
కే మాడి చచ్చునా?

౫

రూపులన్నీ స్వామి
కాపురాలే ఐతే;
రారాజు నీనేస్తు
డై రాక పోవునా?

౬

కలలందు స్వర్గాలు
గట్టేటి ఓకవీ!
ఆడకోయీ! అబ
ద్ధాలు మున్నాటికీ
పాడకోయీ! వెఱ్ఱి
పాట లేనాటికీ.

—తురగా వేంకటరామయ్య.

విజ్ఞానసంపాదనావసరమున అనేకవిషయములందు తప్పక కలుగు సందేహములను నివారించుకొనుటకు పత్రికాముఖమున జిజ్ఞాస పలుపుటవలని మీమాంసచే వారివారి సందేహములు తీరుటయేగాక సామాన్యపాఠకులకుగూడ విజ్ఞానముకలుగును. కావున ఆంధ్రభూమిపాఠకులు వివిధవిషయములందు తమకు కలుగు సందేహములను ఈ జిజ్ఞాసపుటయందు ప్రచురింప బంపుచుండ ప్రార్థన. —సంపాదకుడు.

16. 'మౌంటు ఎవరెష్టు.' అను పేరు.

ప్రపంచమునందలి పర్వతశృంగములలో అత్యున్నతమైనది హిమాలయము నందలి మౌంటు ఎవరెస్టు అని చెప్పబడుచున్నది గదా. హిమాలయమునందలి మఱికొన్ని శిఖరములకు గౌరీశంకర, కాంచనగంగ ఇత్యాది హైందవనామములుండగా దీనికి ఈ హూణనామము ఏల, ఎప్పుడు, ఎట్లు కలిగినది?

—జోస్యుల విశ్వనాథము.

17. తేనెటీగల పెంచుట

ఆంధ్రదేశమున మధుమక్షికాపాలనము (తేనెటీగలను పెంచుట) ఎచట జరుగుచున్నది.

—ఆర్. రామయ్యగౌడు.

18. ఆంధ్రమున ప్రథమముద్రిత గ్రంథము

తెలుగుభాషలో మొట్టమొదట ముద్రింపబడిన గ్రంథనామమేమి? కర్త ఎవరు? ముద్రణాలయము పేరేమి?

—జి. గంగాధరశాస్త్రి.

19. అధమర్ణుల ఆందోళన

అప్పు యిచ్చినవారిపై పుచ్చుకున్నవారు లేపుచున్న ఆందోళన దేశాభివృద్ధికి అనుకూలమా? ప్రతికూలమా?

—యస్. ఆర్. శ్రేష్టి

20. కోడక్ ట్రేడుమార్కు

జూన్ మాసపు ఆంధ్రభూమిలోని 'జార్జి ఈస్టుమాన్' కథ చాల ఆప్యాయముగ పఠించితిని. అతని ట్రేడుమార్కు అగు 'కోడక్' అతని తల్లిపేర పెట్టబడినదని వినియున్నాను. నే విన్నది నిజమేనా? నిజమే అయినచో అది అతని మాతృభక్తికి ఒక నిదర్శనముగా చెప్పవచ్చునా?

—దామరాజు వెంకటరత్నము, బి. ఏ.

21. గతవత్సరమున ముఖ్యమగు తిథులు

1933-లో అంతర్జాతీయ సమస్యల దృష్టిలో చూచినచో అతి ప్రాముఖ్యము వహించిన అయిదారు తేదులను ఏర్పఱించి చెప్పవచ్చునా?

—సామవేదము శేషగిరిరావు.

22. బొబ్బిలిరాజాగారివంటి యువకమంత్రి

మనరాజధాని ప్రస్తుత ప్రధానమంత్రులగు బొబ్బిలిరాజాగారు ఇంతకు పూర్వము ఇచట మంత్రులుగాఉన్న అందఱికంటెను యువకులని చెప్పబడుచున్నది. ఆంగ్లమంత్రులలో ఇంత చిన్నతనమున మంత్రిత్వము వహించిన వారెవరైన గలరా?

—దామెరలచ్చారావు.

23. నిజాము రాష్ట్రములోని తెలుగుజిల్లాలు

నిజాముర్రాష్ట్రములోని తెనుగు జిల్లాలు ఎన్ని? వానివాని జనాభా లెంతెంత? బ్రిటీషు తెలుగు జిల్లాలకంటె ఖనిజసంపదయందు ఇవి హెచ్చు అనవచ్చునా?

—రెంటాల సీతారామస్వామి.

జిజ్ఞాసవుటను పఠించినమీదట అందు ఏఒక్కదానికైనను మీకు తగు సరియైన సమాధానము తెలిసియున్నచో దయచేసి దానికి కూడినంత సంగ్రహముగ వ్రాసి మా కార్యాలయమునకు పంపవలసినదిగ ఆంధ్రభూమిపాఠకమహాశయులను ప్రార్థించుచున్నాము. మీమాంసలను వ్రాయునపుడు జిజ్ఞాసయొక్క నెంబరు, అసంచికయొక్క నెల సూచించుట ముఖ్యము. —సంపాదకుడు.

మీమాంస

1. ఆంధ్రలిపి ఉత్పత్తి

ఇప్పటి తెలుగులిపికి అంతగా భిన్నము కాని తెలుగులిపి పంద్రెండు పదమూడు శతాబ్దులనుండి యేర్పడియున్నది. అనగా ఇప్పటి తెలుగులిపి చదువనేర్చినవాడు అధిక ప్రయత్నమక్కఱలేకుండ పంద్రెండు పదమూడు శతాబ్దుల తెనుగు శాసనలిపిని చదువగలడు. కాన నేటి తెనుగులిపి పంద్రెండు పదమూడు శతాబ్దులనుండి యేర్పడినదన వచ్చును. పంద్రెండవ శతాబ్దినుండి పూర్వమునకు పోనుపోను తెలుగులిపి మారుపాటు చెందుచుండును, అట్లు జరుగుచుండు మారుపాట్లను పూర్వాపూర్వములకు గుర్తించుచు పోయినచో మన తెలుగులిపి (ఆంధ్రకర్ణాటకలిపి) ద్రవిడ, పల్లవ, దేవనాగరి, బ్రాహ్మీలిపులనుకూడ కలుపుకొని అశోకలిపితో ఐక్యమందును. —పరిశోధకుడు.

2. ప్రదీపముయొక్క ఛాయను కూర్చుండుట

దీపముయొక్క క్రీనీడను అలక్ష్మీస్థానములలో నొకటిగా పరిగణించిన మనపెద్దలు అచట కూర్చున్నచో ఆయుక్షయ మగునని చెప్పియుండిరి. ఇందు ప్రత్యేకము ఏమియు యుక్తిలేదని చెప్పవలసియున్నది. దీపపు క్రీనీడను ఉండుటవలన తేలు మొదలగు పురుగు పుట్రలవలని ప్రమాదములు కలుగుటకు అవకాశములు హెచ్చు. శరీరమునకు బాధకలిగించునది యేదియైనను ఆయువును తగ్గించునట్లే చెప్పవలసియుండును. బాధాకరములగు ప్రమాదముల సంఘటమునకు అవకాశము ఎక్కువగనుండు దీపపుఛాయయందు జనులుండకుండ చేయుటకుగాను వారికి ఉండగల భయములకన్నిటికిని పెద్దదియగు ఆయుర్దాయభంగభయమును మన పూర్వులు కల్పించిరనవచ్చును —సాధకుడు.

11. జర్మనీలో స్వస్తికచిహ్నము

అసలు స్వస్తికచిహ్నము ఆర్యసంతతులకు చెందినది· సూర్యునకు అదియొక చిహ్నముగ అంగీకరింపబడియున్నది. ఆంగ్ల వర్ణసమామ్నాయమునందలి 'యస్' అను అక్షరముల గుర్తులు రెండుతీసికొని ఒకదానిపై నొకటి-ఒకటి నిలువుగాను ఒకటి అడ్డముగాను-నిలిపినచో ఏర్పడు ఆకారమే స్వస్తికచిహ్నము. పూర్వార్థగోళమునందును ఉత్తరార్థగోళమునందును అది అతిప్రాచీనకాలమునుండియు నొక అలంకారముద్రగా అంగీకరింపబడియున్నది. ఏజియనుల, గ్రీకుల మృణ్మయపాత్రల మీాదను; ఈజిప్టునందలి చిత్రపు పనులయందును ఈ గుర్తులు కనుపించుచున్నవి. కాని సూర్యోపాసనతో దీనికి ప్రత్యేకసంబంధముకలదు. హిందూదేశమున కావచ్చు సూర్యోపాసకులకు—సౌరపతులకు—సూర్యవిషయికమైన మూడు ప్రత్యేకచిహ్నములు గలవు. అందులో ఒకటి-రెండు చంద్రవంకలపై నడుమ గీత గీయబడిన ఆకారమునందుండును. స్వస్తికచిహ్నము ఈ ఆకారమునకు మెఱుగులుదిద్దివేర్పఱచినదని చెప్పవచ్చును.

—రేపాక జగన్నాథము.

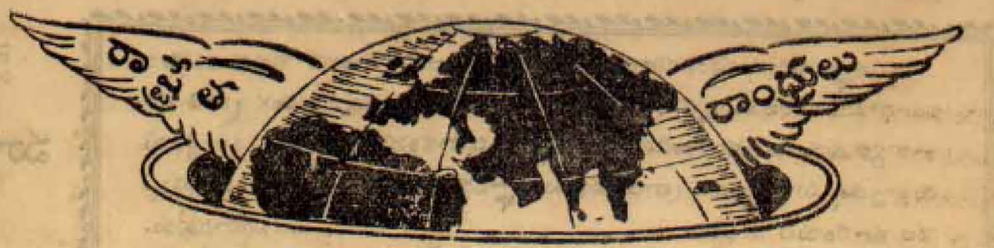

బర్మాయందలి ఆంధ్రులు : కొన్ని సమస్యలు

రంగూనులో కాలుపెట్టినతోడనే ఇచట మనకు ఆంధ్ర కార్మికుల జీవితవిధానమున కనిపించునది వారి బ్రహ్మచారి జీవితము. అసలు వీరు సాధారణముగ స్వదేశమున అప్పుపడిపోయి దానిని తీర్చుకొనుటకుగాను ఇచటకు వత్తురు. వచ్చువారు కుటుంబములను తీసుకొనివచ్చు ఆచారము ఈ వఱకు లేకుండుట, తీరావచ్చినతోడనే పని దొరకదేమోనను భయము ఈ కారణములచే బర్మావచ్చువారు సాధారణముగ కుటుంబములను స్వదేశములందే విడిచివత్తురు. కుటుంబజీవితమునకు వెలియై పలుమాసములు నివసింపవలసియుండుటలో పలువురు చెడునడతలలోపడి శరీరారోగ్యమును చెఱచుకొనుచుందురు. సంఖ్యాబలమును పట్టిచూచినచో హిందూస్థానీ వాళ్ళకంటెను, బెంగాళీలకంటెను, అరవ వాళ్ళకంటెను బర్మాలో ఆంధ్రులే ఎక్కువ. కాని కుటుంబజీవనవిషయములో గాని, పలుకుబడి విషయములోగాని, భాషావిషయములోగాని, గౌరవ విషయములో కాని కడమజాతులు అందఱికంటె ఆంధ్రులు శోచనీయస్థితి యందున్నారనుట ఇష్టము లేకపోయినను ఒప్పుకొనకతీరదు.

నేను బర్మావచ్చి ఆరుమాసములైనది. ఈ ఆరుమాసములును నేను బర్మాలో కలుసుకొనుచున్న ప్రతి ఆంధ్రనాయకుని వద్దను ఈ విషయములు ప్రస్తావించుచునే ఉన్నాను. ఈ శోచనీయస్థితిని తొలగించుటకు వారును ఆతురులే యైయున్నారు. కాని మార్గము మాత్రము పొడగట్టదు.

కుటుంబజీవనవిషయములో మనవారి శోచనీయస్థితి కొంచెము విపులముగ చెప్పెదను. బర్మా అంతటికినిగల అరవల సంఖ్య 84,327 మంది. అందు మగవారు 58,823; ఆడువారు 25,504. అనగా నూర్గురు మగవాళ్లకు 43 గురు ఆడువాళ్లు కలరన్నమాట. ఇక ఆంధ్రులసంగతి గమనింపుడు. బర్మా అంతటికిని తెలుగువారి సంఖ్య 131727 మంది. అందు మగవారు 108701; ఆడువారు 23026. అనగా నూర్గురు మగవాళ్లకు 21 మంది మాత్రమే ఆడువాళ్లు కలరన్నమాట. పదిమంది మగవాళ్ళకు ఇద్దరేసి మాత్రమే ఆడువాళ్ళు ఉన్నప్పుడు స్త్రీపురుషసంబంధము నియమబద్ధమై యుండుననుటకు అవకాశము గలదా? ఒక్క రంగూను పట్టణమునకుచెందిన అంకెలను మాత్రము తీసికొని ఈస్థితి ఎట్లున్నదో చూచెదము. రంగూనులో అరవవాళ్ళు 38,450 మంది. అందు మగవారు 23,354; ఆడువారు 15096—నూర్గురు మగవారికి అరువదియైదుగురు ఆడువారుచొప్పున గలరు. ఇక తెలుగువారు 68,591 మంది. అందు 57,388 మంది పురుషులు, 11203 మంది మాత్రము స్త్రీలు. వందమంది పురుషులకు ఇరువదిమంది స్త్రీలు బర్మా మొత్తముమీదకంటె ప్రత్యేకము రంగూనులో అరవారికి ప్రతినూర్గురు

పురుషులకును కొంచెము హెచ్చుసంఖ్య స్త్రీలుండగా తెలుగువారికి ప్రతినూర్గురు పురుషులకుగల స్త్రీల సంఖ్య కొంచెముతగ్గియున్నది బర్మాలోగల ఆంధ్రులు సాధారణముగ మంచి యౌవనములో నున్నవారు. ఏమన యౌవనములో నున్నవారే చొఱవగ దేశమునువదలివచ్చి కాయకష్టముపడుటకు సమర్థులు, సముత్సాహులునై యుందురు. జనాభా లెక్కలుకూడ ఈ విషయముననే నిరూపించుచున్నవి. ఆంధ్రకార్మికులలో చాలమంది ఇరువదియేండ్లకు పైబడి నలుబదియేండ్లలోపువారే అయిఉన్నారు. అట్టి నడివయస్సులో ఇట్టి శోచనీయపరిస్థితులలో నుండుటచే వారు చెడునడతలకుపాలై శరీరమును రోగమందిరముగా చేసికొనుచుండుచో ఆశ్చర్యములేదు. అరవలు కుటుంబములను తెచ్చుకొని జీవించుచుండగా మనవారు ఇంకను అందులకు ఎందుకు పూనుకొనకున్నారో నాకు తెలియకున్నది.

ఇక పలుకుబడి విషయములో ఆంధ్రులకు, అరవలకుగల తేడా గమనింపుడు. రంగూనులో ప్రతి ఎనమండుగురు మనుష్యులలోను ఒకడు తెనుగువాడు, పదునార్గురు మనుష్యులలోకాని ఒక అరవవాడు కనిపించడు. అయినను పలుకుబడి విషయములో అరవవాడిదే పైచేయిగ ఉన్నది. బర్మా మొత్తముమీద అరవము మాటలాడే వారి సంఖ్య 184,07 మంది, తెనుగు మాటలాడే వారిసంఖ్య 160,610 మంది. పదివేలమందిలో 126 గురు అరవము మాటలాడగలరు. తెలుగు మాటలాడు వారిసంఖ్య ఆ పదివేలింటికి 110 మాత్రమే సంఖ్యాబలమునందు తగ్గియున్నను అరవవాడు భాషాబలమున తెనుగువాడిని తలదన్నినాడు. ఇది వాని పలుకుబడికి ఒకగొప్ప నిదర్శనము.

భాషాభిమానము విషయమున కూడ బర్మాఆంధ్రుడు బర్మాఅరవవానికి తీసిపోవుచున్నాడని చెప్పవలసి వచ్చినందుకు తెనుగువాడనైన నాకే సిగ్గుగాఉన్నది. కాని నిజము ఒప్పుకొనక తప్పదు. ఏడాదికి జపానునందు ఇరువదివేలును, గ్రేటుబిటనునందు పదునాలుగు వేలును, మదరాసు రాజధానియందు నాలుగువేలును గ్రంథములు ప్రచురింపబడుచున్నవని విందుముగదా. 1911-20 లోపల 74 గ్రంథములును, 1921-30 లోపల 65 గ్రంథములును బర్మాలో అరవవాడు ప్రచురించినాడు. బర్మా ఆంధ్రుడు వరుసగా 2ను 4ను గ్రంథములు మాత్రము ప్రచురించినాడు. పుస్తకముల విషయముననే గాక పత్రికలవిషయమునకూడ ఇచటి తెలుగువాడిట్టిశోచనీయస్థితియందే యున్నాడు. ఇచటి తెలుగువారికి చెప్పదగిన పత్రిక 'ఐరావతి' ఒక్కటియే. అరవవారికి పలుపత్రికలుగలవు. పత్రికలు చదివి లోకజ్ఞానమును పెంపొందించుకొని అరవవాడు చొఱబారి కార్యదక్షుడు, కార్యశూరుడు అయి బాగుపడుచున్నాడు; తన ఉనికి ఇతరులు గుర్తించునట్లు చేయుచున్నాడు. తెనుగువాడు కోరంగీఅని, నరసాపురీఅని పిలువబడుచు తన సంఖ్యాబలమునకు తగిన పలుకుబడిలేక అటమటించుచున్నాడు.

వ్యాపారమునందును, పలుకుబడియందును, తెలివితేటలయందును రత్నములనదగిన ఆంధ్రనాయకులు కొందఱు బర్మాయందుండబట్టిగాని లేనిచో అచటి ఆంధ్రునిస్థితి ఇప్పటికంటె ఎంతయో శోచనీయస్థితియందుండియుండును. ఆనాయకులకు ఆంధ్రులతరపున నానమస్కారములు. —పి. వీరాస్వామి.

"తాకితే మూగ వాళ్ళు"

వారిలో ఒకతె మెపిల్ల గుండుపారుగ - బంగారువన్నెతో వెలిగిపోతుంది. పిల్లలకు పిల్లలను చూపించినప్పుడు - హిందూ మహమ్మదీయుల మాదిరి - చేతులు చేతులు కలుపుట అలవాటు. వన్నె, శ్యామలలు చాచుకొన్న చేతులతో ఆహ్వానించుకుంటూ ఉన్నప్పటికి వకుళ 'మాపిల్లను తాకనివ్వొద్దు' అన్నది.

అవ్వ—ఆపిల్లకు పుండాయాచా? తాకితే ఏం?

వకుళ—మాటలురాని పిల్లలు తాకొంటె మూగ వాళ్ళవుతారుగా?

అవ్వ—ఆఁ! నిజమే!

వన్నెతల్లి కోరచూపులతో కొంతసేపుంది. కపటపు నవ్వులకు తరుగు లేదు—అచట వున్నవారు యీ కపటనాటకమును గమనించలేదు—పూరి అమ్మలక్కల పుట్టు పూర్వోత్తరాలు సిద్ధాంతరాద్ధాంతములుగ వాదించుకొని, సాయంకాలము యెసర్లుపెట్టే వేళకు ఇళ్ళకు వెళ్ళారు.

మరునాడు పూరి సుబ్బు వకుళవద్దకువచ్చి 'వన్నెను మీ పిల్లను తాకనివ్వొద్దు అన్నావటనే?' అన్నది.

వకుళ—అవును! మాటలురాని పిల్లలు తాకకూడదుగా?

సుబ్బు—'మాపిల్లకంటె వాళ్ళపిల్ల అందగత్తా? వాళ్ళ పిల్ల మాపిల్ల అంతరెమెరుపు ఉందా? ఆపిల్లకి బుట్టిముక్కు; దొడ్డికాళ్ళు; మాపిల్లతాకితే అవి చక్కనవుతవిగావాల?' అని వెన్నెతల్లి అంటూవుంది.

వకుళ—మాపిల్ల అందగత్తెఅని వారితో మేము చెప్పలేదు. మాపిల్లను వారి పిల్లవాడికి చేసుకోవద్దుకే! నీకు తెలియదటమ్మా! మాటలురాని పిల్లలు తాకొంటే మూగివాళ్ళవుతారని?

సుబ్బు—అవును!

వకుళ—అందుకోసమే! అన్నాను. గాని,...మాపిల్ల చక్కని చుక్కని చెప్పలేదే! మొన్న లక్ష్మమ్మ పిల్ల మాపిల్లను తాకబోతే తాకనివ్వకమ్మ!... మూగివాళ్ళవుతారంది. నేనేమన్న కోపగించుకొన్నానా? వాళ్ళను నేను యేమన్నాను, గమకయింతరచ్చ చేయటమునకు...

సుబ్బు—పనిపాటలు లేకపోవటమే!...ఇరుగుపొరుగువారితో చెప్పటమే కాదు, వన్నెతండ్రితో ఏం చెప్పిందో చెప్పిందట ఆయన 'మాపిల్లను యెందుకు తాకనివ్వొద్దు? అన్నారు. మమ్మలను యెలిపెట్టినారా! నేనుపోయి అడిగివస్తాను ఉండ' మని బయలుదేరాడట. ఆంబడివున్నవారు ఇదియేమంత గొప్పసంగతి. పోయి యేమని అడుగుతావు. మాటలురాని పిల్లలు తాకకూడదని నీకు మాత్రం తెలియదా? అంటే ఉగ్రుడైనవాండంతా చల్లబడ్డాడట.

వకుళ—మేము యేమిమాట్లాడినా ఇట్లు పెడఅర్థాలు చేస్తారు. వీరికి చదువువచ్చిఉంటె వ్యంగ్యకవిత్వము వ్రాసి దేశానికిమేలుచేసేవారె! యీ గొడవనాకెందుకులే! తగుబాడుటకు నాకు వోపిక లేదు.

సుబ్బు—డబ్బుగల పిల్లకాయలు ఏమంత అందంగా వున్నారు. పదిమందివాళ్ళను గౌరవిస్తూ చంకకెత్తుకొంటూవుంటే, వారికి రూపముజాస్తి అవుతుంటుంది. కట్నాలుజాస్తియిచ్చి పెళ్ళిళ్ళుచేస్తారుగాన, అప్సరసలుఅని వెంకమ్మఅంది.

వకుళ—యింక యీ విషయము నాతో మాట్లాడవద్దు.

సుబ్బు—పిల్లలను పిల్లలుతాకొంటె యీపిల్ల చస్తుందా? ఆపిల్ల చస్తుందా? అని కామమ్మ అన్నది.

వకుళ—(కళ్ళ నీళ్లుపెట్టుకొంటూ) ఎవరిపిల్లలు చావవద్దు.....అందరు చల్లంగా ఉండేచాలును—తెలివితక్కువగా మూఢాచారమును నేను పాటించినందుకు యింతవచ్చింది. పనిపాటలు లేనివారికి ప్రొద్దుపోవుటెట్లు? దేనిలో ఒకదానికి కాలునువ్వుచుండాలి. చదువు సంఘ్యలువచ్చి దేశముబాగుపడినా? అర్థములేని మూఢాచారములు పోవాలి. ఒక విషయములో సందేహముకస్తే ముఖాముఖిగ మాట్లాడి తీర్చుకోవాలి. కాని, యిరుగుపొరుగు వాళ్ళ దగ్గర మాట్లాడి గోరంతలు చేసికోకూడదు—

ఇట్లుఅంటూ వకుళ లోపలికివెళ్ళింది.

—దేవరపల్లి వెంకటకృష్ణారెడ్డి

మణిమాల

హిందూదేశమున ఆంగ్లవిద్యారంభము.

"హిందూదేశాధిపత్యమును వహించిన క్రొత్తలో ఈస్టిండియాకంపెనీవారు ఈ దేశమున ఆంగ్లభాషను ప్రవేశపెట్టు అభిప్రాయములేకయుండ నుండిరి. అప్పటి హిందూదేశపు ప్రఖ్యాతరాజప్రతినిధులలో నొకడగు వారన్ హేస్టింగ్సునకు ఈ ప్రాగ్దేశపు సారస్వతమనిన, ఇచటి మతవిధులనినను అమితమగు అభిమానము, గౌరవమును. ఇచటి ప్రాక్తనవిద్యావిధానమును పునరుద్ధరించి ప్రభుత్వమువారి రక్షణమున దానిని సక్రమముగ నడిపి ప్రజల ఆచారవ్యవహారములతో సాధ్యమగునంతవఱకు జోక్యము కలిగించుకొనకుండుట అతని పద్ధతి. 1813-వ సంవత్సరమునందు శాస్త్రవిద్యాభివృద్ధికి లక్షరూపాయిలు ప్రత్యేకించుచు చేయబడిన శాసనముకూడ సంస్కృత, అరబిక్ భాషల శాస్త్రగ్రంథముల పెంపొందించుటకేయని తలంపబడినది. 1814-లో ఈస్టిండియా కంపెనీవారి కోర్టు ఆఫ్ డైరెక్టరులు ఇండియాగవర్నరుజనరలుక కిట్లు వ్రాసిరి: "అనుశ్యూతముగవచ్చుచున్న విద్యావిధానము నే వారలను అవలంబింప నీయవలసినది. ఇంగ్లీయందే విద్యాభివృద్ధి గావించుకొను వారిపద్ధతిని కూడినంతవఱకు ప్రోత్సహించుచు అవసరమగుచో ధనసహాయముచేయునది." ఇట్లు భారతదేశమున ఆంగ్లవిద్యాభ్యసనకాంక్ష ప్రభుత్వమువారివలన పెంపొందింపబడలేదని చెప్పవచ్చును. 1816-లో కలకత్తాయందు గడియారముల వర్తకము చేయుచుండిన డేవిడ్ హేర్ అను ఆంగ్లేయుడును, రామమోహనరాయలును కలిసి భారతీయులలో ఆంగ్లభాషాభ్యసనమును రేకెత్తించుటకు హిందూకాలేజీని స్థాపించిరి. ఈక్రొత్తవిద్యాసంస్థను క్రైస్తవ మిషనరీలును, హిందూ పూర్వాచారపరులును కూడి అనూయాదృష్టులతో చూచువారు. పదునైదు వత్సరములకు పిమ్మట బెంగాలునందలి పబ్లికు ఇన్‌స్ట్రక్షను కమిటీవారు తమనివేదికలో ప్రజలకు ఆంగ్లభాష నభ్యసింప తీవ్రకాంక్ష కలిగినదనియు, హిందూకాలేజీలో తయారై వెళ్ళిన యువకులు స్వతంత్రపాఠశాలలను పలుతావులయందు స్థాపించుచుండిరనియు తెలిపిరి. బొంబాయిలోని ఎల్‌ఫిన్‌స్టన్ విద్యాసంస్థ అచట ప్రభుత్వము చేసి 1827లో తిరిగి స్వదేశమునకు వెళ్ళినవాని పేర నెలకొల్పబడెను. హిందూదేశపు ఆంగ్లవిద్యారంభచరిత్రలో మిక్కిలి చిత్రమైనది కలకత్తాయందలి వైద్యకళాశాల సంస్థాపనము. అది 1835 లో స్థాపింపబడెను. ఐరోపాఖండమునందు అప్పట్లో అమలునందున్న వైద్యవిద్యాపద్ధతి ననుసరించి భారతదేశమునగూడ వైద్యవిద్య బోధించుట ఆ కళాశాలా స్థాపనోద్దేశము. ఈ కళాశాలకు పురిటిలోనే కందుకొట్టునని పలువురు తలంచిరి. ఏమన హిందువులలోని ఉత్తమకులమువారు శవమును తాకుటకు ఆచారమొప్పదు. కాని మధుసూదనగుప్త అనుమానసీయుడు ఆఆచారము నతిక్రమించి శవమునుకోసి దానిని డైసెక్టుచేయుటకు దొరకొనెను. దానితో క్రమముగా ఆ ఆచారముయొక్క బిగి సడలిపోయెను."

—ది ఎడ్యుకేషనల్ రెవ్యూ.

* * * *

ప్రపంచమున మొదటి అచ్చుకూటము.

"నేడు ప్రపంచమున అచ్చుకూటములు సర్వసాధారణమైయున్నవి. కాని అయిదువందల ఏండ్ల క్రితము ప్రపంచమున కంతటికిని ఒకటే అచ్చుకూటము ఫ్రాన్సులో ఉండునది. దానిని కనుగొని నిర్మించినవారు అల్లుడు, మామలు. మామపేరు ఫాస్టు; అల్లుని పేరు షోఫర్. నివాసము మెన్స్‌జా అనుచోట. వారు ముద్రించిన ప్రథమపుస్తకము కీర్తనల పుస్తకము. అది 1457 లో ముద్రింపబడెను. అంతకుపూర్వముకూడా వారు పుస్తకములు ముద్రింపకపోలేదు. కాని అముద్రించిన పుస్తకములను వ్రాతగ్రంథములే అని చెప్పి వారు అమ్ముచుండిరి. అవి ముద్రితగ్రంథములని ఎల్లరకు తెలిసినచో

ముద్రాయంత్రముయొక్క ఉనికి తెలిసికొని దానివంటి యంత్రమును తాముకూడ నిర్మింప ఇతరులు ప్రయత్నింతురని వారిభయము. ఈకీర్తనల పుస్తకమును కూడ వారు వ్రాతగ్రంథముగనే అమ్మజూపిరి. ఎంతకాలమునకు వారు అట్లే అమ్ముటకు నిశ్చయించిరి. కాని ప్రభుత్వమువారి నిర్బంధముచే వారు అచ్చుకూటముయొక్క సంగతిని చెప్పక తప్పినదికాదు. బైబిలు ముద్రణమునకు వారు 1450 లో ప్రారంభించి 1460 లో పూర్తిచేసిరి. ముద్రితప్రతులు పెక్కింటిని తీసుకొని ఫాస్టు ప్యారిసు మహానగరమునకు పోయి వానిని వ్రాతప్రతులుగ అమ్మజూపెను. ఆరోజులలో ప్రజలకు దయ్యములందు నమ్మకము హెచ్చుగాఉండెను. అవి మానవులకొఱకు కొన్ని పనులుకూడ చేసిపెట్టునని అప్పటిజనుల అభిప్రాయము. ఫాస్టు అమ్మజూపిన వ్రాతప్రతులు అచ్చముగా ఒకదానిని ఒకటి పోలిఉండుట చూచి జనులు అనుమానపడి ఇది నిశ్చయముగా దయ్యములకృత్యమని నిర్ధారణచేసిరి. ఈసంగతి ఊరంతయు పాక్కెను. దయ్యములచే ఇట్టి కృత్యము చేయించినందులకు గాను ప్రభుత్వమువారు ఫాస్టును పట్టుకొని జెయిలులో పెట్టిరి. అందుమీద ఫాస్టు తనఅచ్చుకూటముయొక్క ఉనికి ప్రభుత్వమువారి తాబేదారులకు చెప్పి వారిని గొనిపోయి అచట పుస్తకములు అచ్చువేయు విధానమంతయు చేసిచూపి అందు దయ్యములకు జోక్యములేకుండుట నిరూపించి తాను నిర్దోషిననిపించుకొని ఖైదుశిక్ష తప్పించుకొన్నాడు. ప్రపంచమునందలి మొదటిఅచ్చుకూటపు అధిపతి ఇట్లు జైలుకు వెళ్ళియుండుటచేతనో ఏమో నేడుకూడ భారతదేశపు ముద్రాపకులు పలువురు జైళ్ళకు వెళ్ళి వచ్చుచున్నారు!''

—ది ఇండియన్ ప్రింటర్సు మంత్లీ.

* * * *

విమానపుటపాచరిత్ర.

"ఆంగ్లదేశమున విమానయానమున విశేషాభినివేశముగల కొందఱు 1910 లో ఒకనాటి మధ్యాహ్నమున బ్లాక్ పూల్ విమానాశ్రయస్థానమునుండి కొద్ది ఉత్తరములుగల సంచితో విమానమొకటి బయలుదేరుటకు ప్రోత్సహించిరి. విమానపుటపాకు అదియే ప్రారంభమని చెప్పవచ్చును. ఆమొదటి టపావిమానచోదకుని నామము క్లాడ్ గ్రాహమ్ వైట్. విమానపుటపావిషయమున ఈప్రథమప్రయత్నము ప్రత్యేకవ్యక్తులచే చేయబడినది. కాని మరుసటివత్సరము 1911 లో లండను-విండ్సరు నడుమ ప్రభుత్వమువారు విమానపుటపాను పరీక్షించిరి. ఈపరీక్షలో పోస్టుఆఫీసువారు కూడ సహకారముగావించిరి. లక్షముప్పదివేల ఉత్తరములు ఆదినములలో విమానపుటపాద్వారా లండను-విండ్సరు నడుమ బట్వాడా అయ్యెను. గస్టవ్ హామల్ అనువాడు అప్పటి విమానచోదకుడు. యుద్ధకాలమున విమానపుటపా బాగుగ ప్రచారములోనికి వచ్చెను. సైనికనివేశములకు సత్వరముగ టపా గొనిపోవుటకు విమానములు విరివిగ ఉపయోగింపబడినవి. ఆదినములలో ఆఱుమాసములలో నూరుటన్నుల తూకముగల ఉత్తరములు విమానములద్వారా రవాణాచేయబడెను. విమానపుటపా చరిత్రలో 1919-వ సంవత్సరము అతిముఖ్యమైనది. ఆసంవత్సరము విమానములపై అట్లాంటిక్ మహాసముద్రము అతిక్రమింపబడెను. అట్లు అతిక్రమించినవారిలో ప్రసిద్ధులు హారీహాకరు, ఆల్ కాకు, బ్రౌను వీరలు తమతోకూడ కొంత టపాను - స్వల్పమేయగుగాక - తీసుకొనిపోయిరి. ఆసంవత్సరము నవంబరు నెలలో లండను-పారిసు నగరములనడుమ విమానములపై టపా కొనిపోవుటకు పోస్టాఫీసువారు అధికారరీత్యా కంట్రాక్టునిచ్చిరి. క్రమమైనవిమానపుటపా అప్పటినుండియే ప్రారంభమైనదని చెప్పవచ్చును. నేడు ప్రపంచమునందలి నలుమూలలకు విమానపుటపా గలదు. నేలమీద వెళ్ళుటకు తీసుకొనుకాలములో సగము కాలములోనే విమానములద్వారా టపా అయాస్థలములకు చేరుచున్నది. లండనునుంచి పారిసువఱకుగల 230 మైళ్లకు 1912 లో విమానపుటపాచార్జి అరక్రౌను అయి ఉండెను. అయిదువేలమైళ్ళ దూరమునయున్న ఇండియాకు నేడు ఆరుపెన్నీల ఖర్చుతోమాత్రము మనము ఉత్తరము పంపగలుగుచున్నాము. అంతదూరమునయున్న మధ్యఆఫ్రికాకుకూడ ఉత్తరము పంపుటకు విమానపుటపాలో నేడు ఏడున్నరపెన్నీలకు మించదు. సముద్రములు, ఎడారులు, పర్వతములు, అరణ్యములు అతిక్ర

ఘించి. వేలకొలది మైళ్ళు ప్రయాణముసల్పి విమానములు మన టపాను బట్వాడా చేయుచున్నవి. విమానపు టపా బిళ్ళ—నీలవర్ణపుది—వేగమును సూచించును. ఆంగ్ల దేశపు విమానపుటపాకార్యాలయములు చూచితిమేని ఆశ్చర్యపడిపోదుము. ఒక్క నిముషముకూడ వృథా పోదు. నిముసముకేముసమునకు టపా. సార్టర్లు వేగమునకు మూర్తులో అనునట్లు పనిచేయుచుందురు. టపా అంతయు విమానాశ్రయస్థానమగు క్రాయిడన్‌కు మోటార్లమీదవచ్చి పడును. వానిలో పూకెక్కి విమానములు ఐరోపాను దాటి ఇండియాకు పోవునది తూర్పుగాను, ఆఫ్రికాకు పోవునది దక్షిణముగాను ప్రయాణముచేయును. సముద్రములు—సైకతసముద్రము లనదగిన ఎడారులు—అవభూములు—ఆకాశమంటు కొండలు—అతిక్రమించి క్రాయిడన్ విడిచిన అయిదురోజులలో టపావిమానము కరాచి చేరుచున్నది."

—డెయిలీ పోస్టు.

* * * *

స్త్రీ వర్ణన : మామిడిపళ్ళపోలిక.

ఆంధ్రభూమి మే మాసపు సంచికలోని 'మామిడిపండ్ల పేర్లనుగురించి' అను వ్యాసములో—స్త్రీవర్ణన: మామిడిపళ్ళ పోలిక—అను విషయమునుగూర్చి "మన కవులు మామిడిపళ్ళకీ, మహిళాజనానికీ ఉపమాలంకార శోభ కలిగించలేదు. మన పురుషకవులు రుచివిస్తారంగల మామిడిపళ్ళను స్త్రీల ధరిమానా రానీయకపోవడంలో గొప్ప తమ్మక్క ఉండితీరాలి." అని వ్రాయబడిఉంది. కవి సార్వభౌమ కూచిమంచి తిమ్మకవి మాత్రము ఈ తమ్మక్కలో చేరలేదని చెప్పవలసియున్నది. అతని 'రసికజనమనోభిరామము'లో 'మామిడిపండువంటి మదవతి'గలదు. గమనింపుడు:

ఉ. ఆమహిళాలలామముల యందు ర
హిన్ బొడగంటి దివ్యశో
భామృదుతాసుగంధపరిభాసిత
రూపవిలాసలీలలన్
చేమలు గోముమీఱి యరవిందశ
రాసనుచే వెలుంగు క్రొ
మ్మామిడిపండువంటి యొక మత్తను
తంగజరాజగామినిన్.

ఎలక్షన్ జ్వరము

కష్టాలు ఒంటరిగా రావంటారు పెద్దలు. మెదడువెన్నెముకజ్వర మనబడే మెనెంజిటిస్ ఫీవరు దేశంమీదపడి ఎన్నాళ్ళో కాలేదు. దాని వెనకాలే ఎలక్షనుజర్వం వచ్చిపడింది. కైలాసపర్వతం మొదలుకొని కన్యాకుమారి వఱకు దేశంయావత్తు ఈ ఎలక్షన్ జ్వరం మైకంలోపడి ఒళ్ళుతెలియక పలవరిస్తోంది. పలవరింతలకు తోడు ఒక్కొక్కచోట సంధిలక్షణాలుకూడా కనిపిస్తోన్నాయి. ఎం. బి. బి. ఎస్ పరీక్ష ప్యాసుచేసి అంతో యింతో వైద్యోనారాయణో హరి అనిపించుకుంటూవున్న మావంటి పెద్ద డాకుదొరలకు (డాక్టరు పదతద్భవము) కూడా ఈ ఎలక్షనుజ్వరనిదానం చేయడం చాలా కష్టంగాఉంది. ఈ జ్వరం నాడికి అంతుపట్టదు; ధర్మామీటరు కొలతకిరాదు. సాధారణంగా జ్వరాలు ఎప్పుడువస్తాయో చెప్పలేం. ఎలక్షనుజ్వరంవిషయంలో మాత్రం ఒకటి నిశ్చయంగా చెప్పవచ్చు. సరిగా అది ఏరోజున ఎన్నిగంటలకు వస్తుందో, ఎన్నిగంటలు నిలబాటు చేస్తుందో చెప్పవచ్చు. ఫలానా నాడు ఫలానాగంటకు వస్తుందని తెలిసినప్పటికీ ఈ జ్వరాన్ని నిరోధించడానికి ఏ మందు మాకు లేదు. ఎలక్షనుజ్వరంవస్తోంది అంటే చాలు కొన్నికొన్ని సున్నితమైన తత్త్వాల మీద ఆ జ్వరకారకక్రిములు ధారాళంగా పనిచేయడం ప్రారంభిస్తాయి.

ఈ జ్వరలక్షణాలు నిరూపించి చెప్పడం కష్టం. పాతస్నేహితాలు ఎన్నోతిరగతోడబడతాయి. స్నేహితులు భార్యల్లా లాలింపబడతారు. ప్రత్యర్థులు మాత్రం గర్భశత్రువులుగా చూడబడతారు. మాటలు ఆవేశపూరితాలు అయిఉంటాయి. వాగ్దానాలు

పెచ్చురిల్లుతాయి. ఇంకా ఏన్నెన్నో లక్షణాలు పొడసూపుతాయి. రోగం ఒకటే అయినా రోగి శరీరతత్వాన్నిపట్టికూడా రోగ లక్షణాలు మారుతూ ఉంటాయి. ఎలక్షను జ్వరకారకక్రిములు దేశంమీద ఎట్లా వ్యాపింపబడతాయి అన్న విషయంలో పెద్దపెద్ద డాక్టర్లే ఇంకా తుదినిర్ణయానికిరాలేదు. ఈ రోగకారకక్రిములు వ్యాపించడానికి దినపత్రికలు చాలావరకు కారణం అయివుంటాయని తోస్తోంది. రాజకీయాల్లో మొగ్గిఉన్న తత్త్వంగల పెద్దలకు జాతిమతకులభేదాలతో నిమిత్తంలేకుండా ఈ ఎలక్షనుజ్వరక్రిములు చాల త్వరగ తగులుతాయి అని నిశ్చయంగా చెప్పడానికి నిదర్శనాలున్నాయి. కాని ఒక మనిషినుండి ఈక్రిమి మరోమనిషికి నోటిద్వారా వ్యాపిస్తుందో, చూపుద్వారా వ్యాపిస్తుందో, మరోద్వారా వ్యాపిస్తుందో నిదానం దొరకటంలేదు. ఎలక్షనుజ్వరక్రిములను గూర్చిన తత్వపరిశోధన ఢిల్లీలో ప్రారంభమైనా తీవ్రపరిశోధన రాంచీలోగాని జరగలేదు. రాంచి పరిశోధనలు చాలక పాట్నాలోకూడా చేశారు. పరిశోధనకు ఫలితాలు ఏమిన్నీ తేలలేదుకాని ఎలక్షను జ్వరక్రిములుమాత్రం దేశంఅంతా పాకిపోయినాయి. మునుపు ఈక్రిములు కద్దరుబట్టలకు కొంచెము జడిసేవి. ఇపుడు వానికి ఆజడుపు కూడా పోయింది. నేడు కద్దరు బట్టలమీద కూడా వాని ప్రాబల్యం తొలగింపరానిదిగానే ఉంది

ఆయుర్వేదవైద్యులు జ్వరానికి లంఘనం పరమౌషధం అంటారు. మావంటి అల్లోపతిక్ వైద్యులు జ్వరాలకి జావపోయిస్తారు. యునానివైద్యులు అన్నిరోగాలతోపాటు దీనికికూడా ఏదో ఇంత తియ్యటిమందు యిస్తారు. ఎలక్షనుజ్వరానికి మాత్రం ఇవిఏవీ పనికిరావు. అన్నిజ్వరాలతోపాటు ఈజ్వరంలోకూడా అన్నహితవుఉండదు. అయితే ఆమాత్రంచేత సాధారణజ్వరరోగివలె ఎలక్షన్‌జ్వరరోగి లంఘనండుండడు. దొరికినప్పుడు ఇంత అన్నమో, కాఫీయో హితవున్నా లేకపోయినా కడుపులో పడేస్తాడు. సాధారణజ్వరచికిత్సకు ఆయుర్వేద అల్లోపతిక్, యూనాని విధాలలో మందులు విశేదించి ఉంటాయి సన్నిపాతభైరవి, జ్వరకుఠారము, మిరియాలకషాయం మొదలైనవి ఈ ఎలక్షనుజ్వరానికి అవసరంలేదు. మలేరియా జ్వరానికి క్వినైన్‌లాగ ఎలక్షనుజ్వరానికి ఎంతసేపు ఓట్లు—క్వాకరుఓట్లుకావు—పరమౌషధం. చెముడువచ్చేవరకు క్వినైన్ మింగితే మలేరియాజ్వరం చప్పగా కుదిరేటట్లే నిండుగా ఓట్లుపొందుతే ఎలక్షనుజ్వరం పూర్తిగా దిగజారుతుంది. సాధారణజ్వరాలలో ఒక్కొక్కప్పుడు మందు మోతాదును మించితే వికటిస్తుంది ఎలక్షనుజ్వరంలో మాత్రం ఓట్లమోతాదు ఎంతహెచ్చుగ ఉపయోగిస్తే అంత కార్యకారిగా ఉంటుంది.

సాధారణంగా అంటువ్యాధులు స్పర్శచేతగాని వ్యాపించవు. కాని ఎలక్షనుజ్వరం అనే అంటురోగం రోగిని చూడ్డంచేతగాని రోగినిగూర్చి వినడంవల్లగాని అంటుకుంటుంది. డాక్టర్లు, నర్సులుకూడా ఎంత జాగ్రత్తగాఉన్నా ఈజ్వరం తగులుబాటును తప్పించుకోలేరు. ఎలక్షనుజ్వరం తగిలిన మనిషి ఎంతసేపు ఎల్లాగో ఒకలాగ తనవైపు మనుష్యుల్ని ఆకర్షించుకోవడానికి అతిగా ప్రయత్నిస్తాడు. కాబట్టే ఈజ్వరం తగిలినవారు జిల్లాకు ఒకళ్లిద్దరు ఉన్నా ఈజ్వరం జిల్లా అంతా వ్యాపించిపోతుంది.

అయితే ఇతరరోగాలవలె ఎలక్షనురోగం రోగిని మంచంపట్టించదు. అది అతనికి రాత్రిళ్లుకూడా నిద్రలేకుండా చేస్తుంది. జన్మమధ్యంలో లేని చురుకుతనం - పుట్టిఎఱగని చావుతెలివి - డబ్బులంటే నిర్లక్ష్యం - మనుషులంటే ఎక్కడలేని ప్రేమా పుట్టిస్తుంది. ఇతరరోగాలలో రోగికి రెస్టు అవసరం. ఎలక్షనుజ్వరంలో రోగి రెస్టుతీసుకున్నాడా అంటే కాళ్ళుచేతులు చల్లబడి మృతలక్షణాలు కనిపిస్తాయి. ఇతరరోగులు ఉన్నచోట శబ్దం యెంతమాత్రం పనికిరాదు. ఎలక్షను రోగులకు నాదబ్రహ్మంఉంటేగాని పని జరగదు. వీరికి ఒంటెద్దుబళ్ళు, జట్కాబళ్ళ చప్పుడు చాలదు. మోటారుకార్ల, బస్సుల కయిబాయ్ శబ్దాలు ముఖ్యంగా ఉండితీరాలు. ఆశబ్దాల హెచ్చుతగ్గులనుబట్టే ఎలక్షను జ్వరంయొక్క హెచ్చులొచ్చులు ఆధారపడి ఉంటాయి.

అచ్చటచ్చట ఒకరిద్దఱు రోగుల హృదయస్పందనం ఆగిపోవడానికి కారణమైనా ఈజ్వరంవల్ల జననష్టం ఇంతవఱకు అట్టే లేదు. అయితే జననష్టంకలగటం లేదనే కారణంచేత రోగచికిత్సకు శ్రద్ధపెట్టక పోవడం పురుషలక్షణంకాదు. హిందూదేశంలో ఈరోగానికి చికిత్సవిషయమై ప్రయత్నాలు జరక్కపోలేదు. ఆరోగ్యదర్పణం అనే వైద్యగ్రంథం వ్రాసిన డాక్టరు గాంధి అనే ఆయన ఈజ్వరచికిత్స విషయంలో చాలాపనిచేశాడు. 1920, 1923 లలో ఈఅంటురోగం దేశంలో ప్రబలినప్పుడు ఆడాక్టరు బాగాపనిచేశాడు. 1920 లో అతను ఇచ్చిన ఇంజక్షనులు ఘాటుగాపనిచేశాయి. అతనివల్ల ఇంజక్షను పుచ్చుకుని అతడు పథ్యపువస్తువుగా ఏర్పాటుచేసిన కద్దరు స్వీకరించిన వారికి ఈజర్వం బొత్తిగా అంటలేదు. ఈ జ్వరంతిరిగి 1923 లో ప్రబలింది. అప్పుడు ఆడాక్టరు ఇంజక్షనులపవరు కొంతతగ్గిపోయిందికాబోలు బాగాపనిచేయలేదు. ఈ యేటి ఎలక్షను జ్వరానికి తానుమందు ఇవ్వలేనని ఆడాక్టరు స్పష్టంగా ఒప్పేసుకున్నాడు. అల్లాంటి స్పెషలిస్టులు చేతకాదని ఒప్పుకున్నప్పుడు మావంటివాళ్లం ఏంచేయగలం? విశాఖపట్టణంజిల్లాలో మన్యంలో ఈమారుమూలకొండలమధ్యఉన్న మాఊళ్లోకూడా ఈ ఎలక్షనుజ్వరలక్షణాలు కనిపిస్తూ ఉన్నాయిఅంటే కేవలం వెల్లడిప్రదేశాలైన కృష్ణా గోదావరి, గుంటూరు జిల్లాల్లో ఈజ్వరం చాలాప్రబలంగా ఉండిఉండాలి.

—పి. బ్రహ్మాజీరావు, ఎం.బి.బి.ఎస్.

ఉలికిపడకుము, గోపాల!

కుడుపుదూడలు పొదుగులు గుడువలేదు
చెదిరిపోలేదు గోవులు చేలకైనఁ
గఱకుకామందు జాడలు గానరావు
ఉలికిపడకుము, గోపాల! ఉలికిపడకు!
ప్రాణమిగురొత్త వీచెడుఁ బైరుగాలి
కమ్మగాఁ బక్షిగణములు గంతమెత్తి
చిదుపపిండైనఁ జొరనీని చెట్టుపైని
బ్రకృతిగీతావళుల జోలపాటఁ బాడ
నొడ లెరుంగక నిదురింప నులికిపడెదు
ఉలికిబడకుము, గోపాల! ఉలికిపడకు!!
అనుపమోద్యానవనసమూహములయందు
నమలమణిమయసౌధాంతరములయందుఁ
బరిమళంబులజిమ్ము పూపాన్పుపైని
రమణితోడుత శయనించు రాజుకంటె
సుఖతరంబైన నిద్రలో జొక్కినావు
ఉలికిపడకుము, గోపాల! ఉలికిపడకు!!!

—ముక్కవిల్లి వెంకటనారాయణ, బి.ఏ.

పట్నవాసపుకోడలు

అగ్రహారాల్లో మిక్కిలి పేరుబడ్డది రామనగరం— పర్లాకిమిడికి సుమారు 12 మైళ్ళదూరంలో ఉంది. గ్రామానికి సమీపంలోనే ఉంది వంశధారనది. ఊళ్ళో ఉన్న వాళ్ళో నాటికీ తొంభైతొమ్మిదివంతులు వేగినాటి కొంపలే.

ఆ గ్రామంలో శాస్త్ర చెప్పుకోతగ్గ కుటుంబం దూశివారిది. ప్రస్తుతం వెంకటేశం భుక్త ఆ కుటుంబానికి పెద్ద. తనతండ్రీ, తాతలూ బాగా ధనధాన్యాలు గడించి నిలువచేసేరు, పౌరోహిత్యాలవల్ల సంపాదించి. ఇప్పుడేం లేదన్నా, 70 గరిసెల ధాన్యం, 8 గరిసెల పెసలూ, 2 గరిసెల నువ్వులూ పండే భూములున్నాయి. పెద్దయిల్లూ వాకిలీ ఉంది. సిరీ, సంపదా ఉంటేనేగాని ఏయింటికీ శోభలేదంటారు పెద్దలు. ఉన్న లోటేమీ లేకుండా భుక్తకు ఇద్దరుకొడుకులూ, ఒక్కకూతురు గల్గేరు. ఉన్నది పల్లెటూరవడంమంచీ, కులవృత్తి కీర్డా నిష్టంలేక పోవడంనుంచీ, వెంకటేశంభుక్త తన పెద్ద కొడుకుని పౌరోహిత్యం చెయ్యడంలో బాగా తరిఫీదు చేసేడు. నరసింహశాస్త్రికి 20 ఏళ్ళు ఒంటికొచ్చేయి. ఇంట్లో కామమ్మ ఊరికే వెంకటేశం ప్రాణాలు కొరుకుతోంది, కొడుక్కి పెళ్ళిచెయ్యమని.

చాలా రోజులనుంచీ ఉంది ఉబలాటం వెంకటేశానికి పట్నవాసం సంబంధంచేద్దామనీ, వియ్యంకుడు గవర్నమెంటులో మంచి ఉన్నతోద్యోగై ఉండాలనీన్నీ. అంచేతే, తన భావమరది కూతుర్ని నరసింహానికిచ్చి పెళ్ళిచెయ్యలేదు

* * • •

పర్లాకిమిడికి డెప్యూటీ సూపరింటెండెంటుగా అధికార్లు నారాయణరావును కర్నూలునుంచి బదిలీచేసేరు. మొదట వారిది ముంగండ అగ్రహారం. నారాయణరావు చాలాకాలంక్రిందట పోలీసు డిపార్టుమెంటులో ప్రవేశించేడు. తన జాతకచక్రం ఏమిలేకపోయినా, అదృష్టం పట్టింది. సీతారామరాజు పితూరీలో బాగా పనిచేసేడు. ఆదెబ్బతో సర్కిల్ ఇనస్పెక్టరయ్యేడు. తిరిగీ మహాత్మునిధర్మమా అని అసహాయోద్యమం వచ్చింది. నారాయణరావు అదృష్టరేఖ బయలుబడ్డది. చేయించిన లాఠీచార్జీలనీ వాటినీమెచ్చి దొరతనంవారు వెంటనే డిప్యూటీ సూపరింటెండెంటు పదవిచ్చేరు. కొంతకాలం కర్నూలులో ఉంచి, అక్కడినుంచి పర్లాకిమిడికి బదిలీచేసేరు.

నారాయణరావు గార్కి కుమారులు కలుగలేదు గాని కన్యాదానాలుచేసి తరించడానికి వీలుగా నలుగురు కూతుళ్ళు పుట్టేరు. పెద్దకుమార్తెకు వివాహం జరిగింది. అల్లుడు రాజమండ్రీ ట్రెయినింగ్ కాలేజీలో లెక్చరరుగా ఉన్నాడు. రెండవపిల్ల కింకా పెళ్ళికాలేదు. 13 ఏళ్ళున్నాయి. పిల్ల చాలఏపైంది. ఇంతవరకూ దూరదేశాల్లో ఉండడంచేత తగినసంబంధం కుదరలేదు. అమ్మాయిని మెట్రిక్యులేషన్ వరకూ చదివిద్దామని నారాయణరావు గారి తలంపు. కాని అదింకా నాలుగోఫారంలో చదువుతూ ఉండగానే, ఆయనగార్కి బదిలీ అయింది.

పర్లాకిమిడిలో చార్జి పుచ్చుకున్నాక, సర్క్యూటు బైల్దేరాడు నారాయణరావు. రామనగరానికి దగ్గరగానున్న కొత్తూరు గ్రామంలో ఏదో కూనీజరిగింది. అంచేత ఆకేసువిషయంలో వెళ్ళాలిసొచ్చింది. క్రొత్త సూపరింటెండెంటు వేగినాటివాడనగానే అగ్రహారస్థుల భుజాలు పొంగిపోయేయి. అందులోనూ వెంకటేశం భుక్త హడావిడి చెప్పనక్కరలేదు. ఇంటివద్ద తగిన ఏర్పాట్లన్నీ చేసి ఉదయాన్నే కొత్తూరు వెళ్ళేడు. ఆ రోజునే 10 గంటలకల్లా కారులో నారాయణరావుగారు కొత్తూరులో మకాంచేసేరు. కేసువిషయం బాగా విచారణసలిపేరు. ముద్దాయీలను లాకప్పులో పెట్టేరు... వెంకటేశం భుక్త అసలే అగ్రహారపు పిరికిపంద: దొరగార్ని (నారాయణరావుగార్ని) చూడగానే అతని ప్రాణాలు లేచిపోయేయి. ఎలాగైతేనేం, ధైర్యం చిక్కబట్టి, నమస్కారంచేస్తూ, నారాయణరావుగారితో, తామెవరైనదీ, ఏంపనిమీదొచ్చిందీ, మనవి

చేసుకున్నాడు. ఏం ఉన్నా లేకపోయినా, వేగివాటు వాడు తిండికి వెనకతియ్యడు. ఒకడి కింత పెట్టినా, తా నింత తిన్నా ఆశాఖవాళ్ళనే ముందుగా చెప్పాలన్నారు పెద్దలు. అందులో చేరినవాడే మన నారాయణరావు. మంచి ఘనాపాటీ. తిరిగీ చాలారోజులకు, అగ్రహారం భోజనం సంప్రాప్తం అయినందుకు చాలా సంతోషిస్తూ వెంకటేశం చేసిన అహ్వానాని కంగీకరించాడు. ఇద్దరూ కారెక్కి రామనగరం వెళ్ళేరు...

నారాయణరావు రామనగరంలో అడుగుపెట్టిం దగ్గరనుంచీ ఆలోచనలన్నీ కొమార్తె వివాహవిషయమై పరిపరివిధాల పరిగెత్తాయి. ఇంత పెద్దఉద్యోగం చేస్తూ, తీరా "ఎత్తెత్తికాలేసి, ఎంగిలాకుల్లో పెట్టే దన్నట్లు," పల్లెటూరి సంబంధమా చెయ్యడం అని ఒక పెద్ద ఆందోళన. "పల్లెటూరైతేనేం? ప్రక్కనే వంశధారనది-స్వచ్ఛమైన కంపులేని గాలి - ఆరోగ్యమైన స్థలం. కాస్తకలిగిన పెద్దకొంపలో పడేస్తే బిడ్డ సుఖపడుతుంది" అని వేరే ఆలోచన. ఇలాఉంటూఉండగానే వెంకటేశంగారింట్లో బస, వారి ఇల్లూ, వైభవం, పాడిపంటా, సిరీ, సంపదా, చూడ్డం తటస్థించింది. ఆలస్యం అమృతంవిషం అని ఇంక ఊరుకుంటే ఈ తరుణం పోతుందని నారాయణరావు అనుకున్నాడు.

భోజనాలయాయి. తాంబూలాలు వేసుకుంటూ సూపరింటెండెంటుగారూ, తదితర గ్రామంలో ఉండే పెద్దలూ వసారాలో కూర్చున్నారు. వెంకటేశం భుక్త మోటారుడ్రైవరుకు దగ్గిరుండి భోజనంపెట్టిస్తున్నాడు. ఇదేసమయం అని నారాయణరావు - పోలీసుపిల్ల గనుక - వెంకటేశంభుక్తయొక్క ఆస్తి వివరాలు సంగతి వాకబుచేసేడు. కుర్రాణ్ణితాను భోజనసమయంలోనే చూశాడు, తృప్తిపడ్డాడు.

మధ్యాహ్నం మూడుఘంటలైంది. "బావగారూ! సెలవిప్పించండి. శీఘ్రకాలంలోనే ముహూర్తం ఏర్పాటుచేయిస్తాను. మీరూ మీప్రయత్నాలు చేయించండి."—అని నవ్వుతూ అన్నాడు నారాయణరావు కారెక్కుతూ.

"తమవంటివారు కోరడం, మాలాటివాళ్ళు కాదనడం ఉంటుందా? బావగారూ! ఇంతకూ తమబోటి పెద్దలతో సంబంధబాంధవ్యాలు జరుపడమనేది చాలా పెద్దమాట" అంటూ ఏవో పల్లెటూరు మర్యాదగా మాట్లాడాడు వెంకటేశంభుక్త.

ఒకాదివారంనాడు తనకూతురు సులోచననూ, భార్య సూర్యకాంతాన్నీ తీసుకొని కారులో రామనగరం వెళ్ళి వియ్యాలవారిక్కి చూపించేడు. ఊళ్ళో ఉన్న అమ్మలక్కలంతా వెంకటేశంభుక్తకే అదృష్టం అన్నారు. బంగారంచిలుకలాంటి కోడలు దొరికింది కామమ్మ కన్నారు. వరికిగాడి భుజాలు పొంగిపోయాయి తనకు కాబోయ్యే భార్యనుచూసి.

* * * *

వివాహమైన రెండు నెల్లకే సులోచన పెద్దమనిషైంది. వెంటనే రామనగరం ఖబురువెళ్ళింది. వెంకటేశంభుక్త తోటలోఉన్నాడు. ఈఖబురు తెలియగానే యింటికొచ్చి, ఆడవాళ్ళతో ఆలోచించి, నీళ్ళనాడే పునస్సంధానాని కేర్పాటుకావించమని కోరుతూ వియ్యంకునికేర జవాబువ్రాసి పంపేడు. ఎలాగో అయిపోయింది. సులోచన అత్తవారింటికొచ్చింది.

సులోచన చాల సౌందర్యవంతురాలు, చదువుకున్నది. తండ్రితోపాటు నాల్గుదేశాలు తిరిగింది. పోకడ లలవడ్డాయి. ఎక్కడలేని పౌడర్లూ చాలవు. సబ్బులూ, వాసననూనెలూ విరివిగా వాడుతుంది. కాళ్ళకు చెప్పులుంటేనేగాని ఇంట్లోనైనా నడిచేబాపతుగాదు.

అత్తవారింటికి పంపేపూర్వం తండ్రి నానా ఉపదేశాలూచేసేడు కూతురికి. అగ్రహారం అయినా జీవనం చాలాబాగుంటుందనీ, ఊరుబైట మంచి తోటలూ, దొడ్లూ ఉండడంవల్ల సాయంత్రం చల్లగాలి అనుభవించ వచ్చుననీన్నీ, మగడు అగ్రహారద్దును గనుక తనచెప్పుచేతల్లో మెలుగుతాడనీ, అందుచేత తన కత్యంతసుఖంగా ఉంటుందనీ ఇంకా ఏవేవో లాభాలు చూపించాడు. అన్నింటికీ ఊఁఅన్నదిపైకి సులోచన. మనస్సులో ఏమనుకున్నదో!

* * * *

"సులోచనా, సులోచనా! రావేఁవే! ఏటికి

పోయి తిండెదుకోళ్ళయినా ఏనాడూ తెచ్చిన పాపాన్ని పోలేదు. ఛీ. ఏంవన్న, కోడలివి దాపురమైనావే తల్లీ! ఉదయాన్ని లేచింది మొదలు సాయంత్రందాకా అత్త ముండామోతురు కష్టపడిపోతూంటే, కాస్తోకూస్తో సాయంచేద్దామన్న బుద్ధి పుట్టలేదే? ఓసీ, నీచదువు పాడుగానూ! మీ చదువుల్లో అత్తగారిమాటవినొద్దని ఉందా? మాటాడవేంవే? నోట్లో పుండుపుట్ట!" అంటూ మొదలెట్టింది కామమ్మ ఉదయాన్నే. ఈ ఘోరణంతా శాంతంగావిన్నాది సులోచన. ఆమె కిది వింతగా తోచలేదు. ఏనాడైతే తాను రామనగరం దూశివారి కోడలైందో, అనాటినుంచే తాను వారిచేత నొక పశువుగా చూడబడుతానని అనుకుంది. ఊరు అమ్మలక్కలవలె ముడుకులు దిగని పక్షీమార్కు పంచ పదిమూళ్ళది కుడిపైటవేసుకొని, మొగమునిండా పసుపురాసుకొని, దుక్కడబ్బున్నరంత కుంకుంబొట్టు పెట్టుకొని, మెట్టమడిలో ఏటికి నీళ్ళకైవెళ్ళడం తన మతం కాదు. తానిదివరకెన్నడూ అట్లు చేయలేదు సరే కదా అట్టి అనాగరికులమధ్య ఎన్నడూ మెలగలేదు. ఉదయాన్నే లేచి, కాఫీ కాచుకొని త్రాగితే అత్తమామలు గుసగుసలాడేవారు. ఇంక, తనే అని నమ్ముకున్న భర్త ఒట్టి అగ్రహారపుపెయ్య. బ్రాహ్మణార్థములు తప్ప వేరొండుపని చేతగాదు. ఇంట్లో ఏవైపుచూచినా, తన కసహ్యంగానే ఉంది. ఇంకా యింట్లో కాపురం ఎట్లానా అనిపించింది:

ఏమైనా సరే తన అలవాట్లుమానలేదు. అమ్మలక్కల గుసగుసలను లక్ష్యంచెయ్యలేదు. ఉదయం కాఫీ త్రాగినతరువాత, తా నేమాసపత్రికసంచికనో చదువుకుంటూ ఉండేది. తన వాయిల్సుచీరలు, తన పోకడలూ మానలేదు. సాయంత్రం ౬ గంటలకు తప్పనిసరిగా ఏటి ఒడ్డునున్న తోటలోకి చల్లగాలికై పోతూండడం, అక్కడ కాస్సేపు ప్రకృతిసౌందర్యం అనందిస్తూ, మధ్యమధ్య తన ఒంటరితనానికి కంట తడిచేసుకుంటూ దినాలు వెళ్ళబుస్తూ ఉండేది. మనిషన్నది ఎన్నిరోజులోరుస్తుంది?

కామమ్మకు కోడలిసంగతేమీ బోధపడలేదు. ఇంట్లో అటున్న చీపురుకట్ట యికైనా పెట్టదు. తనగోలతంది. ఇంకాపోనీ, చేస్తేచేసింది లేకపోతే లేదు, కొడుకూ కోడలైనా సుఖంగా కాపురంచేస్తున్నారా అంటే అదీలేదు—నరిశిగాడు పాపం ఎప్పుడూ వాకట్లోనే మంచంవేసుకొని పడుక్కుంటాడు. "ఏంరా? బాబూ, ఇంట్లోకివచ్చి గదిలో పడుక్కోరా, పైని చలిగా ఉంది" అంటే "ఒద్దే, అమ్మా! యిక్కడ చల్లగా ఉంటుంది. గదిలో గాలి వెయ్య"దంటాడు.

తానేటికి నీళ్ళకై వెళితే, నీళ్ళరేవున చేరిన ఊరిఆడంగులు, "మీ కోడలు రాలేదేంవో, కామవ్వా?" అంటారు.

"పోసెలెత్తా చదువుకున్న కోడలు నీళ్ళు తెస్తుందా? మెరుగ్గా యింట్లో తిరుగుతూ ఉంటేనే కామవ్వ కడుపునిండుతుంది. ఆపిల్లచేత పనిచేయిస్తుందా?" అని పొరుగు రామారావుధాన్లుగారి భార్య వెక్కిరింపు.

"నరిశిగాడికి రాకపోయినా వాళ్ళ సులోచన బాగా ఇంగ్లీషు మాట్లాడుతుందట; మొన్న మాతమ్ముడు విజయనగరంనుంచి సెలవులకొచ్చినపుడు చెప్పేడు. నీకెలా తెలుసురా అంటే 'నేనూ ఆపిల్ల ప్రతిరోజూ సాయంత్రం తోటలోకూచుని మాట్లాడేవాళ్ళం' అని అన్నాడు. సులోచన మాట్లాడితే అచ్చ దొరసాని మాటల్లాగా ఉంటాయిట" అంటుంది నేమాని వారి మాలీదు. ఈవిధంగా పైకివెళ్ళితే తలవంపులు. ఇంట్లో కోడలిచేత తిరస్కారింపులు. ఇలా బాధ పడుతూంది కామమ్మ.

వెంకటేశంభుక్తకు బుద్ధొచ్చింది. పట్నవాసంసంబంధం కావాలని బిర్రబిగిసి మేనరికంమానినందుకు బాగా తగినశాస్తి అయింది. చూసింది, చూసింది సులోచన ఒకరోజున తండ్రి కొకఉత్తరంవ్రాసి తక్షణం తన్ను తీసికెళ్ళమంది. మరుక్షణం ప్రత్యక్షంఅయింది కారు. సులోచన తన పెట్టేబేడాతీసుకొని పట్నాకిమిడి వెళ్ళింది—ది హేమరోజులైనాక శ్రీదూశి వెంకటేశంభుక్తగారిమైన క్రిమినల్ కేసుదాఖలైంది—తండ్రీ కొడుకులు ముద్దాయిలూ—పట్నవాస సంబంధం బాగా...

—టి. ఎస్. రాములు, బి ఏ.

"ఆంధ్రభూమి" పుస్తకపీఠము

౯౬. గోలకొండపత్రిక తొమ్మిదవ సంవత్సరాదిసంచిక.

నిజాము రాష్ట్రాంధ్రుల క్షేమాభివృద్ధులకై విశేషముగ కృషిసల్పుచున్న గోలకొండ పత్రిక ఈవఱకొకసారి ప్రత్యేకసంచికను ప్రచురించియున్నది. ఇది రెండవ ప్రత్యేకసంచిక. నిజామురాష్ట్ర పరిపాలకుల ఛాయా చిత్రములు సంచికకు విలువను తెచ్చుచున్నవి. ఈ సంచికయందలి ప్రత్యేకముగ పేర్కొనదగిన వ్యాసములలో బూర్గుల రామకృష్ణారావుగారు (బి. ఏ. ఎల్. ఎల్. బి) వ్రాసిన 'నిజామురాష్ట్రరాజ్యాంగచరిత్ర' అగ్రస్థానమును వహించుచున్నది. సురవరము ప్రతాపరెడ్డిగారు బి. ఏ. బి. ఎల్ వ్రాసిన 'టప్పాచరిత్ర'; ఇ. రామచంద్రరావుగారు (బి. ఏ) వ్రాసిన 'ప్రజారక్షణము' అను వ్యాసములు విషయగౌరవముగలవి. స్త్రీసమస్యల విషయమై స్త్రీలచే కొన్నివ్యాసములు వ్రాయించినందులకు సంచికాసంపాదకు లెంతయు ప్రశంసింపదగియున్నారు. ఏయేట ఇట్లే వత్సరాదిసంచికలు ప్రచురింపునట్లు నిజామురాష్ట్రాంధ్రులు ఈ పత్రికకు తగుప్రోత్సాహ మీయవలసియున్నది. చిరునామా: గోలకొండపత్రికాకార్యాలయము, త్రూపుబజారు. హైదరాబాదు. (దక్కన్).

౯౭. వైజయంతి వార్షికసంచిక.

కొల్లాపుర స్నేహలతాకవితాసంఘము నుండి వెలువడిన వైజయంతి రెండవ వార్షికసంచిక. సంపాదకురాలు శ్రీమతి చేబ్రోలు సరస్వతీదేవిగారు సంచిక సుందరముగ ముద్రితమైయున్నది. నిడమర్తి సత్యనారాయణమూర్తి (బి. ఏ. బి. ఇ. డి) గారి 'తిక్కన స్వతంత్రరచన' మంచి విమర్శకవ్యాసము. కావ్యకళానిధి, కవిసింహ డి. రాజశేఖర శతావధానులుగారి 'రాణా ప్రతాపసింహ చరిత్ర'ను విమర్శించుచు వి. రామసుబ్బారాయుడుగారు ఒకచక్కనివ్యాసము వ్రాసిరి. పాళీభాషనుండి అనువదింపబడిన 'మాయాదేవికల' అను రామసుబ్బారాయుడు బి. ఏ. గారి గద్య వ్యాసము ప్రశంసనీయముగనున్నది. శ్రీ సుబ్బారాయుడుగారు పాళీభాషాప్రవేశము లెస్సగ గలవారగుటవా రాభాషాసాగరమునందలి అమూల్యరత్నముల వెతకి తెచ్చి ఆంధ్రికి సమర్పించుట భాషాపోషకమగును. ఈ సంచికయందు పద్యవ్యాసములు బహుళములైయున్నవి. అందుకొన్ని స్త్రీరచనము లగుట విశేషము. భాషాసేవకుల కొందఱను ఒక సంఘముయొక్క కట్టుబాటునకు కొనివచ్చి వారి కావ్యప్రసూనములను వైజయంతి అను దండగా గ్రుచ్చి వెలయించుచున్న శ్రీ రామసుబ్బారాయుడుగా రెంతయు ప్రశంసనీయులైయున్నారు. డబుల్ క్రౌను సైజున 64 పుటలు. వెల 1—0—0.

౯౮. భారతదేశపు రైళ్లు.

శ్రీ దుర్గాసదాశివేశ్వరప్రసాద్ గారిచే రచియింపబడినది. మనదేశపు రైళ్ళకథ, రైలుబాటలు ఎవరికోసరము?, ఎత్తుగడలోనే తప్పుదారి, పిసినారితనం, ప్రయాణీకులవలన, విదేశాలలో ప్రచారంవలన, కొమ్మనోలులలో కొంటెతనం; రైలుబాడుగల అకరకతలు, దూరికి రైలుబాడుగలు, రయిళ్ళవలన మనకు కలిగినదేమి?, మనకోరిక లేమిటి, ముందేమిగతి? అను శీర్షికలక్రింద భారతదేశపు రైళ్ళనుగూర్చి లెస్సగ ఈ గ్రంథము ప్రవాహవేగముగల శైలిలో వ్రాయబడి సులభార్థబోధకమైయున్నది. ఈ క్రింది వాక్యరత్నములను గమనించుటచే గ్రంథశైలి కొంతకుకొంత తెలియగలదు. '...మనం చేస్తూఉన్న యీమహాయాత్రలోని మన చేతి

తక్కెడలో దాశాపేమైనా ఉన్నదా?...విశేషపు పని పాటలవారి కేమీ అవకాశా లెక్కువచేసేదిగాను, దేశీయులైన పంచదారాయిలవారి నోట గడ్డకొట్టేదిగాను అయినది చివరకు రయిత్వు...పూచీపొందిన కంపెనీలు మొట్టమొదట యీపనిలో ప్రవేశించిన వగుటచేత ఎక్కువరాబడికి అవకాశాలు కలిగినటువంటివన్నీ వాట మైనటువంటివన్నీ చోటులు అవే ఏరుకొన్నవి పోగా అంతగా రాబడిలేని నాసిరకపువే ప్రభుత్వానికి మిగిలినవి...' రాజకీయవిజ్ఞానప్రచురణపరంపరలో ఇది నాలుగవ గ్రంథము. గ్రంథశైలివలెనే గ్రంథమూల్యముకూడ అందరికిని అందుబాటులో ఉన్నదై యున్నది. క్రౌనుసైజున 52 పుటలు. వెల ఒక అణా. వలయువారు ఖరీదుకు, తపాలాచార్జికి బిళ్ళలుపంపుచు బెజవాడ విజ్ఞానచంద్రికామండలివారికి వ్రాయునది.

౯౯. శకుంతల.

వచనము. ఆనందనికేతన ప్రచురణములలో రెండవ గ్రంథము. గ్రంథకర్త నరహరిశెట్టి శేషగిరిరావుగారు. కాళిదాసుని శాకుంతల నాటకకథను గైకొని ఈ గ్రంథమున రావుగారు దానిని ఒక నవలవలె నడిపిరి. గ్రంథమున 'ఆశీర్వచనము, చెచ్చెలులు, సంభాషణము, ఆతిథ్యము, చింతనము, మాధవ్యుడు, నర్మస్నేహితునితో, ఆలోచన, శ్రీరామనవమి, ఉత్తరము, పునర్దర్శనము, శాపవచనములు, అంపకము, కొలువుకూటమున, అంగుళీయకము, శకుంతలాదుష్యంతులు' అను పదునాఱు ప్రకరణములుగలవు. శైలి ప్రౌఢమును, నిర్దుష్టమును అయియున్నది. చెన్నపురిగ్రంథనిర్ణాయకసంఘమువారిచే ఆమోదింపబడినది. విద్యాశాఖాధికారులు దీనిని పాఠశాలలందు ప్రవేశపెట్టుదురుగాక యని కోరెదము. క్రౌనుసైజున 126 పుటలు. వెల పండ్రెండు అణాలు. వలయువారు గ్రంథకర్త పేర తూర్పువీధి, ఏలూరు అను చిరునామాకు వ్రాయునది.

౧౦౦. శ్రీరామదండు.

ఆంధ్రరత్నము దుగ్గిరాల గోపాలకృష్ణుడు మొక్కవోని రామభక్తుడు. 'అతడు సర్వకార్యములను శ్రీరామనామముతో సమన్వయము చేయుచుండెడివాడు. ఇట్టి భక్తాగ్రేసరుడగు గోపాలకృష్ణుడు శ్రీరామకార్యమని యెంచిన స్వరాజ్యయత్నమున సేవాదళముల సమకూర్చు సమయమున 'శ్రీరామదండు' అను ఆంధ్రసాంప్రదాయానుబద్ధమగు దళములను సమకూర్చుటయందెట్టి యాశ్చర్యమును లేదు. ఆతడీ 'రామదండు'ను గూర్చి వివిధసమయములందు విదేశీయుల నాంధ్రమహాజనులకు 'బహుపరాక్' అను హెచ్చరికలను చేయుచు తానే యట్టి దళములనునిర్మించి వారిని తన చీరాల రంగమందున నడుపుటయేగాక రేతల్లత్వ్యపోచితము లగు నిబంధనాదికములనుగూడ నిరూపించి గ్రంథస్థము చేసెను.' అను పీఠికలోని వాక్యములు గ్రంథమును గూర్చి చెప్పగ తెలుపుచున్నది. 'ఏగతి రచియించిరేని సమకాలము వారలు మెచ్చరే కదా' అనునది గోపాలకృష్ణయ్యగారి యెడల బాగుగ తార్కాణమైనది. రామదండును ఆంధ్ర కాంగ్రెసు నాయకులే ఆమోదింపలేదు. గోపాలకృష్ణుని మహనీయమైన ఆశయమునకు ఈ గ్రంథము దర్పణమైయున్నది. కొన్నికొన్ని ఘట్టములు చదువుచుండగా రామదండు విషయమై గోపాలకృష్ణయ్యగారు పడ్డకష్టములకు, వారి ప్రతికూలకు కుట్రాకములైయుండిన నాటిపరిస్థితులకు చాల విచారము కలుగును. ఆంధ్రుడగు వాడు తప్పకచదివి తీరవలసిన గ్రంథము. క్రౌనుసైజున 82 పుటలు. వెల 0-8-0 అణాలు. చిరునామా: గోష్ఠీ పుస్తకాలయము, బెజవాడ.

౧౦౧. అయోమయపంచాంగం.

హాస్య గ్రంథమాలలో రెండవపుస్తకము. సాలూరు పురవాసులు శ్రీయుత కొమ్మాజోస్యుల వేంకటరమణయ్య శర్మగారిచే రచియింపబడినది. లోకమోహా విమోచకమును, ఆరోగ్యప్రదమును అగు హాస్యరసము ఈ గ్రంథమున ప్రస్తరింపబడినదని పీఠికలో శ్రీమహాకవి కాశీభట్ల కృష్ణరాయశాస్త్రిగారు వ్రాసినారు. గ్రంథమున కొన్నిఘట్టములు కడుపుబ్బ నవ్వింపజాలియున్నవి. కొన్నిఘట్టములు ప్రసాదమును, లలితమును అగు హాస్యముతో గూడియుండి శ్రీ వేంకటరమణయ్య శర్మగారు హాస్యచతురులగుటను నిరూపించుచున్నవి. కాలక్షేపార్థము చదువదగు గ్రంథములలో దీనిని

తప్పక చేర్పదగును. హాస్యరసవిషయకములగు ఇట్టి గ్రంథములను మఱికొన్నిటిని రచియించి శ్రీ శర్మగారు భాషాసేవ చేయుదురుగాక యని కోరెదము. క్రౌను సైజున 78 పుటలు. వెల 0-4-0. వలయువారు గ్రంథకర్తపేర విశాఖపట్టణముజిల్లా సాలూరు వ్రాయునది.

క్రొత్త పత్రికలు

౨౮. మాధురి

మాసపత్రిక. జూను మాసమున వెలువడిన రెండవ సంపుటపు మూడవసంచిక విమర్శనార్థము మా కార్యాలయమునకు పంపబడినది. విశ్వనాథ సత్యనారాయణగారు (ఎం. ఏ) వ్రాసిన 'సుడిగాలి' అను లలితహాస్యముగల గద్యవ్యాసము పూజ్యస్థానము నందినది. ఉభయభాషాప్రవీణ చిలకలపూడి శేషగిరిరావుగారి 'సీతారామాభ్యంగనము' అనువ్యాసముకూడ హాస్యరసమిళితమే. వినోదార్థము చదువతగిన ఇతర వ్యాసములతో ఈ సంచిక ఒప్పుచున్నది. సాలుచందా పదకొండుఅణాలు. విడిసంచిక అణా. సంపాదకులు, ప్రకాశకులు: పి. వేంకటరామశర్మగారు. కార్యస్థానము: తెనాలి.

౨౯. సత్యవాణి

'సత్యకంఠముతో సర్వవిషయాలూ చర్చించే విశాఖపట్నం జిల్లా' వారపత్రిక. అనకాపల్లినుండి ప్రతి ఆదివారము వెలువడుతుంది. తొలిసంచిక 20-5-34. తేదీని వెలువడినది స్వవిషయములో ఇట్లున్నది: "విశాఖపట్నమండలం విద్యుద్వేగంతో అభివృద్ధి పొందుతూ ఉన్నది. ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయం నెలకొన్నది. ఓడరేవు ఏర్పడ్డది, విమానాశ్రయము నిర్మింపబడుతున్నది. ఇంకెందుకు ఆంధ్రులకు రాజధానీనగరం కాబోవుతున్నది విశాఖపట్టణము. ఈలాంటి మండలంలో పత్రికలెంత అవశ్యమో వ్రాయడం అనవసరం. సత్యకంఠంతో జిల్లాపురోభివృద్ధికోసం సేవచేసే సంకల్పమే సత్యవాణి జన్మించడానికి కారణం. మేడలమీద శయనించే శ్రీమంతులనీ నేలదున్నుకొనే కర్షకునీ, కూలిచేసుకొనే కార్మికునీ, దూరీకరింపబడుతున్న హరిజనుణ్ణీ ఒక్కవిధముగానే సత్యవాణి సేవచేస్తుంది. మండల పురోభివృద్ధితోపాటు ఆంధ్రరాష్ట్రనిర్మాణము, ఆంధ్రజాతి ఔన్నత్యము, ఆంధ్రవిజ్ఞానవికాసం సత్యవాణికి ఆదర్శాలు."

ఇట్టి ఉన్నతాదర్శములతో వెలువడుచున్న ఈ పత్రికకు మల్లవరపు సుబ్బారావు బి. ఏ. బి. ఇ. డి గారు సంపాదకులు. శ్రీ సుబ్బారావుగారు యువకులును, పత్రికానిర్వహణోచితసైపుణీసంపన్నులును, హూణాంధ్రభాషావిశారదులును అయి ఉన్నారు. అగుట వారి యాజమాన్యమున 'సత్యవాణి' సముచితమగు అభివృద్ధి నంది తీరునని మేము గాఢముగ విశ్వసించుచున్నాము. సాలుచందా అనకాపల్లిలో 2-0-0. బయటపూళ్ళలో 2-8-0.

౩౦. కౌమోదకి

నంద్యాలనుండి వెలువడుచున్న పక్షపత్రిక. కౌమోదకి లోగడ కొంతకాలము ప్రచురింపబడి నిలచిపోయినది. ఇపుడు పునరుద్ధరింపబడి ప్రచారమునకు కడంగినది. ప్రస్తుతము రాయలసీమకంతకును ఇది యొక్కటియే పత్రికయగుట దీనిరాక ఆంధ్రులకు మఱియింత ఆమోదకరమైనది. ఉచితజ్ఞులగు డాక్టరు కైప సుబ్రహ్మణ్యశర్మగారు (ఏ. ఎం. ఏ. సి) దీనికి సంపాదకులగుట వైద్యవిషయము లిందు ప్రధానాంగముగ నొనర్చిరి. విమర్శనార్థము మా కార్యాలయమునకు పంపబడిన తృతీయసంపుటపు నాలుగవసంచికలోని అశ్వగంధాదిపానీయము, త్రిఫలాచూర్ణము, వైద్యరసికుడగు నాగాపండితుని గూర్చిన శాసనవివరము, అనువిషయములు ఇందుకు నిదర్శనములు. 'పత్రికకు వైద్యవిషయములనే గాక భారతదేశాభ్యుదయమునకు మానవప్రయోజనముల నన్వేషించుట ప్రధానోద్దేశ్యమై యున్నది' అని సంపాదకులు తెలుపుచున్నారు. సాభిప్రాయవార్తలు, ఇతరములగు సంపాదకీయములు చదువదగియున్నవి. ఈ సంచికలో మధురకవి నాళము కృష్ణారావుగారిని గూర్చి వచనరచనాధురీణులగు మున్నంగి లక్ష్మీనరసింహశర్మగారు వ్రాసినసంక్షిప్తం ఆంధ్రులెల్లరును చదువదగియున్నవి. ఈ పత్రిక పలువత్సరములు మని రాయలసీమాంధ్రుల సేవించుగాక యని కోరెదము. సంవత్సరపుచందా 3—0—0.

సంపాదకీయ సమాలోచన

బర్మా ఆంధ్రనాయకునకు పరాభవము:—

బెజవాడలో ఒకసారి ఆల్ ఇండియా కాంగ్రెసుకమిటీ కూడినది. ఆ సభకు భారతదేశము పలుముఖములనుండియు నాయక మహాశయులరుదెంచిరి. సాధారణసమయములయందే సమ్మర్దదారుణముగనుండు బెజవాడస్టేషను ఆ సభ జరుగుదినమున జనసముద్రమైనది. గాంధి మహాత్ముడును వచ్చినాడు. రైలుదిగి గేటువద్దకు వచ్చినాడు. సాధారణముగ ఆతడు ప్రయాణము చేయునపుడెల్ల టిక్కెట్టు అనుచరులలోనే ఎవరో ఒకరుకొని వారివద్దనే వుంచుకొనుట వాడుక. నాడును అట్లే జరిగినది. కాని టిక్కెట్టుగల ఆ అనుచరుడు ఆ జనులను ఒత్తిగించుకొని గాంధివెనుక పోలేక పోయినాడు. గాంధీ గేటుదగ్గరకురాగానే టిక్కెట్టు కలక్టరు ఆతడెవరో సామాన్యుడనుకొని టిక్కెట్టు అడిగినాడు. అనుచరునికొఱకు గాంధి అటుయిటు చూచినాడు. బెజవాడవంటి పెద్దస్టేషనులలోని టిక్కెట్టుకలక్టరులకు జబర్దస్తీ ఎక్కువ. ఆతని పిడికిటినిండ వసూలుచేసిన టిక్కెట్లు ఉన్నవి. అధికారగర్వముతో ఆచెయ్యి కదలించుచు ఆతడు గాంధిని పేరుచెప్పుమన్నాడు, గాంధి చెప్పినాడు. కలక్టరుగారికి మైకము పీడినది. ఆతని చేతిలోని టిక్కెట్ల దొంతర అప్రయత్నముగ రాలిపోయినది. ప్రార్థనారంజకమగు అంజలికి ఆతని చేతులు జతపడ్డవి. టిక్కెట్టు ఒకరిదగ్గర వుండుటచే ప్రయాణికులకు గలుగు సంఘటనములలో- గాంధికి జరిగిన పైవృత్తాంతము అతిచమత్కారముగ నున్నది; బర్మాఆంధ్రప్రముఖులలో నొకరగు శ్రీ గుత్తుల సూర్యనారాయణగారికి జరిగిన క్రిందివృత్తాంతము అతివిషాదకరమైనది. శ్రీ సూర్యనారాయణగారీనడుమ రంగూనునుండి స్వదేశమునకు వచ్చుచుండిరి. కట్టా వెంకటరెడ్డిగారు (బి. ఏ) సూర్యనారాయణగారి సెకండుక్లాను టిక్కెట్టు తమవద్ద ఉంచుకొని ఓడయెక్కి అధికారుల అనుమతితో వారి సామానును సర్దించుచుండిరి. ఇంతలో సూర్యనారాయణగారు ఓడపైకి వచ్చుటకై చీడీవద్ద నిలువబడియున్న అధికారి సమ్మతిగొని ఓడలోనికి వచ్చుచుండగా మొదటిదర్వాను విడిచిపెట్టెను. రెండవదర్వాను సూర్యనారాయణగారి రెక్కపట్టుకొని టిక్కెట్టునడుగగా ఓడలో నున్నదనియు, అధికారి వుత్తరువుతోడనే తాను లోపలికివచ్చుచున్నాననియు తెలిపిరి. కాని దర్వాను వినిపించుకొనక చేతిదురుసుతనముతో వారిని గెంటెను. ఇది తప్పని చెప్పబోయినవారిని దర్వానులు కొట్టసాగిరి. బర్మా ఆంధ్రనాయకులలో నొకరు- పలుకుబడిగల శెట్టిబలిజయువజనసంఘాధ్యక్షులు అగు శ్రీ సూర్యనారాయణగారికిట్టి పరాభవము జరుగుటతోడనే రంగూను ఆంధ్రులలో కొంత అలజడికలిగినదని 'ఐరావతి' పత్రికవలన తెలియుచున్నది. ఈ దురాగతము జరిగినది స్కాండియానావిగేషన్ కంపెనీవారి ఓడవద్ద. ఈ కంపెనీవారు ఓడలు తెలుగు రేవులకు నడుపువారయ్యు తెలుగువారనిన మిక్కిలి నిర్లక్ష్యముగు చూతురని

ఐరావతీపత్రికలో ఈ నడుమ ప్రచురింపబడుచున్న వ్యాసములు చెప్పుచున్నవి. విశాఖపట్టణమున ఈ కంపెనీవారి రిక్రూటర్లు, ఏజెంట్లు ప్రయాణీకులను బడితలతో బాదుట అరుదు కాదట. విశాఖపట్టణమునందలి ఆంధ్రనాయకులు ఈ విషయమై విచారించుటలెస్స. ఆంధ్రుల కండఅగును మాతృసంస్థయగు ఆంధ్రమహాసభ సరిగ పనిచేయుచున్నచో ఇట్టి విషయములందు కలుగజేసికొని వలయు ఒత్తిడిని కలిగించి ఆంధ్రులకు సౌకర్యములు కలిగింపగలిగియుండును. ఆంధ్రు డట్టిభాగ్యమునకు నోచిపుట్టలేదు. ఓడరేవులగు కాకినాడ, విశాఖపట్టణము, కళింగపట్టణము, గోపాలపురము మొదలగు తావులయందలి నాయకులైన ఈ విషయమై కొంత శ్రద్ధవహించి పనిచేసి రంగూనులో మన ఆంధ్రసోదరులు గావించుచున్న ఆందోళనకు ఆసరా అగుట గాఢముగ వాంఛింపదగినది.

ఆంధ్రసినేటు ఎలక్షనులు:—

ఆంధ్రసినేటుకు రిజిష్టర్డుగ్రాడ్యుయేట్ల తరపున మూడుస్థానములకు సెప్టెంబరు మాసమున ఎన్నికలు జరుగనున్నవి. లోగడ ఎన్నికలను పరిశీలించితిమేని అందు జయమందినవారు ప్రాయకముగా స్థానికసంస్థలకు చెందినవారును, కళాశాలాధ్యక్షులును, కళాశాలాధ్యాపకులును అయియుండుట తేటతెల్లమగును. అయితే స్థానికసంస్థలసభ్యులకు, కళాశాలాధ్యక్షులకు సినేటులో ప్రత్యేకస్థానములు గలవు. వారు తమ ప్రత్యేకస్థానములకుతోడు రిజిష్టర్డుగ్రాడ్యుయేట్ల తరపు స్థానములనుకూడ ఆక్రమించుచున్నారు. ఇది విచారింపదగిన విషయము, ఉద్యోగేతరులు (నాన్-ఆఫీషియల్సు) సినేటులో ప్రవేశించుటకు రిజిష్టర్డుగ్రాడ్యుయేట్లస్థానముల ద్వారమునతప్ప అన్యద్వారమున అనలువీలు లేదు. ఉద్యోగేతరులు ప్రవేశించినగాని సినేటువ్యవహారములందు మొగమోటముల జోక్యము తక్కువకాదు. కావున రిజిష్టర్డుగ్రాడ్యుయేట్లు తమ తరఫున ఉద్యోగేతరులనే సినేటునకు ఎన్నుకొనుట వాంఛనీయము. సెప్టెంబరుమాసమునజరుగు సినేట ఎన్నికలకు నిలిచిన వుద్యోగేతరులగు అభ్యర్థులయందు తూర్పుగోదావరిజిల్లా రామచంద్రపురము నివాసులగు డాక్టరు తోలేటి కనకరాజుగారు (యల్. యమ్ అండ్ యస్) ఒకరు. శ్రీ కనకరాజుగారు వైద్యవృత్తియందు విశేషానుభవము కలవారు; మంచి ప్రాక్టీసు; వుత్సాహపూరితులు; వాఙ్మయము, చిత్రలేఖనము మున్నగు విజ్ఞానవిషయములందు అభినందనీయమగు అభిరుచి గలవారు. విశాఖపట్టణమునందలి వైద్యకళాశాల విశ్వవిద్యాలయము వారి యాజమాన్యముక్రిందకు త్వరలోవచ్చు సూచనలు గలవు. అట్టియెడ అనుభవము, ఆర్జన గల శ్రీ కనకరాజుగారివంటి వైద్య వరులు సినేటునకు ఎన్నుకొనబడుట ఎంతయు కోరదగినది. విశాఖపట్టణ వైద్యకళాశాల నిర్వహణక్రమముతో కనకరాజుగారికి సుపరిచయము కలదు. దాని అభివృద్ధికి అవసరమైన విషయములు వారు బాగుగ గుఱుతెఱింగి యున్నారు. మోమోటములకు లొంగని— అధికారులవైపు మొగ్గని స్వతంత్రమైన చిత్తవృత్తిగల కనకరాజుగారివంటివారి ప్రవేశము సినేటునకు క్రొత్తబలమును కూర్చును.

['భార్యలు బయట ఉన్నప్పటి మగవాళ్లవంటలు' అను హాస్యవ్యాసమును; 'రామప్రియ, నౌకాభంగము' లనుగూర్చిన విమర్శకవ్యాసములును కారణాంతరములచే ఈ సంచికయందు చేర్పలేకపోయితిమి. అగష్టు సంచికలో ప్రచురింపబడును. సంపాదకుడు]

ఇన్స్యూరెన్సు విషయములు

భీమా ప్రచారము

మనదేశంలోకూడ భీమావ్యాపారము పూర్తిగా అభివృద్ధికి రావలయునన్న తగిన ప్రచారము ఉండిన కాని సాధ్యపడదన్నవిషయం ఎల్లరకు విశదమే. ప్రచారమునకు అనేకమార్గాలువున్నా, పత్రికల ప్రచారము ముఖ్యమైన మార్గాలలో ఒకటి అనిచెప్పక తప్పదు. అట్టి ప్రత్యేకపత్రికలు మన ఆంధ్రభాషలో మొన్న మొన్నటివరకు బొత్తిగాలేవు. ఇప్పుడిప్పుడే "భీమా పత్రిక" అను మాసపత్రిక మ-రా-శ్రీ మూరంపూడి కనక రాజు పంతులుగారి సంపాదకీయముక్రింద ప్రచురింపబడుచు ఆంధ్రలోకానికి భీమాతత్వమును వెల్లడించుటలో పాటుబడుచున్నది. ఒక భీమాపత్రిక చాలదనిన్ని, ఇంకను వార, పక్ష, మాస పత్రికలుప్రబలి, భీమా సూత్రములను మూలమూలలకు విదజల్లు ప్రయత్నములను సలుపవలెనని పలువుర అభిప్రాయము.

భీమా విషయమును చర్చించు పత్రికలు ఆంధ్రభాషలో ఇంకను అవసరమేకాని, భీమా విషయములనే కాక తదితరసామాన్యముగ సర్వవిషయములను గురించి చర్చించు పత్రికలుండి అందు భీమావిషయమునకుగూడ ప్రాముఖ్యము నొసంగిన ఎడల భీమాప్రచారము ఎక్కువగా సల్పుటకు వీలుండునేమో యని నాతలంపు.

భీమా తత్వములను పలువురకు తెలియజేయుటయే భీమాపత్రికల ముఖ్యోద్దేశమైనను భీమా విషయములను మాత్రమే చర్చించుచుండిన ఎడల సదరు పత్రికలు భీమా విషయములు తెలుసుకొనవలసిన వారి పలువుర దృష్టులను ఆకర్షింపజాలవు. భీమావిషయక పత్రిక పేరు విన్నమాత్రముననే ఇతరులకు దానినిచదివి విషయములను తెలుసుకొనవలయునన్న వాంఛ చాలతక్కువగ నుండును. భీమాకంపెనీలలో పనిచేయు ఏజంట్లు వగైరా భీమావిషయములందు అభిరుచి గలవారలకు మాత్రమే సదరు పత్రికలు ఉపయోగపడి, ఎక్కువగా ఎవరికొరకు సదరు పత్రికలు ఉపయోగింపబడదలచినవో వారికట్లు ఉపయోగపడుటకు వీలులేదేమో యని నాసంశయము. కావున, సర్వవిషయములు చర్చించు పత్రికలు ఉండి, అందు భీమా విషయములకు పూర్తి ప్రాముఖ్యమును ఇచ్చినఎడల తలవని తలంపుగానైనను భీమా విషయములనుగూడ పలువురు తెలుసుకొనుటకు వీలుండును. అట్టి పత్రికలవల్లనే నిజమైన ప్రచారము కొనసాగింపబడగలదు. ఇప్పుడు కావలసియున్నవి అట్టి పత్రికలే.

ఆంధ్రభాషలో నిర్వహింపబడుచున్న మాసపత్రికలలో అన్నివిషయములను చర్చించుచు, భీమా విషయములనుగూడ ప్రాముఖ్యము నొసంగుచున్న 'ఆంధ్రభూమి' ఈ లోపమును కొంత తీర్చుచున్నదని చెప్పవచ్చును.

ఒక కంపెనీ మరియొకకంపెనీ పద్ధతులలో కొలది మార్పులు ఉండినను, మూలసూత్రములలో మార్పులు ఉండుటకు అవకాశములులేవు గనుక ఇతరదేశములలోవలె, మన దేశములోకూడ భీమా సూత్రములు, సిద్ధాంతములు వాటి కలువిధములైన ఉపయోగములు, భీమా వ్యాపారము దేశకళ్యాణమునకు ఎట్లు దోడ్పడునో తెలియపరచు విషయములను అన్ని హిందూదేశకంపెనీలవారికి అన్వయించు ఏకప్రచారమే ముఖ్యము. దీనివలన కంపెనీలవారికగు ప్రచారములఖర్చు

తగ్గి ఉపయోగము ఎక్కువ అగుటకు వీలుండును. ఈ విషయములు కంపెనీ అధికారులు గమనించి వారందరు కలసి ఏకప్రచారమునకు ఏర్పాటులు చేయుట మంచిది.

నూటికి సుమారు పదిమంది అయినను చదువగలిగినవారు లేని మనదేశంలో పత్రికాప్రచారమువల్లనే పూర్తిగా ప్రబోధము కలిగించడము చాలకష్టము. నూటికి 90 మంది చదువురానివారు. వారలలో భీమా తత్వము పురికొల్పవలెనన్న పత్రికాప్రచారమువల్ల కలుగు ప్రయోజనము చాలస్వల్పము. కావున సామాన్యమైన వారిలోనున్ను, భీమాయొక్క పూర్తిఫలితములను పొందవలసినవారిలోనున్ను భీమాఉపయోగములు తెలియునట్లు చేయవలయునన్న ఎక్కువగ ఉపన్యాసములద్వారానే కలుగవలయుగాని మరిఏఇతరమార్గములవల్ల నయినను పూర్తిఫలితములు పొందుటకు అవకాశము ఉండదేమో. కనుక అన్ని హిందూదేశపుకంపెనీల తరపున కొందరు ఉపన్యాసకులను ఏర్పాటుచేసి గ్రామములలోను, పట్టణములలోను ఉపన్యాసములద్వారా ప్రచారము చేయించినచో ఫలితము ఎక్కువకలుగుటకు వీలుండును.

ఇతరదేశములలో పూర్తిగా చదువుకొనినవారుండినను ప్రచారవిషయములలో వింతవింత మార్గములు అవలంబించుచున్నారు. అట్టి అన్నిమార్గములు మనదేశములో వెంటనే అమలులోపెట్టుటకు అనేకమైన అభ్యంతరములు ఉండినను ముఖ్యమైన ఒకటి రెండు మార్గములు అవలంబించుటకు కష్టముండదు. పూర్తిప్రచారములేనిదే ప్రజలకు భీమావిషయము తెలియజేయుటకు సాధ్యపడదు. ప్రజలు పలువిధములైన లాభములను గుర్తెరింగినగాని భీమావ్యాపారము మనదేశములో సంతుష్టికరముగ పనిచేయుటకు వీలులేదు. కనుక ప్రచారమువల్ల కలుగు ఉపయోగములు పలుకంపెనీలవారు గమనించి ఏఏ మార్గములద్వార భీమావ్యాపారము అచిరకాలములో అభివృద్ధిచెందించుటకు వీలుండునో ఆమార్గములు అరసి భీమా వ్యాపారము పెంపొందించి దేశముయొక్క కల్యాణమునకు, దేశజనులఔన్నత్యమునకు దోహదపడవలయునని కోరుచున్నాను.

—యం. యస్. ఆర్. ఎ. గుప్త.

“జయ్ విజయ”

(పూర్వపు జయ్‌భారత్ ఇన్సూరెన్సుకంపెనీ)

ఆంధ్రులకు సుపరిచయమైయున్న ‘జయ్‌భారత్’కు ‘జయ్‌విజయ’ అనునది నూతననామము. 1931-వ సంవత్సరమున శ్రీయుతులు ఉప్పుటూరు వెంకటపున్నయ్య, దరిశి చెంచయ్యగార్లచే స్థాపింపబడి జయ్‌భారత్ ఇన్సూరెన్సుకంపెనీ గతమూడు వత్సరములలో ముప్పది వేలమంది పాలసీదార్లను సంపాదించి, దాదాపు ఆయిదులక్షల రూపాయిలను క్లెయిములక్రింద చెల్లించి, లక్ష రూపాయిల కిమ్మతుచేయు ఆస్తుల (ఎసెట్సు) సేకరించి, ప్రభుత్వమువారివద్ద వలయు సెక్యూరిటీని డిపాజిట్టుచేసి ప్రజాలోకమున అర్హమగువ్యాప్తిని గాంచినది. నామసాదృశ్యమునకు లాహోరునందలి భారత్ ఇన్సూరెన్సుకంపెనీ ఈ కంపెనీపై డిక్రీపొందిన కారణమున ‘జయ్‌భారత్’ అనుపేరు గతమాసము 15-వ తేదీనుండియు ‘జయ్‌విజయ’గా మార్పబడినది. మదరాసు వైశ్య నాయకులలో వర్ధమానచంద్రులగు శ్రీయుత సామి వెంకటాచలం చెట్టిగారు ఈ కంపెనీయొక్క డైరెక్టరు బోర్డు అధ్యక్షులు; పున్నయ్య చెంచయ్య అందులో వారు మేనేజింగు ఏజెంట్లు; శ్రీయుత జమిలి నమ్మాళ్వారుగారు మేనేజింగు డైరెక్టరులు. నూతన నామముతో వ్యవహరింపబడుచున్న ఈ కంపెనీ సామాన్య జనులకు ఉపయోగపడునట్లు నెలవాయిదాల పద్ధతులతో, ధారాళమగు షరతులతో క్రొత్త యిన్సూరెన్సు పద్ధతులను ఏర్పాటుచేసినది. 250-500 రూపాయిలకు కూడ పాలసీలిచ్చుటవలన కంపెనీవారు తమ ప్రజాహితకాంక్షను చూపుచున్నారు. నెలవాయిదాల పద్ధతిని ప్రీమియములుచేకొన ఈ కంపెనీవారు గావించిన క్రొత్త ఏర్పాటు పేదలకుకూడ అందుబాటుననుండి వారికి పొదుపు నలవఱచుటలో తోడ్పడగలదు. తెలుగువాడు నా సొంతము అని చెప్పుకొనగల అయిదు, ఆరు ఇన్సూరెన్సుకంపెనీలలో ఒకటియగు ఈ ‘జయ్ విజయ’ యథారీతిని అభివృద్ధినందుగాక యని హృదయపూర్వకముగ కోరెదము.

జీవితభీమా: కొన్ని ఆలోచనలు

3

భీమాపద్ధతులు

జీవితభీమా అనగానేమో, అది మనజీవితయాత్రలో ఏవిధముగా నుపకరిస్తుందో మొదటిరెండు వ్యాసముల వలన తెలిసికొన్నాము. వృద్ధాప్యములో అక్కరకు వస్తుందనీ, ఆకస్మికముగా మృత్యువువాతబడినట్లయితే కుటుంబమునకు సహాయంగా వుంటుందనీ ఇదివరకే వ్రాసియున్నాము. ఈ వ్యాసములో వ్రాయబడిన విషయములు బాగుగా అర్థంకావాలంటే పై సంగతులు జ్ఞాపకం వుంచుకోవాలి.

భీమాఅనగా "తన భవిష్యత్తును గురించి జాగ్రత్త పడదలచిన వ్యక్తికిన్నీ, భీమా వ్యాపారము చేయుటకు ఏర్పడిన వ్యాపార సంస్థకును జరిగిన ఒడంబడిక గదా. ఇట్టి ఒడంబడికలలో చాల పద్ధతు లున్నవి. ఈపద్ధతులన్నియు పై విషయమున నుపకరించు విధమున నేర్పాటు చేయబడినవి.

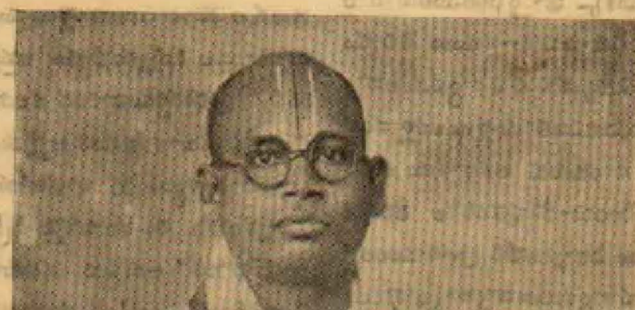

శ్రీయుత జమిలి నమ్మాళ్వారు గారు.

1

యావజ్జీవితభీమా (Whole life)

ఈపద్ధతియందు భీమాచేయదలంచిన వ్యక్తి తనజీవితాంతము వరకును సంవత్సరమున కింత చొప్పున కంపెనీ వారికి చెల్లించుటకు ఒప్పుకొనును. ఈ మొత్తమును సాలీనా రుసుము (Yearly Premium) యని పిలుస్తారు. సదరు మొత్తాన్ని పుచ్చుకొని, సదరు పాలిసీదారుడు చనిపోవునప్పుడు, అతని వారసులకు గాని లేక, ఎవరికి చెందవలెనని సదరు పాలిసీదారుడు లిఖితపూర్వకముగా తెలియజేసియుండెనో వారికిగాని కంపెనీవారు నిర్ణయమైన మొత్తాన్ని యిస్తారు. ఇది చాల ప్రాచీనమైన పద్ధతి. పూర్వకాలములో యీ పద్ధతిమీదనె చాల

వ్యాపారము నడిచినది. కాని యిందు చనిపోవువరకును పాలీ వాయిదాలు చెల్లించవలసి యుండుటచేతను, దీర్ఘ కాలం జీవించువారు, తమ వృద్ధాప్యమునందు, కష్టపడి సంపాదించు కాలము గడిచిన తరువాత, యీ భారమును వహించుటకు యిష్టము లేకపోవుటవలనను ఈపద్ధతి చాలచోకపద్ధతి యయినప్పటికి ప్రజలు ప్రస్తుతం మన్నించుటలేదు.

అందువలన కొన్ని కంపెనీలవాండ్లు రుసుము చెల్లించవలసిన గడువు 70 ఏండ్లువరకని నిర్ణయం చేస్తున్నారు. అంటే పాలిసీదారునకు 70-వ సంవత్సరము వచ్చిన తరువాత అతడు రుసుములను చెల్లించనవసరములేదు.

2

మితవాయిదాల యావజ్జీవితభీమా
(Whole life with Limited Payments.)

పై పద్ధతియందు చెప్పబడిన యిబ్బందులను తొలగించుటకు ఏర్పడిన దీపద్ధతి. ఇందులో జీవితాంతము వరకు గాని, 70 సంవత్సరములవరకు గాని పాలీ వాయిదాలు చెల్లించ నవసరములేదు. పాలిసీదారుడు ఎంతకాలము వరకు, ఎట్టియిబ్బంది పడకుండా రుసుములను చెల్లించగలనని తలంచునో అంతవరకు వాయిదాను తానే నిర్ణయించుకొనును. సామాన్యముగా ౫౫-వ ఏటితో వాయిదాలు పూర్తి యగునట్లు చాలమంది నిర్ణయించుకొంటున్నారు. అప్పటితో ఆర్జనశక్తి తగ్గుతుందనీ, ఏవిధమైన బాధ్యతలులేక హాయిగా కాలముగడుపుకో వచ్చునని వీరి యభిప్రాయం. ఇందులో తాను కంపెనీకి ఎంత చెల్లించవలెనో తెలిసియుండును. వాయిదా పిమ్మట చెల్లించ నవసరములేదు. భీమా మొత్తమును పాలసీదారుడు చనిపోయినప్పుడు ఒకటవ పద్ధతియందు చెప్పబడిన ప్రకారము చెల్లిస్తారు. ఇందులో పాలీవాయిదాలు మాత్రము మొదటిదానికంటె హెచ్చుగా నుండును.

3

మిత వాయిదాల భీమా
(Endowment Assurance.)

ఇది పైన వ్రాయబడిన రెండు పద్ధతులకంటె చాల యుక్తమైనదని పేరుపొందినది. ఇప్పుడు ప్రపంచములో జరిగే భీమావ్యాపారంలో మూడుపాళ్ళు యీ పద్ధతిలోనే జరుగుతుంది. దీనిలో రుసుము హెచ్చు. అయినప్పటి ప్రజలు దీనిని చాలగొప్పగా గౌరవించి ఆమోదిస్తున్నారు. ఇందులో మెరుగు ఏమిటంటే, నిర్ణయించుకొన్న వాయిదాలు ముగిసినపిమ్మట, భీమా మొత్తాన్ని, పాలిసీదారునకు కంపెనీవారు యిచ్చేస్తారు. తాము కష్టపడి సంపాదించి, కూడబెట్టుకొన్న పైకము, పెద్ద మొత్తముఅయి తనచేతికి వస్తుందని ప్రతివారు యీ పద్ధతి అవలంబిస్తున్నారు. గడువులోపల తాము చనిపోవుట తటస్థించినయెడల కుటుంబమునకు వస్తుంది. ఆకస్మికమరణం సంభవించినప్పుడు భీమారక్షణ, జీవించియున్నచో తన స్వార్జితమును తాననుభవించు భాగ్యము కల్గుతుంది. గడువు నిర్ణయించుకొనుటలోగూడ రెండు పద్ధతులుగలవు. తానుచెల్లించు ప్రీమియమును, చెల్లించవలసిన సంవత్సరములు నిర్ణయించుకొనుట ఒక పద్ధతి. లేక తనకు యిన్ని సంవత్సరములు వచ్చువరకు రుసుములు చెల్లించుటయు, ఆవయస్సు నిండినవెంటనే సదరు మొత్తమునుపొందుట రెండవపద్ధతి. కొందరు తమ వృద్ధిపూర్తియుత్సవమునకు ఖర్చులకుగాను భీమా చేయించెదరు

4

ద్విగుణితమితవాయిదాల భీమా
(Double Endowment Assurance.)

ఇది మూడవపద్ధతిలో చేరినదే. కాని యిందు గడువుకాలమువరకు పాలిసీదారుడు జీవించియున్నచో పాలిసీ మొత్తమునకు రెట్టింపు కంపెనీవారొసంగెదరు. గడువులోపల చనిపోవుట తటస్థించినచో భీమా మొత్తమునుమాత్రమె యిస్తారు. కాని రేట్లు మూడవపద్ధతికన్న హెచ్చు. దీని యుపయోగం అంతగా హెచ్చుగా లేదు.

5

తాత్కాలికపు భీమా
(Term Endowment.)

దీనిలో 3, 4 సంవత్సరాలకు మాత్రమే గడవు

పెట్టుకొని, ఆ గడవులోపుగ చనిపోయినచో కంపెనీ వారు మొత్తమును యిస్తారు. లేకపోతే యివ్వనే యివ్వరు. దీనిని ఏదైన తాత్కాలికపు దూరప్రయాణాలు చేసేవాండ్లు, విదేశాలకువెళ్ళి చదువుకొనేవిద్యార్థులకు సాహాయ్యంచేసే సంఘాలు విద్యార్థుల జీవితాల మీద, పెద్ద వ్యాపారసంఘముల్లో పెద్ద ఆఫీసర్లు విదేశాలకు వెళ్ళితే వారి జీవితాలమీద యీ పద్ధతిలో భీమాచేస్తారు. ఒక సంఘమువారు రు. 10,000 లు ఖర్చుపెట్టి ఒకనిని ఒకవిద్య నేర్చుకొనడమునకు జర్మనీ పంపిస్తారనుకోండి. అత డాచదువు నేర్చుకొని వద్దిలోనికి వచ్చి దేశానికి ప్రయోజకుడై లేవందిదే. లేక దురదృష్ట వశాత్తు విదేశాల్లో చదువు పూర్తికాకముమునుపు చనిపోతే, యీ సంఘమువారు పెట్టినఖర్చు వృథా అవుతుంది. అలాంటి సందర్భములలో యీ రకపు భీమా చాల ఉపకారిగా వుంటుంది. రేట్లు యిందులో చాల తక్కువ.

6

సంయుక్త జీవిత భీమా

(Joint Life Policy.)

ఇందులో భార్యాభర్తలుగాని, ఒక వ్యాపారములో భాగస్థులుగాని కలిసి భీమా చేసికొనవచ్చును. ఈ యిరువురులో ఎవరు చనిపోయినను రెండవవారికి భీమా మొత్తమునిచ్చునట్లు ఏర్పాటుచేయబడును. పాశ్చాత్య దేశములలో భాగస్తులు యీ విధముగా భీమాచేయుట చాలహెచ్చు. ఇరువురు భాగస్వాములు వ్యాపారం చేయడానికి మొదలుపెట్టునప్పుడే, వారిలో ఎవరైనను ఒకడు అకస్మాత్తుగా చనిపోవునెడల ఆ చనిపోయిన వాడు కంపెనీలోపెట్టిన ధనమును, వాడు కంపెనీకి చేసిన కష్టమునకు తగిన ప్రతిఫలము, వాడి కుటుంబానికి తిరిగి యివ్వవలసివచ్చినప్పుడు, వాడు డబ్బులేక చాల కష్టపడవలసివస్తుంది. చెరి 50,000 పెట్టి ఒక ఫాక్టరీ కట్టించారనుకోండి. నాల్గు సంవత్సరాలు వ్యాపారం సాగించినతరువాత ఒకడు చనిపోయినట్లయితే, వాడి కుటుంబానికి కొంతడబ్బు హక్కువిడుదలక్రింద యివ్వవలసివస్తుంది. అలాంటి సమయములలో పనికి వచ్చుటకుగాను ఇతరదేశాలలో గొప్పగొప్ప మొత్తాలు యీ పద్ధతిలో భీమా చేయుస్తారు.

7

బాలబాలికల విద్యాసౌకర్యపుభీమా

(Children's Endowments.)

పిల్లలు (చిన్నతనమునుండి వారు) పెద్దవారయి గొప్ప గొప్ప చదువులు చదవాలంటే వీలుగా వుండడమునకు ఏర్పడిన దీపద్ధతి. 16 సంవత్సరములు మించినతరువాత చదువుకు ఖర్చు ఎక్కువఅవుతుంది అందులకుగాను, బిడ్డచిన్నతనములోనె బిడ్డపేరుమీద భీమాచేస్తారు. అతనికి నిర్ణయమైన వయస్సువచ్చినపుడు, కంపెనీవారు ఒకేతూరిగాని, వాయిదాలమీదగాని భీమా మొత్తమును యిస్తారు. ఇందులో పిల్లవానియొక్క గార్డియన్ యొక్కగాని తండ్రియొక్కగాని వయస్సునుబట్టి రుసుము నిర్ణయించెదరు. మధ్యకాలంలో గార్డియన్ చనిపోయ్యెయడల, యికముందు చెల్లించవలసిన పాలీనారుసుములు చెల్లించనవసరములేకుండగనే, భీమా మొత్తమును కంపెనీవారు యిచ్చివేస్తారు. గడువులోపల బిడ్డ చనిపొయ్యెయడల కట్టిన పాలిసారుసుములను కంపెనీవారు వాపసు చేస్తారు. ఇదేమాదిరి బాలికల విషయంలో వివాహపు ఖర్చులనిమిత్తం యీ రకం భీమా ఆచరణలో వున్నది.

8

సాంఘికపు భీమా

(Group Assurance.)

ఈ పద్ధతి అమెరికాదేశములో విస్తారమైన ప్రచారంలోవున్నది. వందలు, వేలకొలది పనివాండ్లనేర్పరచి వ్యాపారముచేయు పెద్దపెద్ద వ్యాపారసంస్థలు, యంత్రాగారముల యజమానులు, తమకొరకై యావజ్జీవితమును ధారపోసిన కూలీలసంసారముల ఉపయోగం నిమిత్తం ఏర్పాటుచేయబడినది. ఈ పద్ధతిలో యజమానులు ప్రతికూలివాని మీదను వాని సంపాదన, యుపయోగమునుబట్టి భీమా చేయుస్తారు. పాలీనారుసుమును కొన్నిచోట్ల మొత్తముగాను, కొన్నిచోట్ల

వంతులుగాను, కంపెనీవారు భరిస్తారు. ఒకచోటునుంచి చాలవ్యాపారం వస్తుందనే కారణంచేతను, వాయిదా రుసుములను యజమానులె చేరుగాపంపించే ఏర్పాటుచేస్తారు కాబట్టి, భీమాకంపెనివారు తమరేట్లను తగ్గిస్తారు. ఈ విధమైన భీమావలన యజమానులయందు పనివాండ్లకు గౌరవంహెచ్చుతుంది. అకస్మాత్తుగా చచ్చిపోతే, కుటుంబానికి ఆధారమున్నదిగదా యని చాలసంతోషంగావుంటారు. కాని ఏకారణంచేతనైనా పనిపోయినట్లయితేమాత్రం రుసుములు చెల్లించడానికి కొంచెం యిబ్బంది పడవలసివస్తుంది.

కంపెనీవారు ప్రతివానికి ఒక పాలిసీయిస్తారు. డాక్టరు పరీక్షతోను, పరీక్షలేకుండగను పట్టాలు జారీ చేయడంకద్దు. ఈ రకపు భీమా యింకా మనదేశంలో ప్రచారంలోనికి రాలేదు. ఈమాదిరి చిన్నచిన్న మొత్తములను భీమాచేయడం, బీదవాండ్లకు అనుకూలంగా వుండడమునకుగాని, నెలసరి వాయిదాలపద్ధతిమీద వసూలు చేయడముగాని మన భారతదేశంలో కంపెనీలు యింకా మొదలుపెట్టలేదు. ప్రస్తుతం మద్రాసులోవున్న జయవిజయఇన్సూరెన్సుకంపెనీ మాత్రము యిలాంటి పద్ధతులమీద వ్యాపారంచేయడం మొదలుపెట్టింది.

9

జీవితపర్యంతము ఆదాయపుపద్ధతి

(Annuities.)

ఇది భీమాపద్ధతిగాదు. అయినప్పటికి, భీమా కంపెనీలన్నియు యీ వ్యాపారమును చేయడమునుబట్టి యిందులో దాన్నికూడా చేరుస్తారు. కంపెనివారు కొంత మొత్తాన్ని ఒకరివద్ద తీసికొని, ఆవ్యక్తి చనిపోవువరకు సంవత్సరముఒక్కంటికి యింతచొప్పున, యిస్తామని ఏర్పాటుచేస్తారు. ఆవ్యక్తి చనిపోవుటతోడనే ఆ కంట్రాక్టు రద్దవుతుంది. సామాన్యముగా వడ్డీలకిచ్చి జాగ్రత్తగ వసూలుచేయుట, ఆస్తులుకొని పరిపాలించుట మొదలగు పనులుచేయుట అశక్తులైనవారు తమ ధనమును యీ విధమున భీమా కంపెనీలలో దాచుకొంటారు.

—జమిలి నమ్మాళ్వారు.

దాగుడుమూతలపజిల్ సమాధానము.

1. పాపురము. 2. భద్రాచలము, 3. గౌతమబుద్ధ, 4. నాలుగు, 5. తులసీదాసు, 6. రామప్రియ, 7. మొసలి, 8. సరోజినీదేవి, 9. బ్రహ్మపుత్ర, 10. మశూచకము.

అన్నిటికిని సరియైన సమాధానములు పంపుటచే బహుమానధనము ఈక్రింది ఇద్దరకు పంచబడును.

(1) యస్. వి పి. బి. కె. యస్. నారాయణరావు గారు, కేర్ ఆఫ్, కపిలేశ్వరపురము జమీందారువారు, కపిలేశ్వరపురము, తూర్పుగోదావరి.

(2) రేపాక జగన్నాథముగారు, లాలీరోడ్డుపోష్టు, కోయంబత్తూరు.

ఒక్కొక్క విషయమున తప్పినవారు :

(1) క్రొత్త రామయ్యశ్రేష్టిగారు, నారాయణవరం, చిత్తూరు జిల్లా. (2) దామరాజు సుబ్బారావుగారు, మునుపల్లెపోష్టు, గుంటూరుజిల్లా. (3) ఆకెళ్ళ రామబ్రహ్మశాస్త్రిగారు, పి. ఆర్. కాలేజి, కాకినాడ.

రెండేసివిషయములలో తప్పినవారు:

(1) పాలువాయి శ్రీనివాసరావుగారు, చింతాద్రిపేట, మదరాసు. 2. వసంతరావు అచ్యుతనరసింగరావుగారు, బారువ. 3. యమ్. వి. వి. రావుపతిగారు, కాళీఘట్టం, కలకత్తా. 4. చావలి సుందరశివరావుగారు, నిజాంపట్నం. 5. గద్దే వేంకటనారాయణరావుగారు, యలమర్రు. 6. శ్రీమతి చాగంటి సత్యవాణిగారు, కేర్ ఆఫ్, సి. హెచ్. శంకరశాస్త్రిగారు, ఏలూరు. 7. రామవరపు సుందరరావుగారు, విజయనగరం. 8. కె. కృష్ణారావుగారు, చెమ్మన్నగిరిపేట, బందరు. 9. యాతం సత్యనారాయణగారు, పార్వతీపురం. 10. శ్రీమతి మంగిపాటి సీతామహాలక్ష్మిగారు, కేర్ ఆఫ్ యల్. వి. సుబ్బారావుగారు, తెనాలి.

బహుమానము పొందినవారు ఆధనమును భాగవతాది గ్రంథములను కొని పంపమనుటగాని, సొమ్ము మనియార్డరు చేయుమనుటగాని, ఆంధ్రభూమికి చందాగా జమకట్టమనుటగాని మాకు తెలిపినవెంటనే ఆమేరకు వారి ఆజ్ఞలు నిర్వర్తింపబడునని మనవి.

అవలోకనము

ఆంధ్రభూమి ప్రియులు, మే సంచికలయందు క్రమముగా 'జైకోస్లావాకియా రాజ్యనిర్మాణము'; 'ప్రెసిడెంటు మాసరిక్' అను వ్యాసములను వ్రాసిన శ్రీ వి. జగన్నాథస్వామి బి. ఏ గారు ఈ సంచికలో 'జార్జిలాన్సుబరీ జీవితారంభదినములు' అను వ్యాసమును వ్రాసియున్నారు. వ్యాసముపంపుచు వారు మాకు లేఖలో వ్రాసిన క్రిందివాక్యములు వ్యాసపాఠకులుకూడ తెలిసికొనదగియున్నవి. "బ్రిటీషు లేబరు పార్టీ నాయకుడగు లాన్సుబరీ ఆంధ్రులవలె సర్వ వేళల భారతదేశహితమును కోరువాడు. అతని నాయకత్వమున బ్రిటీషు లేబరుపార్టీవారు రౌండుటేబిలు సభలను బహిష్కరించి భారతదేశ పూర్ణ స్వరాజ్యము పట్ల తమకుగల ప్రేమాభిమానములను చాటిరి. 1933 వ సంవత్సరము డిసెంబరు 9-వ తేదీని అతడు గెయిన్సుబరీ పురమందిరమున ఉపన్యసింప పోయినపుడు కాలు జారిపడుటచే తొడయెముక విరిగినది. అతడాకారణమున ఆస్పత్రిలో ఉండగా వచ్చిన సానుభూతిలేఖలకు లెక్కలేదు. 'న్యూస్ అఫ్ ది వరల్డు' అనుపత్రిక వారికోరికమీద అతడు ఆస్పత్రిలో ఉండినప్పుడే తన జీవితారంభదినములనుగూర్చి వ్యాసము వ్రాసినాడు. నా వ్యాసము దానికి తెనిగింపు. 1929-వ సంవత్సరపు లేబరుమంత్రివర్గమున ఫస్టు కమీషనరు అఫ్ వర్క్సుగా ఉండిన ప్రజ్ఞావంతుడు, నేడు పార్లమెంటులో అపోజిషన్ నాయకుడుగా ఉన్నవాడు తన తొలుతటి దినములలో తిండికొరకు ఎంతకష్టపడెనో ఈ వ్యాసము చెప్పుచున్నది. జార్జిలాన్సుబరి సతి 1932 మార్చి మాసమున చనిపోయినది."

* * * *

శ్రీయుత దేవరపల్లి వెంకటకృష్ణారెడ్డిగారి 'తాకితే మూగవాళ్ళు' అనుకథను ముఖ్యముగ పఠింపవలసినదిగ మా సోదరీమణులను కోరెదము. 'పూరిసుబ్బు' వంటి తంటాలమారిస్త్రీలవల్ల కలుగుఇబ్బందులు గమనించి తెలివిగల సోదరీమణులు అట్టివారికి సాధ్యమగునంత ఎడమైయుండుట మంచిది. వ్యాససారాంశము: మాటలు రాని పిల్లలు ఒకరినొకరుతాకితే మూగవాళ్ళు అగుదురను నమ్మకము మూఢమైనదని. కాదని నిరూపింపగలుగుటకు తమ ఎరుకలో ఏమైన ప్రత్యక్షనిదర్శనములున్నచో సోదరీమణులు మాకు తెలిపిన 'ఆంధ్రభూమి' లో ప్రచురింపగలము.

* * * *

తెనుగువారి సొంతములైన ఐదు, ఆరు భీమాసంస్థలలో నొకటియగు స్టార్ అఫ్ ఇండియా ఇండస్ట్రియల్ అండ్ జనరల్ ఇన్సూరెన్సుకంపెనీ అధ్యక్షమహోదయులగు శ్రీయుత యమ్. యస్. ఆర్. ఏ. గుప్తగారు ఈ సంచికలో 'ఇన్సూరెన్సువిషయములు' అను శీర్షిక క్రింద భీమాప్రచారమునుగూర్చి ఒక చక్కనివ్యాసమును వ్రాసియున్నారు. గ్రామములలోను, పట్టణములలోను భీమాప్రచారముగావించుటకు భీమా కంపెనీలన్నియు కలిసి కొందరు ఉపన్యాసకులను నియమించి వ్యవహరింపవలయునను శ్రీ గుప్తగారిసలహా సముచితమును, సమాదరణీయమును అయియున్నది. ఇన్సూరెన్సు కంపెనీ యజమానులీవిషయమై ఆలోచింపుట లెస్స.

* * * *

'సుకారీ, లంబాడీ, మరాటీ' చదివి ఆనందించుటకు కొంచెము ఆలోచనవలయును. నిరంతరము పరిభ్రమించుచుండు సూర్యచంద్రులు భూమ్యాకాశములు కలియుచోట ఉద్భవిల్లుచున్నట్లు కనిపించునట్లే స్థిరనివాసము లేక నిరంతరము ఒక ప్రదేశమునుండి మఱియొక ప్రదేశమునకు పరిభ్రమించుచుండు సుకారి, లంబాడీ, మరాటీల జననముగూడ కనిపించును. సుకారీ, లంబాడీ, మరాటీలవంటి నోమాడ్సుయొక్క జీవనపద్ధతిలోని ఆంతర్యమును ఈ వ్యాసము ప్రదర్శించుచున్నది. నోమాడ్సువంటి మన కలలకు రక్షకభటుడు నిద్ర. రక్షకభటుడు ఉన్నను వాని సంచారము, వాని విధానము సాగుచునేయుండును.

—సంపాదకుడు.

చౌదరీస్ మెడికలు రిసెర్చి ఇన్‌స్టిట్యూట్

దేని నిగ్గు అయినను పరిశోధనలవలననే తేలును. అసాధ్యములుగానుండిన రోగములెన్నియో మహాశయుల పరిశోధనలవలన నేడు చికిత్సాసాధ్యములై మానవలోకసౌఖ్యాభివృద్ధికి కారణభూతములగుచున్నవి. అయితే పరిశోధకుల చరిత్రలను పరికించితిమేని వారు వారి పరిశోధనారంభదినములలో చాల కష్టనష్టములకు గురియైయుండుట తెలిసివచ్చును. పరిశోధకులు కష్టనష్టములకు గురియగుటయేకాదు వారి పరిశోధనాఫలితము ప్రజలొకపట్టున విశ్వసింపరు. టీకాలు మశూచికరోగావరోధమునకు ఎట్లు తోడుపడుచున్నవో నేడు ఎల్లరకును తెలిసినవిషయమే. కాని టీకాలు ప్రారంభింపబడిన ఆదిలో వానిని వేయించుకొనుటకు ప్రజలిష్టపడకుండిరి. ఇష్టపడకపోవుటయే గాదు టీకాలు వేయించుకొన్నచో ఆవులవలె కొమ్ములు మనుష్యులకుకూడ మొలచునని ప్రచారముసల్పిరి. అట్టి టీకాలు నేడు ప్రతినాగరికప్రభుత్వమువారిచేతను తమ ప్రజలకు విధింపబడియున్నవి. అయితే నేటి పరిశోధనల చరిత్రపుటలలో పాశ్చాత్యులే ఎక్కువగ కనిపింతురు. భారతీయులలో అందు ముఖ్యముగ ఆంధ్రులలో పరిశోధకులు మిక్కిలి తక్కువ. ఆంధ్రులగు కొంతికామేశంగారి పరిశోధనలు ప్రభుత్వమువారి మన్ననలను బడసినవి. శ్రీ గారపాటి ఆంజనేయచౌదరిగారి క్షయ, మశూచిక, కుష్ఠురోగ పరిశోధనలనుగూర్చి గతమాసపు సంచికలో కొంత వివరించియుంటిమి. అయితే శ్రీ చౌదరిగారి పరిశోధనలింతవఱకు ఉపన్యాసస్థితిని దాటలేదని చెప్పవలసియున్నది. బొంబాయి, పూనా, మదరాసు మొదలగు తావులయందు మహోపన్యాసములు గావించి శ్రీ చౌదరిగారు తమ పరిశోధనలను బహిరంగపరచి పలువురు వైద్యమహాశయుల ఆమోదమును, అభినందనములను అందియున్నారు. వారు ప్రస్తుతము నూజవీడున కనతిదూరమునున్న వాతలోటయందు 'చౌదరీస్ మెడికలు రిసెర్చి ఇన్‌స్టిట్యూట్' అను పేర పరిశోధకశాలను నెలకొల్పి తమ పరిశోధనలు పెంపొందింపనున్నారు. ఈ పరిశోధకశాలకు అనుబంధముగా క్షయ కుష్ఠురోగుల కాశ్రమము కూడ ఏర్పఱుప ప్రయత్నములు జరుపుచుంటిమని శ్రీ చౌదరిగారు మాకు తెలుపుచున్నారు. శ్రీ వారి ప్రయత్నములు సర్వవిధముల ప్రోత్సహింపదగినవి. వారి పరిశోధనలు జయమందునేని ఆంధ్రకీర్తిని పెంపొందింపగలవు. ఆంధ్రకీర్తిని పెంపొందించు విషయమెట్టిదైనను దానినిగూర్చి విస్తరించి కలుపుటకు 'ఆంధ్రభూమి' అమితోత్సాహియైయుండును. కావున శ్రీ చౌదరిగారు పరిశోధకశాల క్రమాభివృద్ధిని ఎప్పటికప్పుడు ఆంధ్రులకు ఆంధ్రభూమి నివేదించుకొనుచుండగలరు. లోకమువారి విశ్వాసమును చూఱగొనువఱకే పరిశోధకుల కష్టములు. లోకము విశ్వసించినపిమ్మట పరిశోధకుల ఉన్నతికి పరిమితియుండదు. శ్రీ చౌదరిగారు సత్యమగు కార్యదీక్ష వహించి తమ పరిశోధనల కట్టి ఔన్నత్యమును కలిగించునట్లు భగవానుడనుగ్రహించునుగాక యని కోరుచున్నాము.

కామశాస్త్రము ఇది వాత్స్యాయనమహర్షి సంస్కృతభాషలో వ్రాసిన సూత్రములకు చక్కని తేటతెల్లమగు తెలుఁగుటీక. రైలులో అమ్ము పుస్తకాలవంటిదికాదు. సరియైన శాస్త్రగ్రంథము. మనపూర్వులు 'కామ'మను మూఁడవ పురుషార్థమునకిచ్చిన ప్రాముఖ్యము, ప్రాభవము ఇది చదివినచో తేటమగును. అల్లరి చిల్లరి వ్రాఁతలుకావు. ఆదిలో వ్రాసినవారు పూజ్యులగు మహర్షులుఁ కాఁబట్టి దీనిగొప్పతనము సరసులగు చదువరులు గ్రహింతురుగాక. వెల, ఒక్కరూపాయి.

కొత్త సత్యనారాయణచౌదరి, పండిట్, బోర్డు హైస్కూల్, నిడుబ్రోలు, గుంటూరుజిల్లా.

జానసంచిక అందుకొనుచు ఒక సోదరి వ్రాసిన లేఖ

"జానసంచిక 14-వ పుటలో సోదరులు ఆర్. శ్రీరామమూర్తి బి. ఏ. గారు పమిటలేని స్త్రీ చిత్రము స్త్రీల పత్రికయగు గృహలక్ష్మికి ముఖచిత్రముగా నుంచుటనుగూర్చి వెలిబుచ్చిన అభిప్రాయముతో నేను పూర్తిగ ఏకీభవించుచున్నాను. ఈ ఒక్క చిత్రమే కాదు గృహలక్ష్మిలోని కొన్నివిషయములుకూడ కొన్ని స్త్రీలు చూడరానివిగానున్నవి. ఒకనిదర్శనము: ఒకానొక భార్యాభర్తల సంభాషణ:

"మగాళ్ళుట్టి కోతలు కోస్తారు"

"నేనందరికి మల్లేకాదే!"

"మీరుమాత్రం చెప్పేవన్నీ చేస్తారేమిటి?"

"ఏం, కావాలిచెప్పు. తక్షణం చేస్తాను."

"చెప్పనా" "ఊంఁ చెప్పవే"

"అదుగో, అల్లావెడుతున్నాడు, వాళ్ళ మోహన రావుని భోజనానికి పిలవండి చూద్దాం, మీప్రజ్ఞ."

మోహనరావునుచూచి మోజుపడిన ఈ మోహనాంగి అక్షరాలలోనేగాక చిత్రరూపమునకూడ గృహలక్ష్మిలో కెక్కినది. అక్షరరూపమున, చిత్రరూపమున చూపినగాని ఆ ఆదర్శగృహిణిని గృహలక్ష్మిపాఠకురాండ్రు తెలిసికొనలేరని సంపాదకులు తలంచిరి కాబోలును. జనానాపత్రికాసంపాదకులగు రాయసం వెంకటశివుడుగారు, సౌశీల్యమునకు రాశియైన శ్రీమతి కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మగారు ఇట్టివాని ప్రచురణమునకు ఎట్లు సలహాయిచ్చిరో తెలిసికొనలేకుండ నున్నాను. మాకొఱకు ప్రత్యేకముగ ప్రచురింపబడుచున్న పత్రికలోనే మాస్త్రీజాతి ఇట్లు అవమానింపబడుచుండగా సర్వవిషయములు చర్చించుటకు నెలకొన్న 'ఆంధ్రభూమి' వంటి పత్రికలో 'తప్పేమున్నది?' వంటికథలు —స్త్రీలు చదువరానివి; చదివి సహింపలేనివి— ప్రచురింపబడినందులకు నేను విచారపడి లాభమేమి? అట్టి బొమ్మలు, అట్టికథలుగల పుస్తకములను ఆంధ్రసోదరులు తమ భార్యలచేత, అక్కచెల్లెండ్రచేత, తల్లులచేత చదివించుటకు ఎట్లు ఒప్పుకొనుచున్నారో నాకు బోధపడుటలేదు. మీరు ఈ ఉత్తరమును ఆంధ్రభూమిలో ప్రచురించి ఇందునుగూర్చి మీ అభిప్రాయమును వెల్లడింతురని చాల సంతోషింతును. ప్రచురింపకబుట్టదాఖలు చేసినను ఈసోదరి చేయగలదేమియులేదు. కాని సంపాదకధర్మమునకు దూరులై మెలగిరనిమాత్రము తలచగలదు.

—చి. వెంకటరమణమ్మ.

[ఈ ఉత్తరము మా కార్యస్థానమునకు 19—6—34-వ తేదీని చేరినది. ఈసంచిక అప్పటికే చాలభాగము ముగిసినది. కావున మా సమాధానమును పై మాసమున ప్రచురింపగలము. —సంపాదకుడు.]

పి. కోదండరాంపిళ్లే

(లేటు పి. యస్. పొన్నుస్వామిపిళ్లెవారి కుమారులు)

1854-వ సంవత్సరమున స్థాపితము.

ఉత్తమతరగతి కర్రసామగ్రుల నిర్మాతలు

(పి. యస్. పొన్నుసామిపిళ్లె భవనములు)

మీభవనమును అలంకరించుటకును, దానిని ఆకర్షణీయముగ చేయుటకును కర్రసామగ్రులు కావలయును. త్వరగా చేసియిత్తుము. నమ్మకమైన పనితనము.

కర్రసామగ్రులను కొనుటకు పూర్వము మాతో సంప్రదింపుడు. పురాతనమైన, ప్రఖ్యాతిగల కంపెనీ.

39-44, ఎస్ప్లనేడ్ వెస్టు; బెత్తాలంగడివీధి, మద్రాసు.

"ఆంధ్రభూమి"

శ్రీయుత

కాశ కృష్ణమూర్తిగారు బి. ఏ, యల్. టి.

"ఆంధ్రభూమి"

సవితాదేవి

ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్తు
కాకినాడ
TELUGU ACADEMY, COCANADA